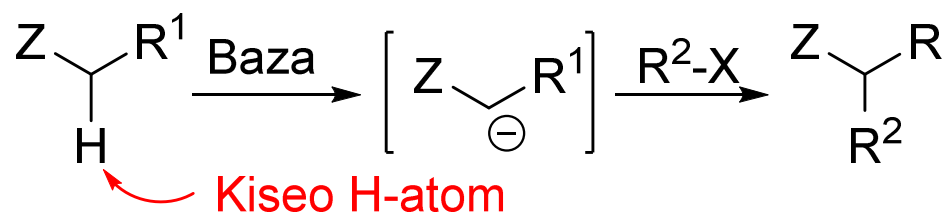
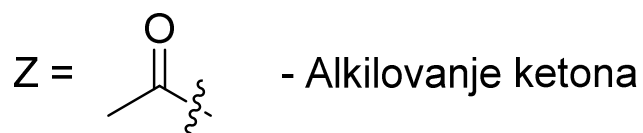
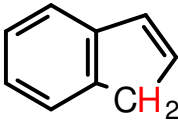
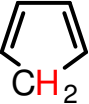
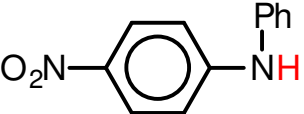

Alkilovanje

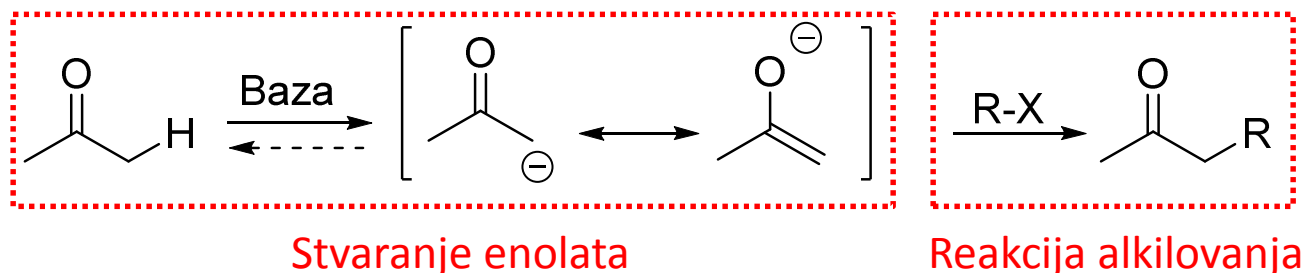

Z = elektron privlačna grupa ($\text{NO}_2 > \text{C(O)R} > \text{SO}_2\text{R} > \text{CO}_2\text{R} > \text{CN} > \text{S(O)R} > \text{Ph}$)

Jedinjenje	pKa	Jedinjenje	pKa	Jedinjenje	pKa
$\text{CH}_2(\text{NO}_2)_2$	4	$\text{Ph-CH}_2\text{-CO-Ph}$	16	$\text{HC}\equiv\text{CH}$	25
CH_3COOH	5	MeOH	16-18	PhNH_2	27
$\text{CH}_2(\text{CN})\text{CO}_2\text{Et}$	9	$\text{CH}_3\text{COCH}_2\text{Cl}$	17	Ph_3CH	28-33
$\text{CH}_2(\text{COCH}_3)_2$	9	EtOH	18	Ph_2CH_2	33-35
$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{NO}_2$	9	$i\text{-PrOH}$	18	$\text{CH}_3\text{-SO-CH}_3$	35
$\text{Me}_3\text{NH}^{\oplus}$	10	$t\text{-BuOH}$	19	NH_3	35
PhOH	10	PhCOCH_3	19	Ph_2NH	36
CH_3NO_2	10	CH_3COCH_3	20	PhCH_3	37
$\text{CH}_3\text{COCH}_2\text{CO}_2\text{Et}$	11		21	$\text{H}_2\text{C=CHCH}_3$	38
$\text{CH}_3\text{CH}(\text{COCH}_3)_2$	11	Et_2NH	21		
$\text{CH}_2(\text{CN})_2$	11	$\text{Me}_3\text{C-CO-CH}_3$	21		
$\text{CH}_2(\text{CO}_2\text{Et})_2$	13	$\text{Me}_3\text{C-CO-CHMe}_2$	23		
	15	$\text{CH}_3\text{-SO}_2\text{-CH}_3$	23-27		
H_2O	16	$\text{CH}_3\text{CO}_2\text{Et}$	25		
	16	CH_3CN	25		

Alkilovanje ketona

Dobijanje enolata

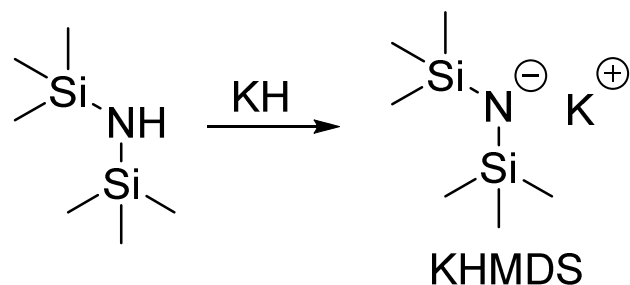
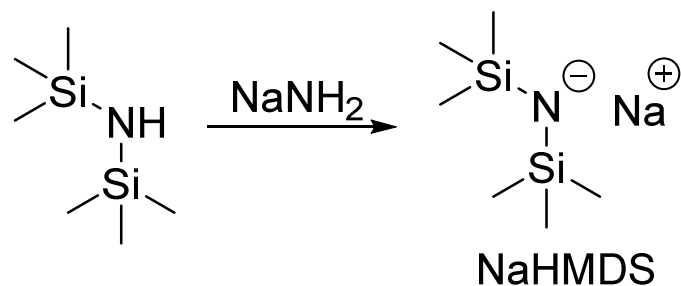
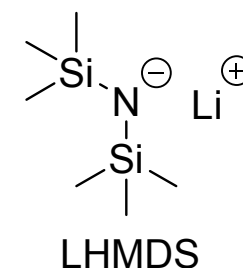
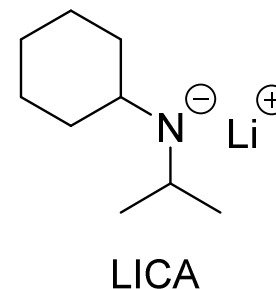
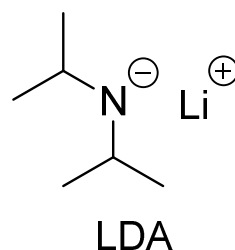
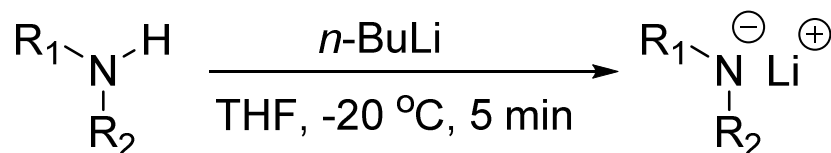
1. Izbor baze

Prevashodno zavisi od pKa ketona (16-21):

- EtONa, MeONa, *t*-BuOK – relativno slabe baze (pKa 15-17).
- NaH, KH, LiH (u PhH ili THF) - jake baze; nerastvorne u organskim rastvaračima; (pKa 35).
- NaNH₂ (u NH₃(*l*) + Et₂O) - problem rastvorljivosti supstrata u NH₃(*l*); moguće sporedne reakcije u/sa NH₃; (pKa 35).

Alkilovanje ketona

- LDA (litijum-diizopropilamid, pKa 35,7); LICA (litijum-izopropilcikloheksilamid, pKa 34,6); LHMDS, KHMDS, NaHMDS (litijum/kalijum/natrijum-heksametildisilazid, pKa ~26) – jake, nenukleofilne baze, rastvorne u organskim rastvaračima.

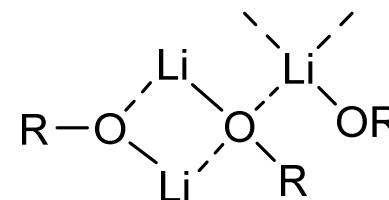

Alkilovanje ketona

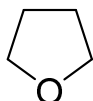
2. Izbor rastvarača

Reaktivnost enolata zavisi od upotrebljenog rastvarača:

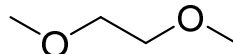
- Nepolarni aprotični rastvarači (PhH, PhMe, heksan) favorizuju agregaciju/oligomerizaciju.

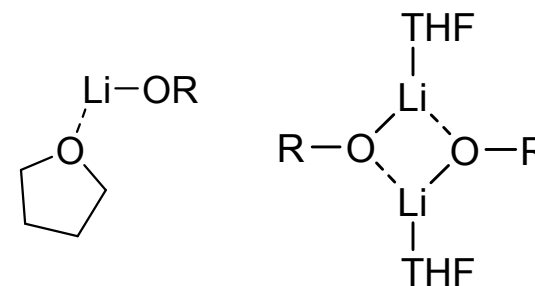
- Polarni aprotični σ -donorski rastvarači (THF, DME) favorizuju depolimerizaciju i nastanak reaktivnih monomernih i dimernih vrsta.

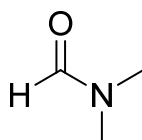
tetrahidrofuran (THF)

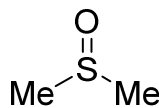
1,2-dimetoksietan (DME)

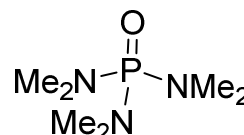
- Polarni aprotični π -donorski rastvarači (DMF, DMSO, HMPA) favorizuju depolimerizaciju i nastanak visoko-reaktivnih razdvojenih jonskih parova (tzv. "ogoljenih" vrsta).

N,N-dimetilformamid (DMF)

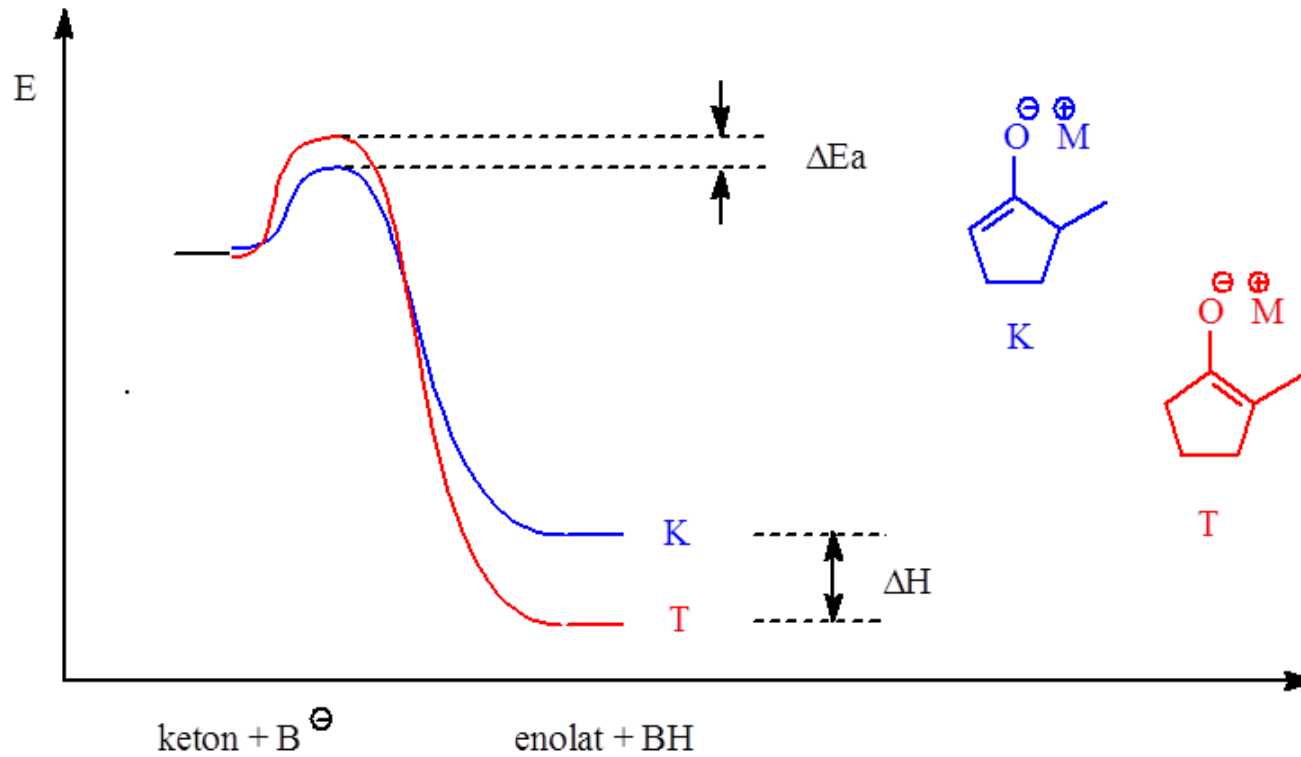
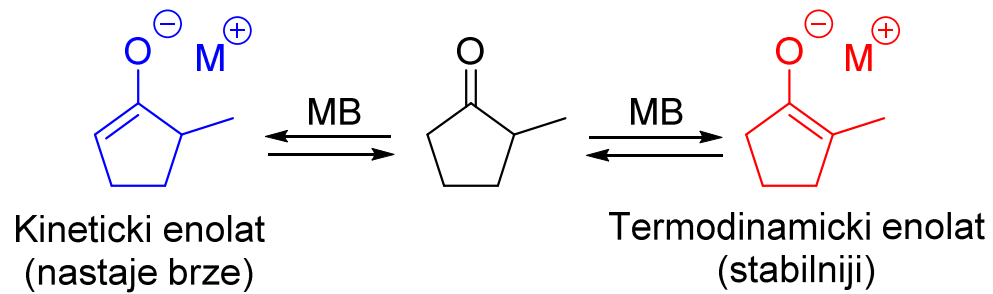
dimetilsulfoksid (DMSO)

heksametilfosfortriamid (HMPA)

Alkilovanje ketona

Deprotonovanje nesimetričnih ketona

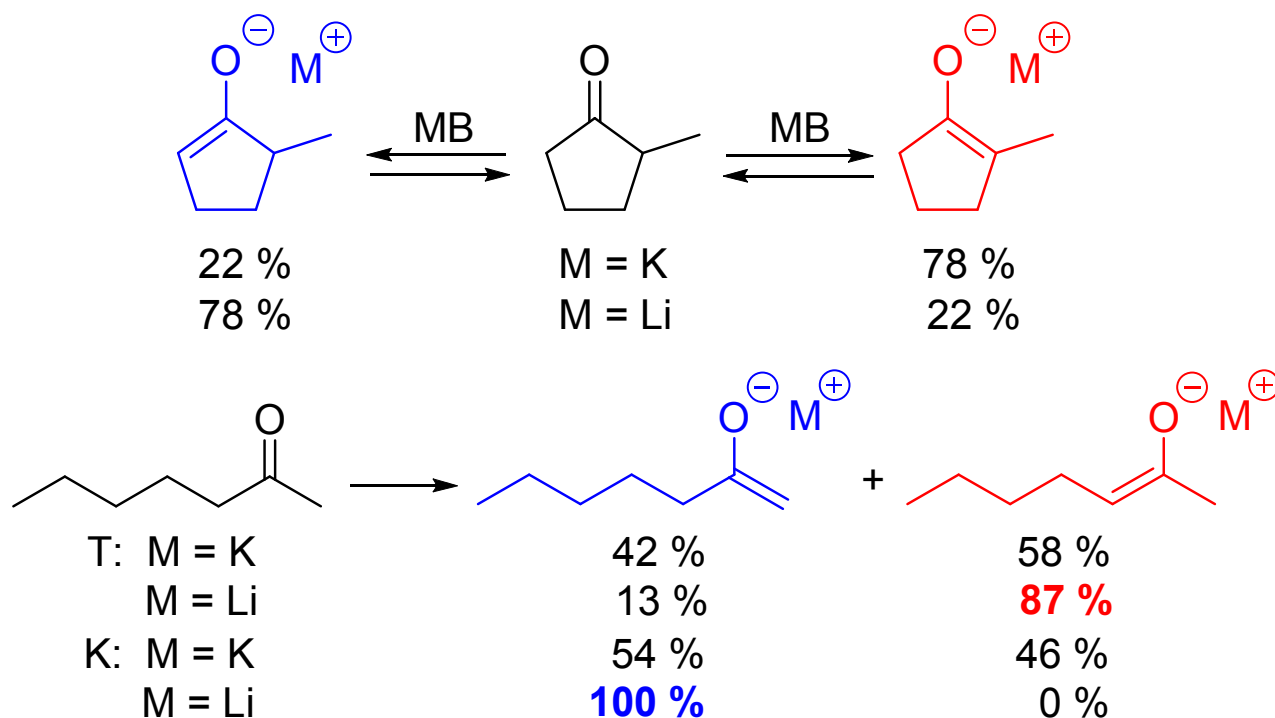
Alkilovanje ketona

Kinetički uslovi (ireverzibilno deprotonovanje):

- Niska temperatura (-78 °C)
- Višak baze - nema H-donora (dodavanje ketona u bazu)
- Kovalentniji karakter O-M veze (Li-baze)

Termodinamički uslovi (reverzibilno deprotonovanje):

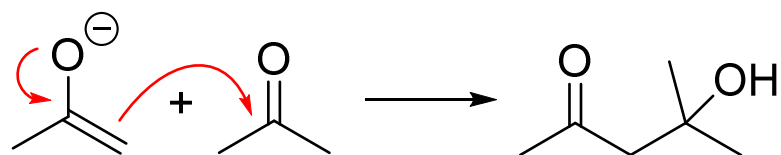
- Viša temperatura (s.t.)
- Višak ketona - prisustvo H-donora (dodavanje baze u keton)
- Jače izražen jonski karakter O-M veze (Na, K-baze)

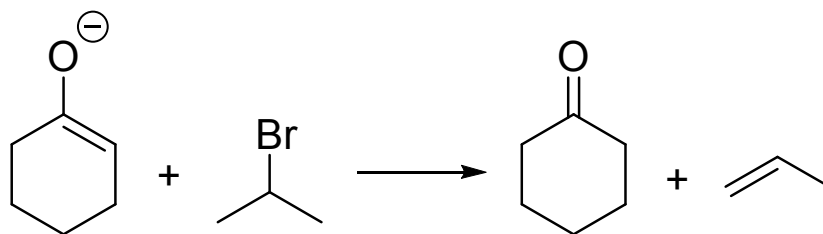
Alkilovanje ketona

Sporedne reakcije:

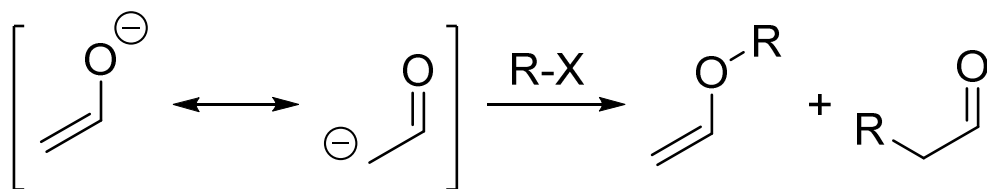
- Usled nepotpune enolizacije, moguće su aldolne reakcije:

- Sa sekundarnim i tercijarnim alkil-halogenidima, naročito u slučaju jako baznih, nestabilizovanih enolata, moguće su E2-eliminacije:

- Pored C-alkilovanja, moguće je i O-alkilovanje (ambifilnost enolatnog nukleofila):

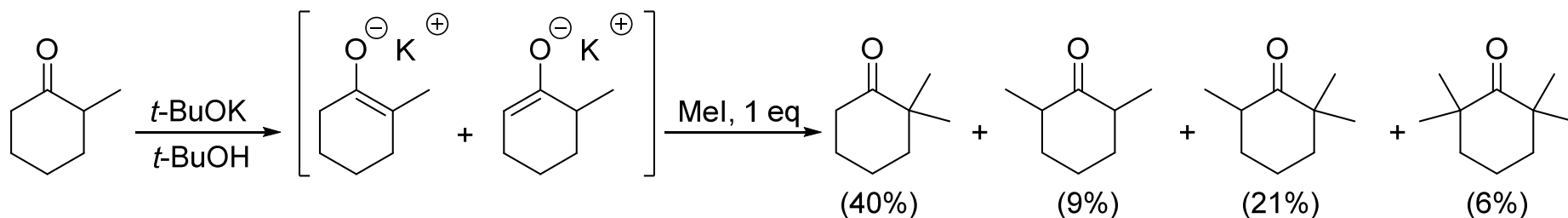
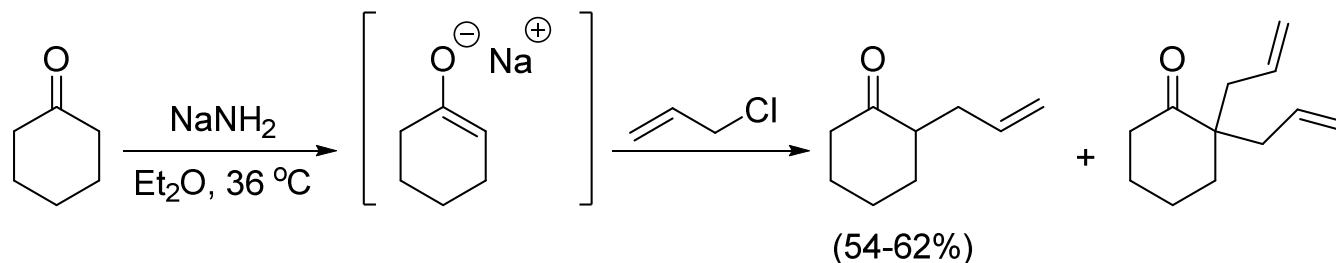

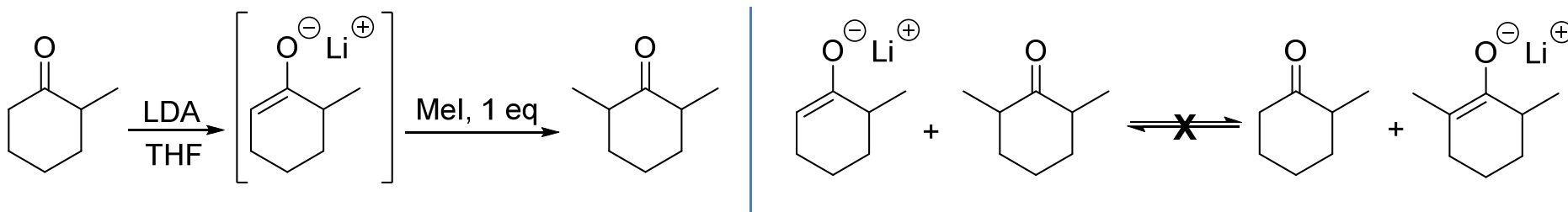
Alkilovanje ketona

Glavni izazovi prilikom alkilovanja ketona su:

1. Izbegavanje neželjenog polialkilovanja

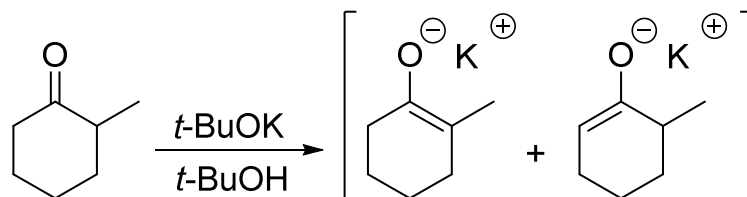

Korišćenjem litijumovih baza (u odnosu na Na i K), smanjuje se brzina izmene protona između enolata i inicijalnog proizvoda monoalkilovanja: Li^+ je kao tvrda kiselina jače koordinisan za R-O^- (bliskiji jonski par) $\Rightarrow$ favorizuje se monoalkilovanje

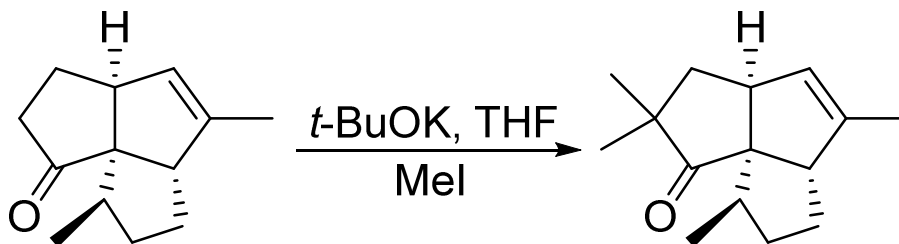
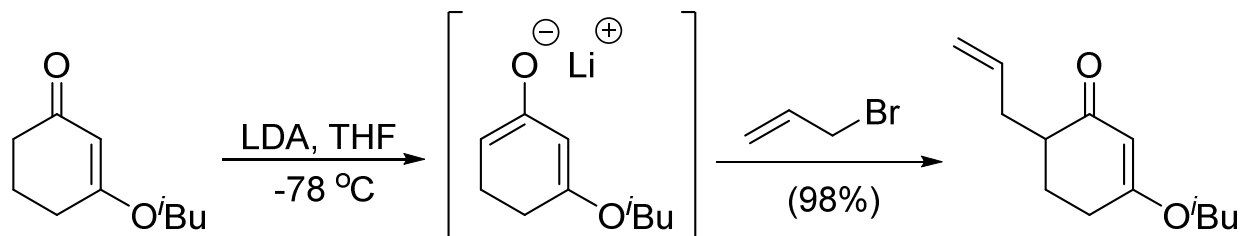
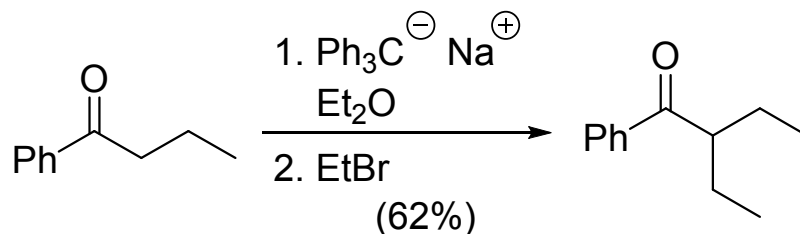

Alkilovanje ketona

2. Regioselektivno dobijanje enolata iz nesimetričnih ketona

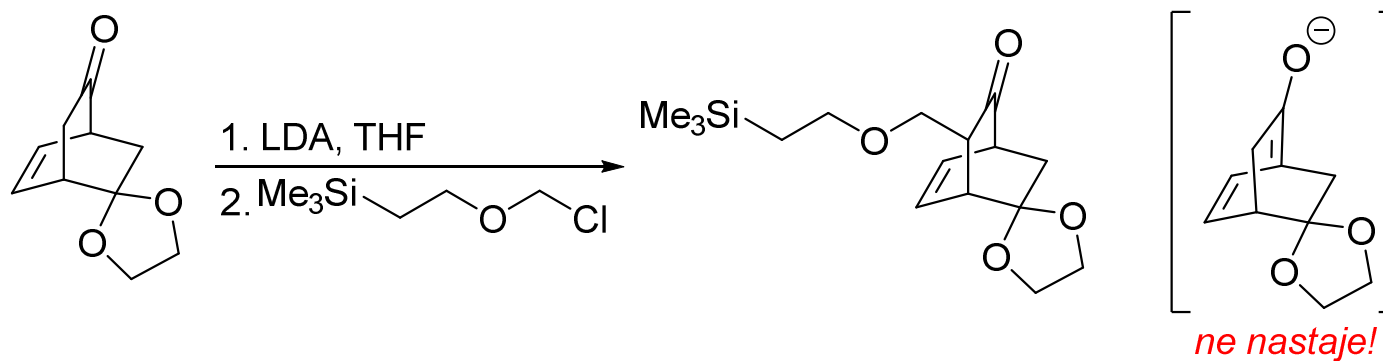
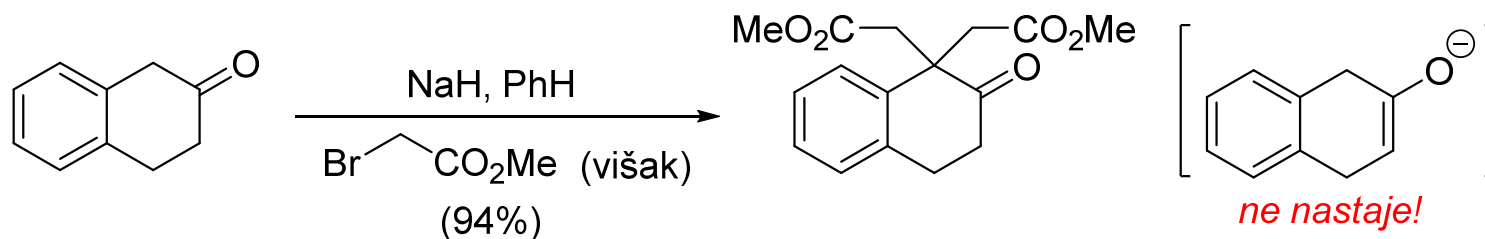
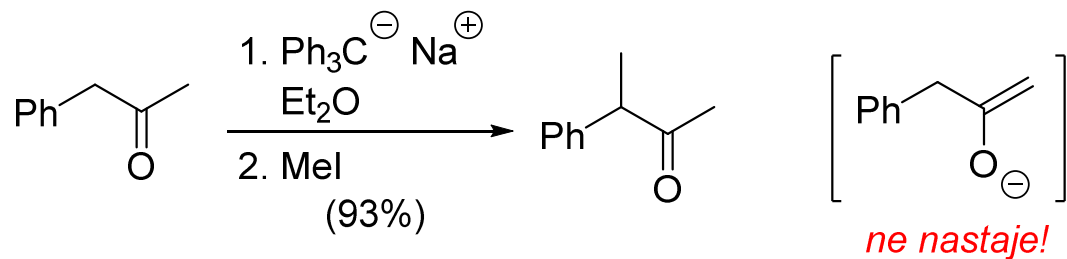

Problem ne postoji kod ketona koji nemaju α' -vodonikov atom:

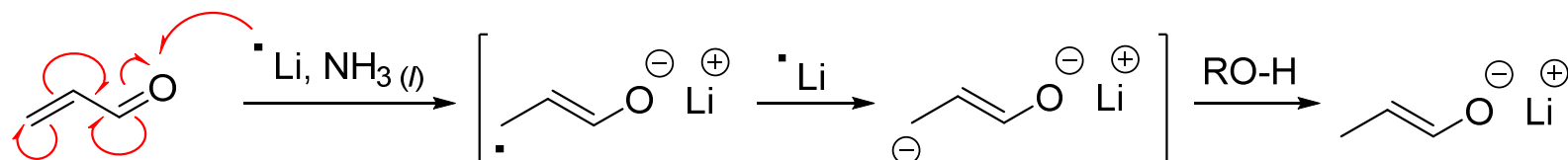
Alkilovanje ketona

Problem ne postoji kod ketona kod kojih je jedan enolat daleko stabilniji od drugog:

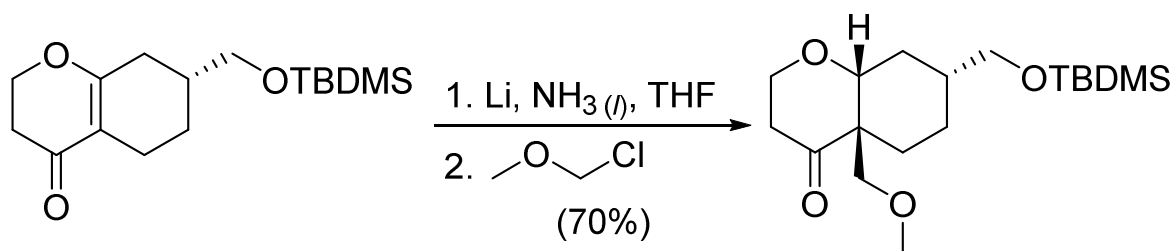
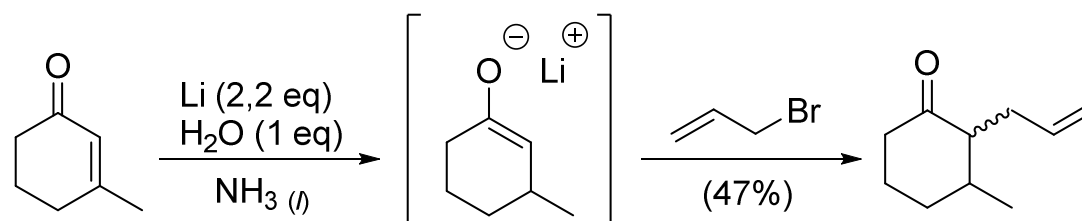

Alkilovanje ketona

2.1. Regioselektivno dobijanje enolata 1,4-redukcijom enona

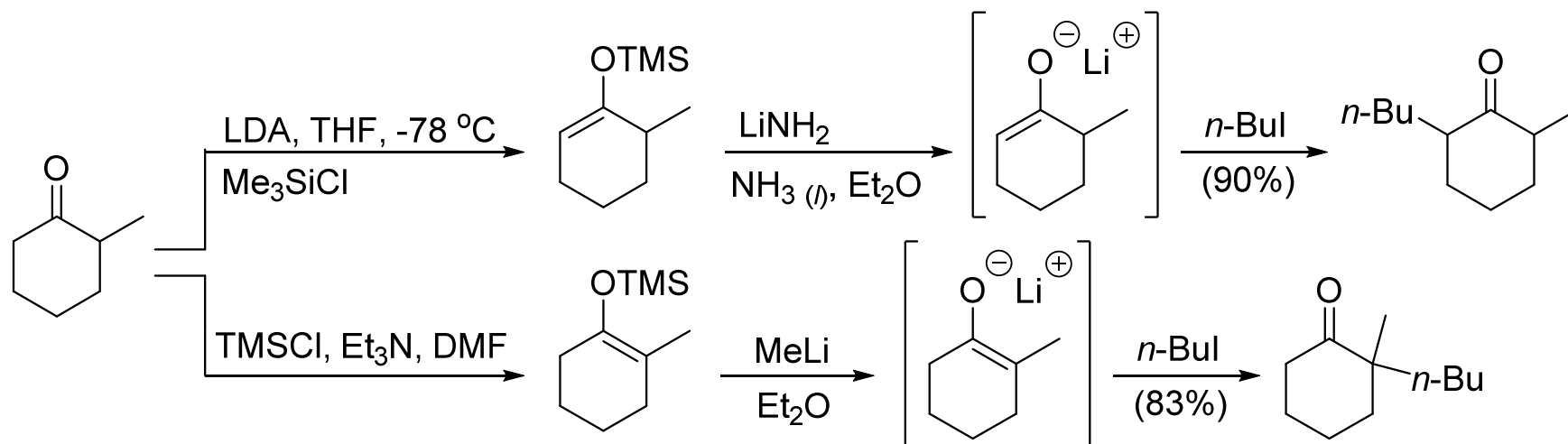

Koriste se >2 eq litijuma i >1 eq proton-donora.

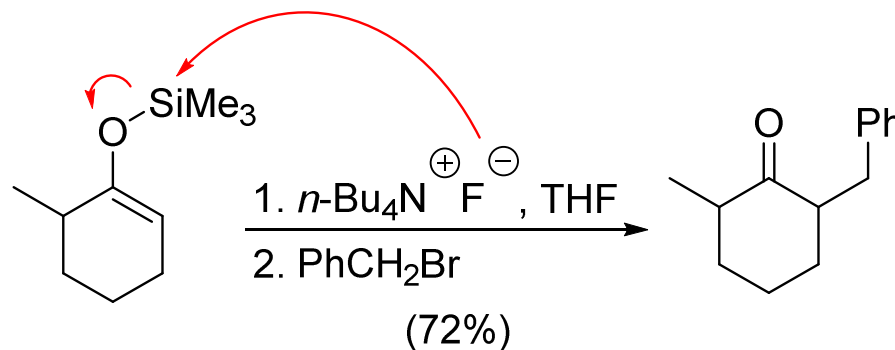
Alkilovanje ketona

2.2. Regioselektivno dobijanje enolata preko silil-enol-etera

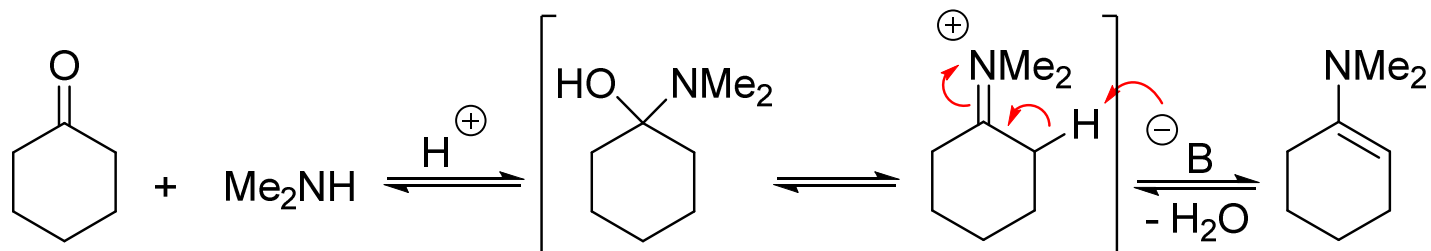
Silil-enol-etri su nestabilni i skloni hidrolizi, ali se mogu prečistiti i tako eventualno odvojiti od drugog regioizomera, nastalog u maloj količini.

Termodinamički motiv za odvijanje reakcije je stvaranje izrazito jake Si-F veze.

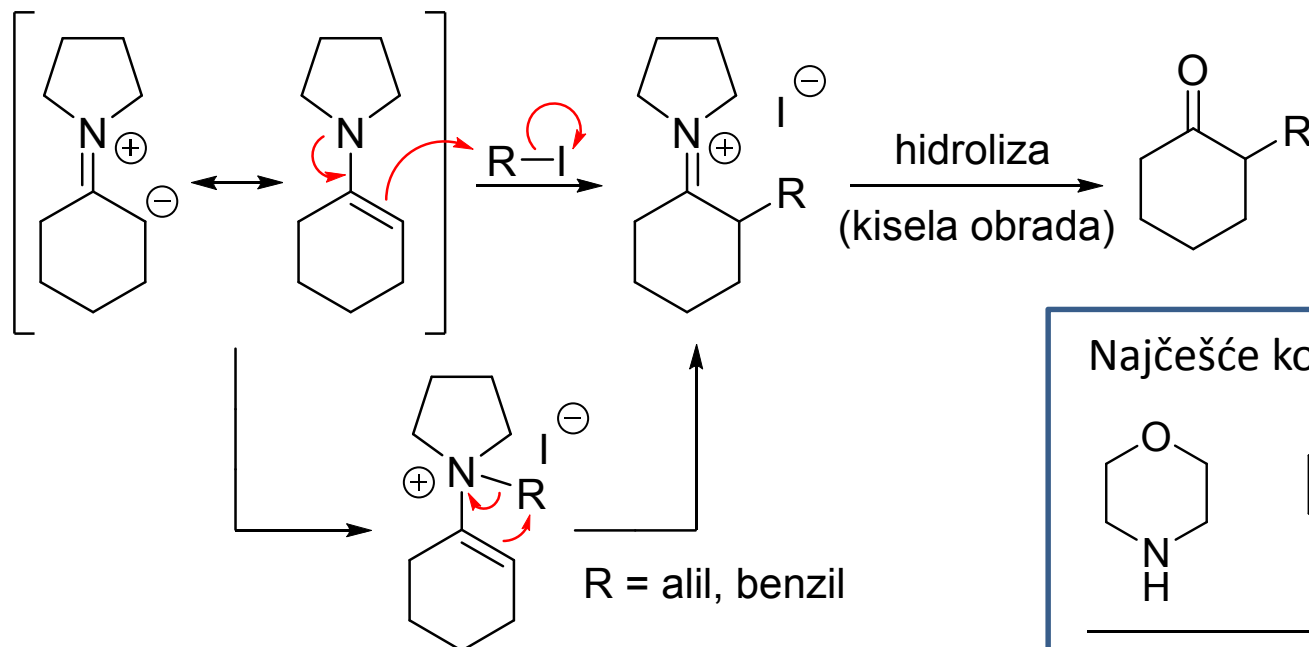

Alkilovanje ketona

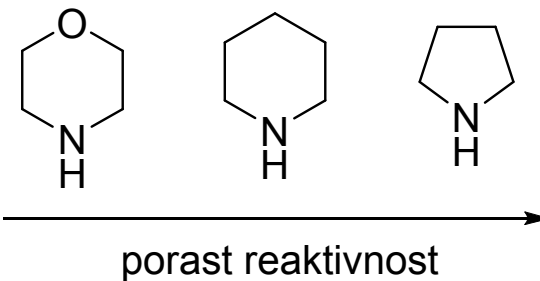
2.3. Regioselektivno *Stork*-ovo alkilovanje ketona preko enamina

Enamini su dobri i slabo-bazni (tzv. meki) nukleofili, te su sporedne reakcije uglavnom suprimirane.

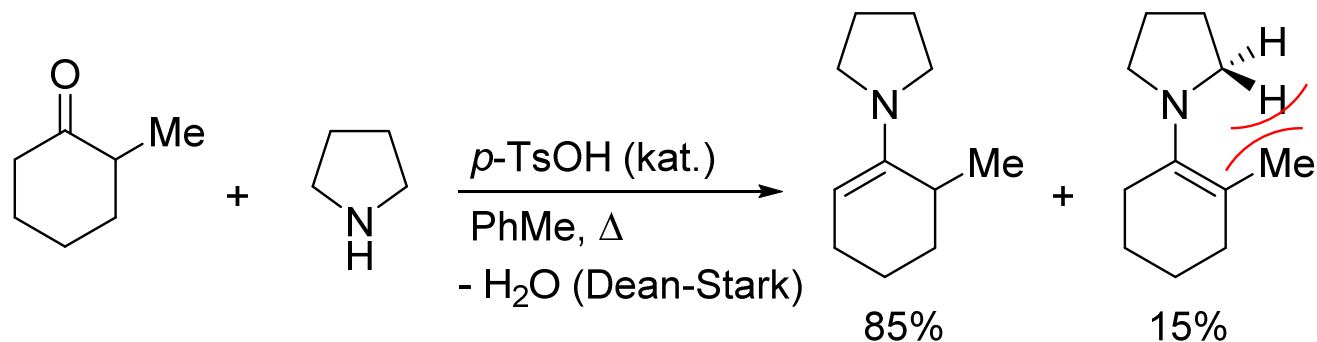
Najčešće korišćeni enamini:

Usled snižene reaktivnosti, reaguju samo sa dobrim elektrofilima: R-I , alil-, benzil-, propargil-, α -haloetri...

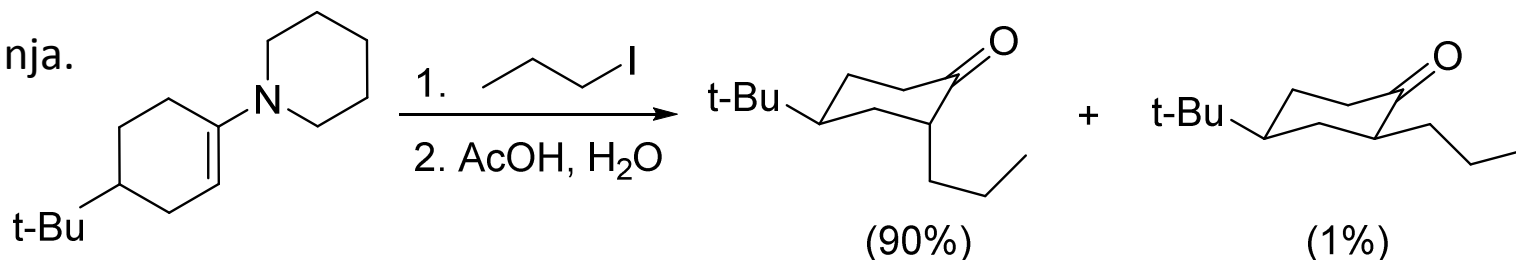
Alkilovanje ketona

Kod nesimetričnih ketona nastaju enamini sa manje supstituisanom dvostrukom vezom (termodinamička kontrola).

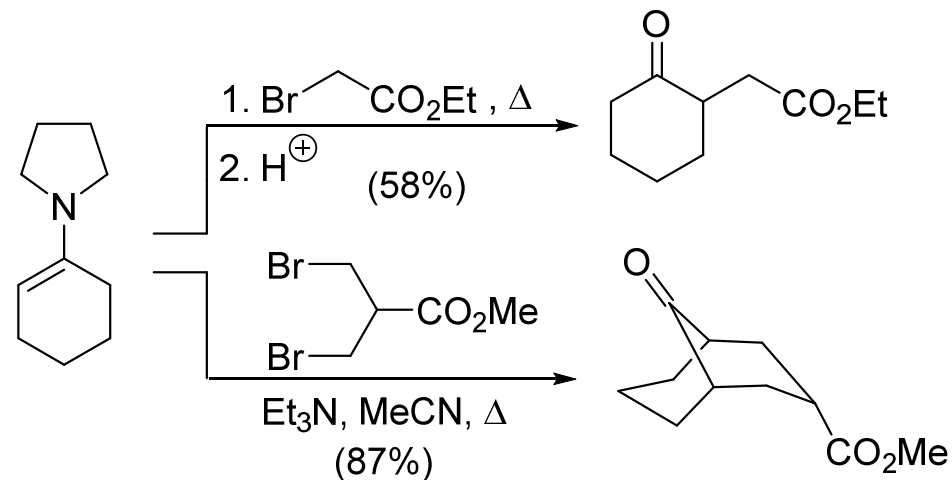

Za pomeranje ravnoteže, neophodno je azeotropno odvajanje vode.

Nema polialkilovanja.

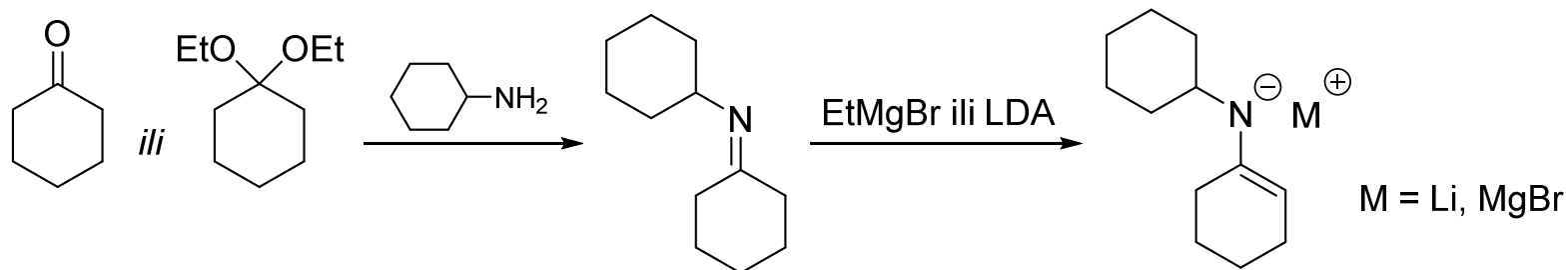

Et₃N se dodaje da neutrališe 1 eq HBr, kako intermedijerni enamin ne bi bio protonovan i nenukleofilan.

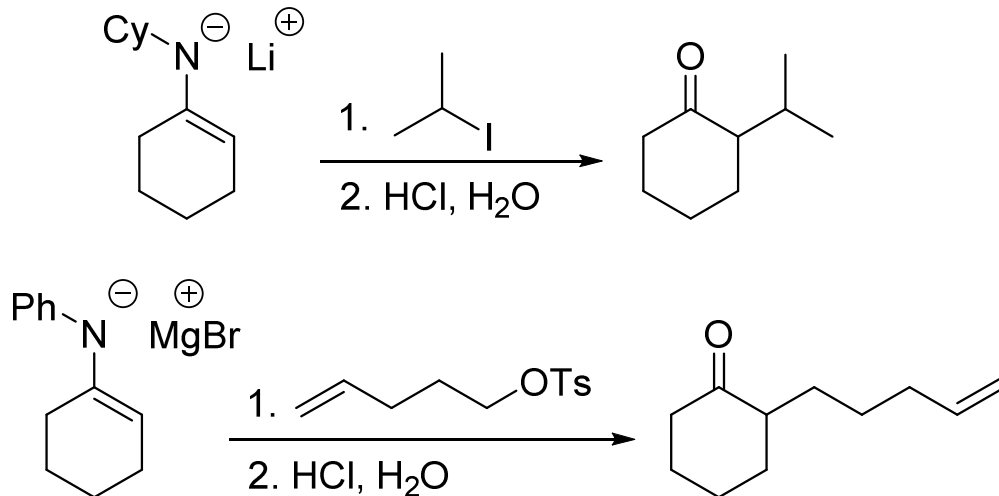

Alkilovanje ketona

Reakcijom ketona sa primarnim aminima nastaju imini, koji se dejstvom jake baze mogu deprotonovati i dati tzv. metaloenamine (aza-enolate):

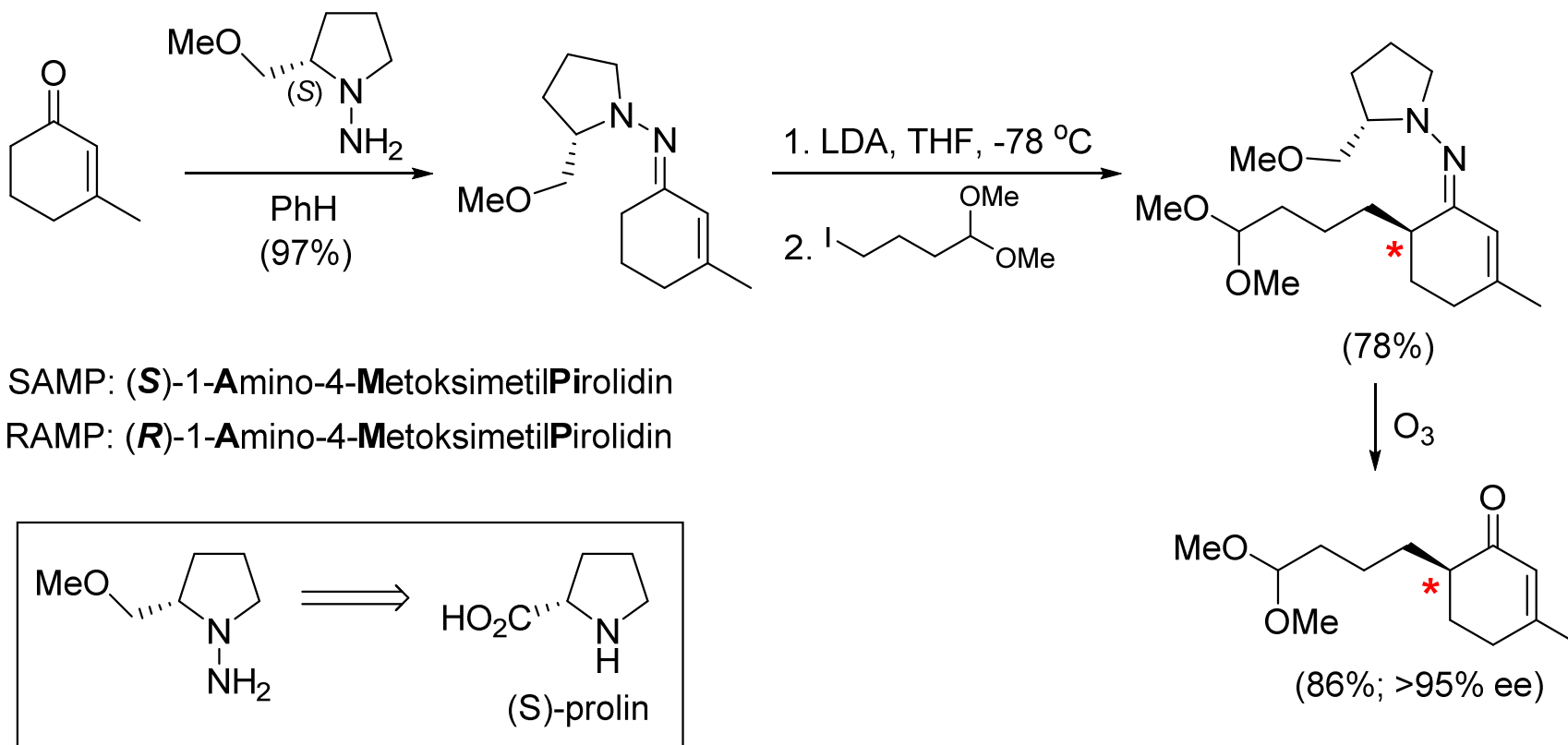
Metaloenamini su nukleofilniji od enamina i reaguju i sa neaktiviranim 1° i 2° R-X:

Alkilovanje ketona

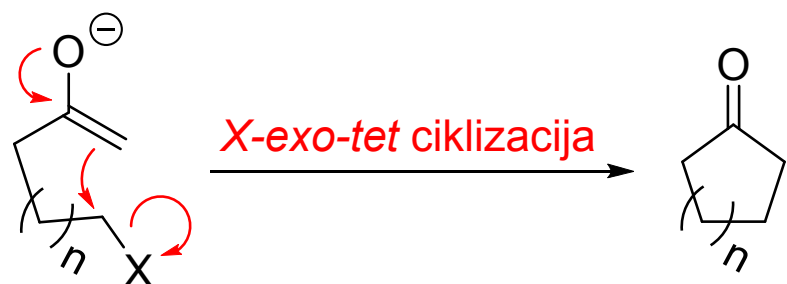
Analogno se ponašaju i enolati hidrazona: *Enders*-ova SAMP/RAMP metodologija za enantioselektivno alkilovanje ketona (i aldehida):

J. Org. Chem. **1996**, *61*, 3240-3244.

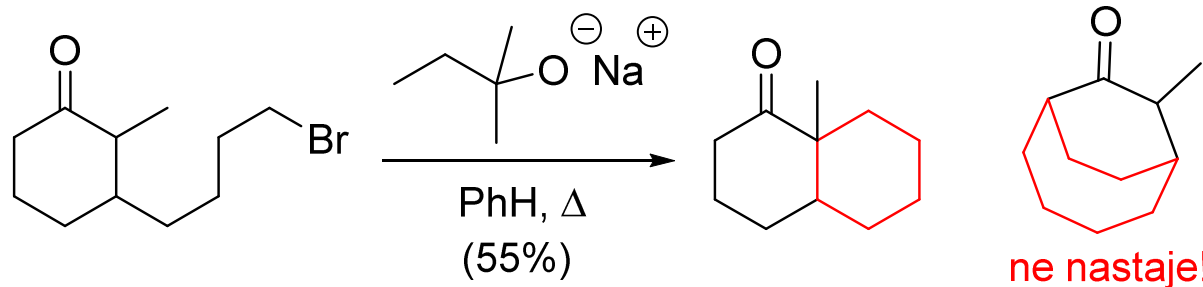
Alkilovanje ketona

Intramolekulsko alkilovanje: dobijanje cikloalkanona

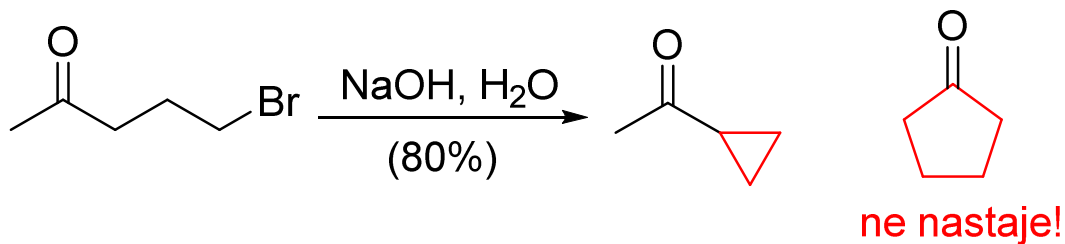

X - velicina nastalog prstena
exo (**endo**) - raskinuta veza je van (**unutar**) prstena
tet (**trig, dig**) - geometrija atoma koji je napadnut

6-*exo-tet* ciklizacija je brža od 8-*exo-tet*.

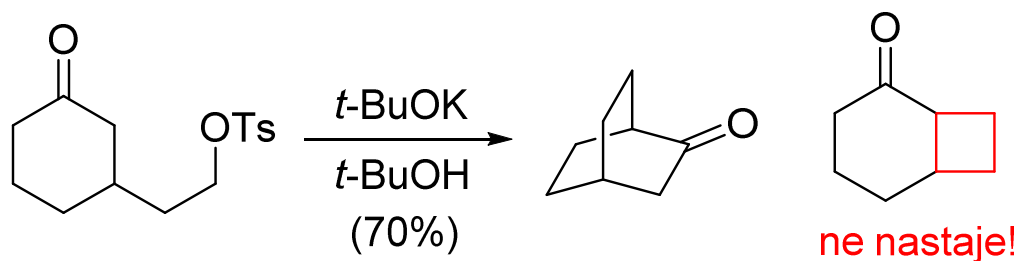
3-*exo-tet* ciklizacija je brža od 5-*exo-tet*.

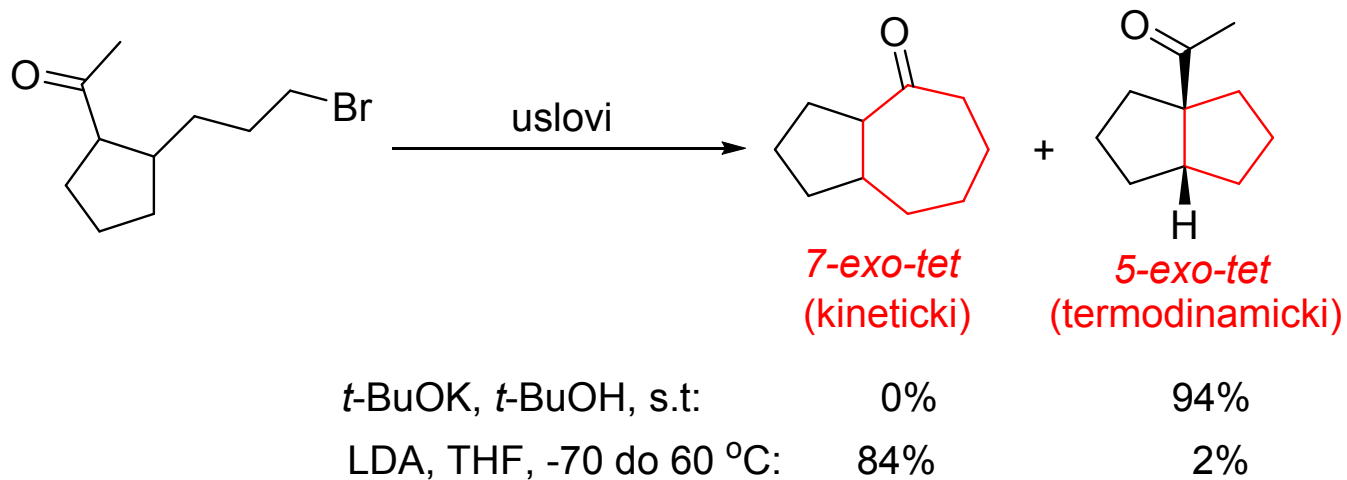
Alkilovanje ketona

Intramolekulsko alkilovanje: dobijanje cikloalkanona

6-*exo-tet* ciklizacija je brža od 4-*exo-tet*.

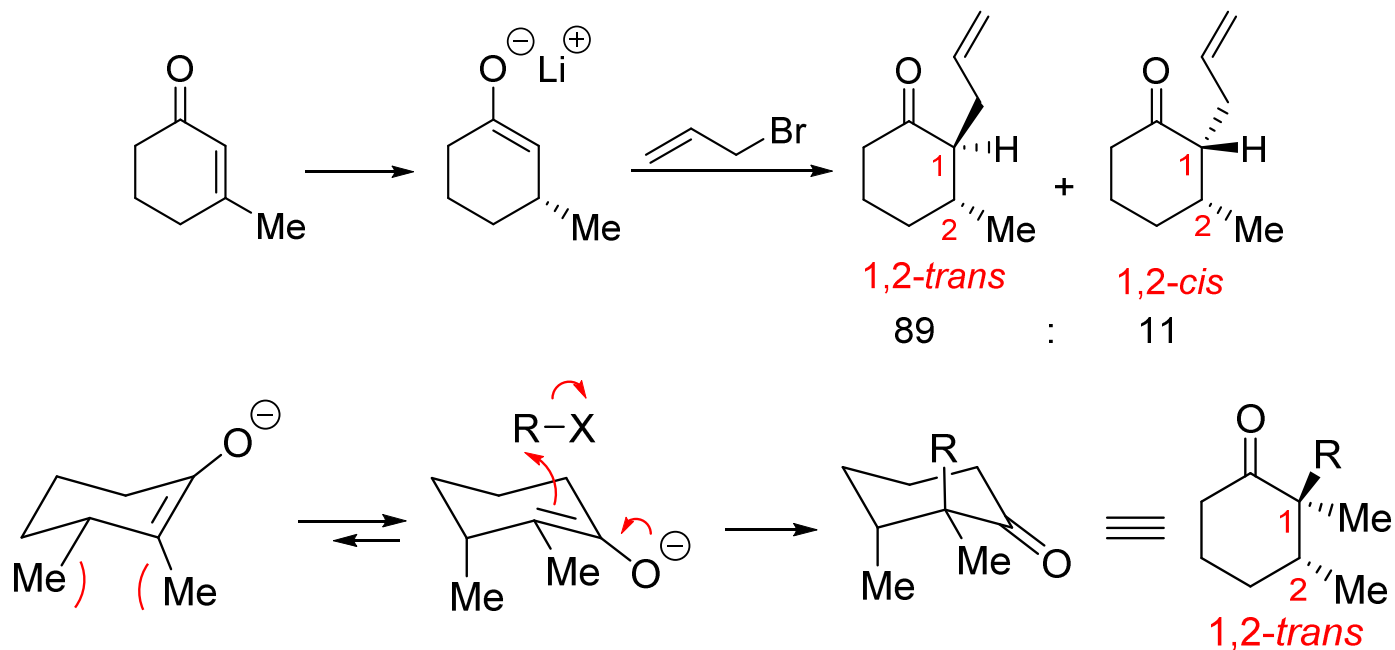
Izborom uslova za izvođenje reakcije može se uticati na njen ishod:

Alkilovanje ketona

Stereohemija alkilovanja ketona

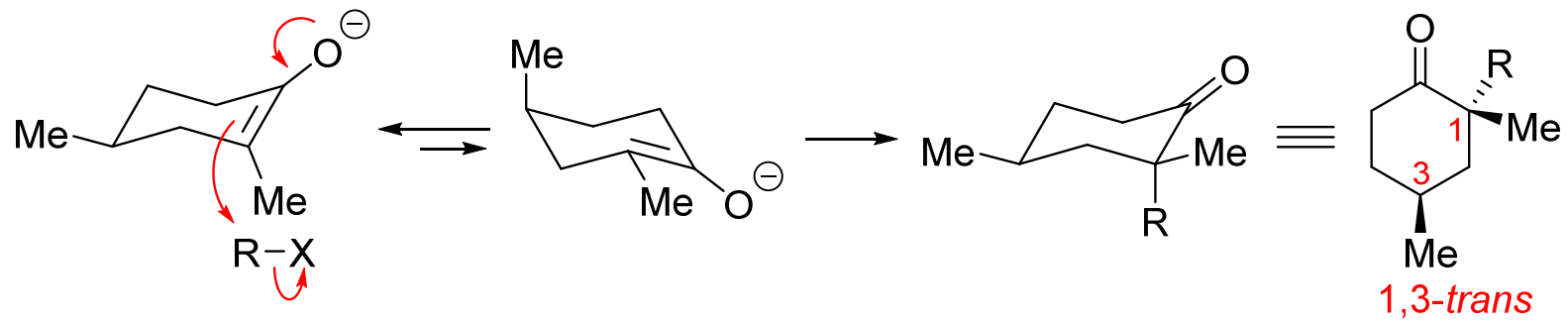
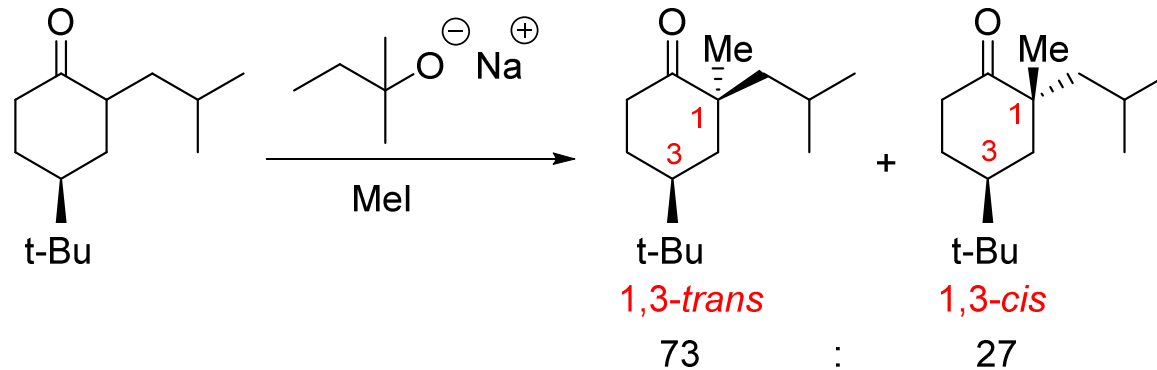
1. Alkilovanjem acikličnih ketona, obično se dobija ekvimolarna smesa diastereomera.
2. Stereohemija alkilovanja cikličnih ketona, određena je stereoelektronskim faktorima; kod cikloheksanonskih enolata uglavnom dolazi do aksijalnog napada.
  - 1,2-stereokontrola kod cikloheksanona

Alkilovanje ketona

Stereohemija alkilovanja ketona

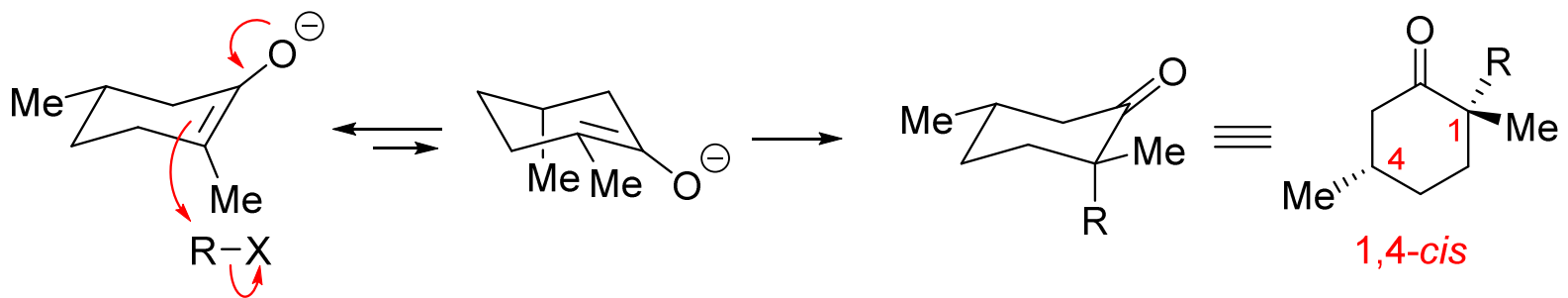
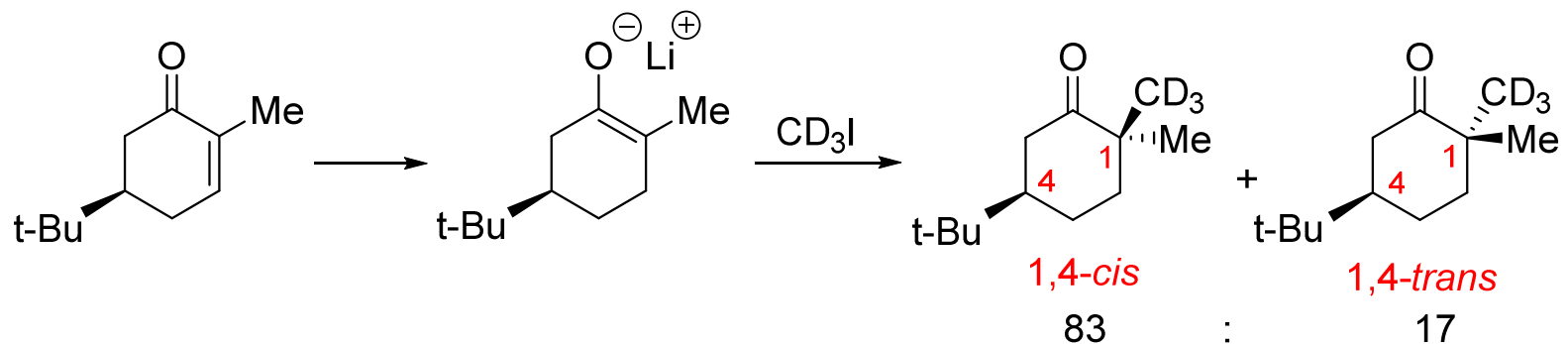
- 1,3-stereokontrola kod cikloheksanona

Alkilovanje ketona

Stereohemija alkilovanja ketona

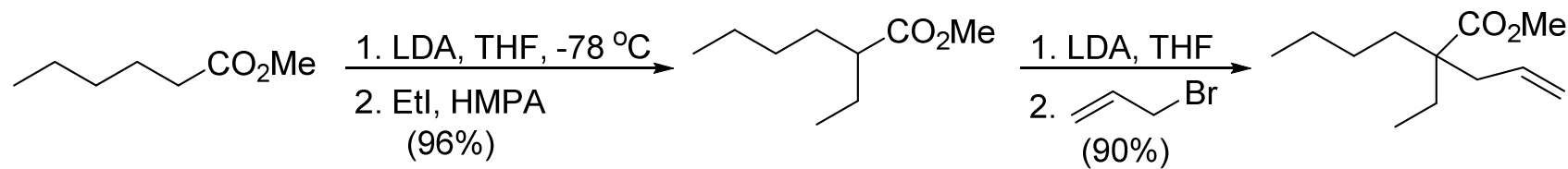
- 1,4-stereokontrola kod cikloheksanona

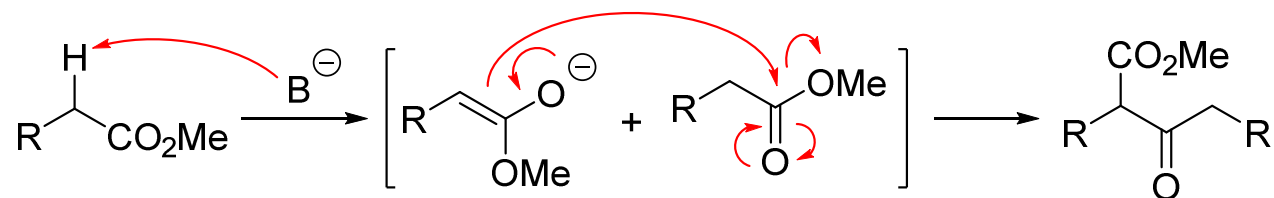

Alkilovanje estara

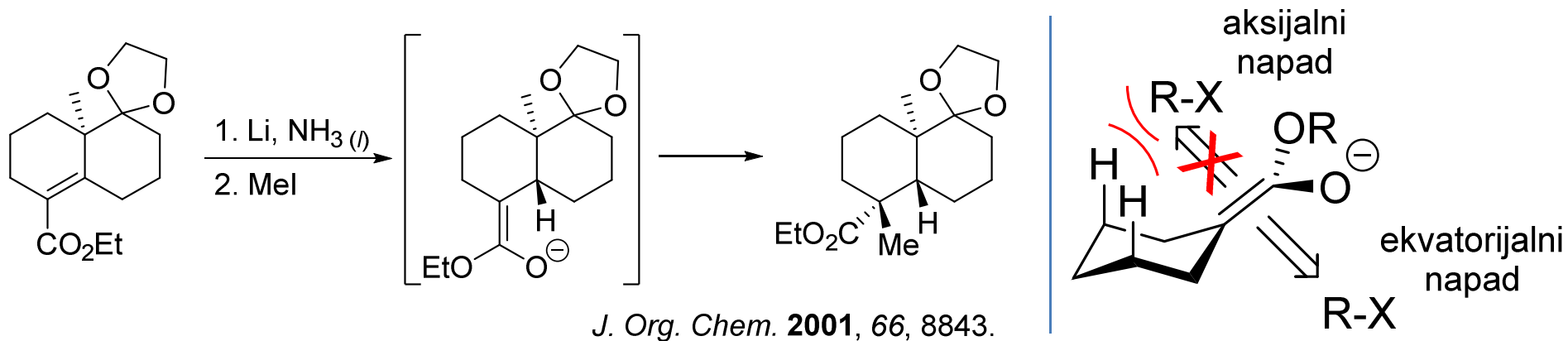
Estarski enolati najčešće se dobijaju direktnim deprotonovanjem estara ($pK_a \sim 25$), pri čemu se koriste uglavnom amidne baze LDA, LHMDs, KHMDS...

Dobijanje enolata izvodi se na niskoj temperaturi, pod kinetičkim uslovima (odsustvo H-donora), kako bi se sprečile sporedne reakcije samokondenzacije (*Claisen-ova* reakcija):

Estarski enolati, nastali redukcijom konjugovanih estara rastvornim metalima, mogu se alkilovati *in situ*:

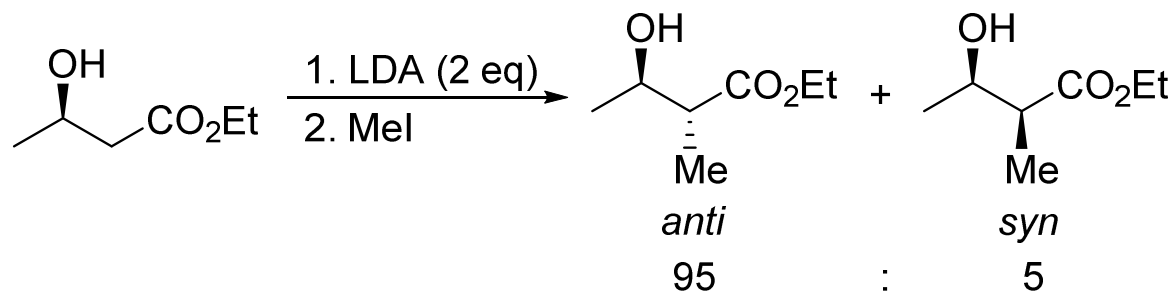

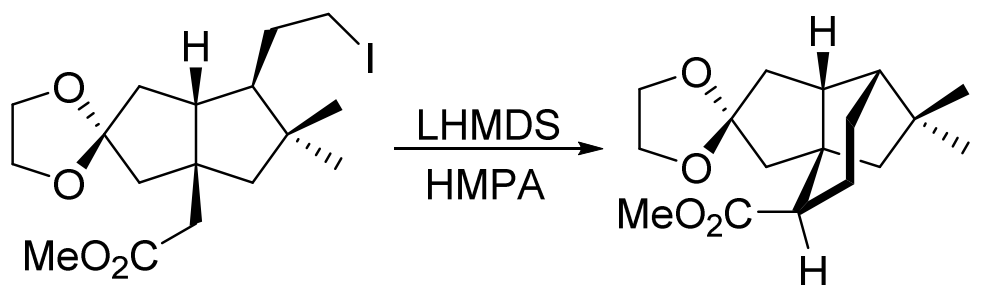
Alkilovanje estara

Kod acikličnih estara, koji poseduju stereocentar, alkilovanjem se obično dobija 1:1 smesa diastereomera. Izuzetak su β -hidroksiestri:

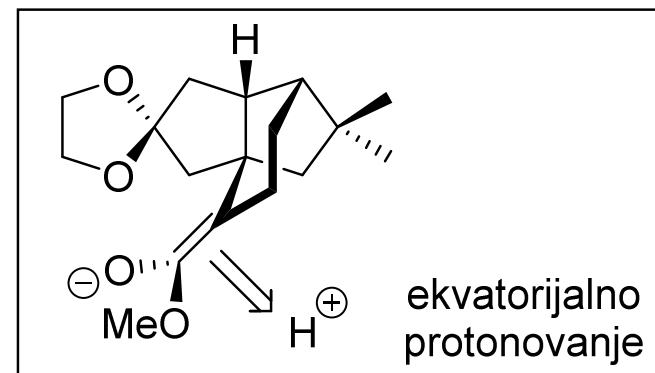
Fráter-Seebach-ovo
alkilovanje

Intramolekulsko alkilovanje je takođe moguće:

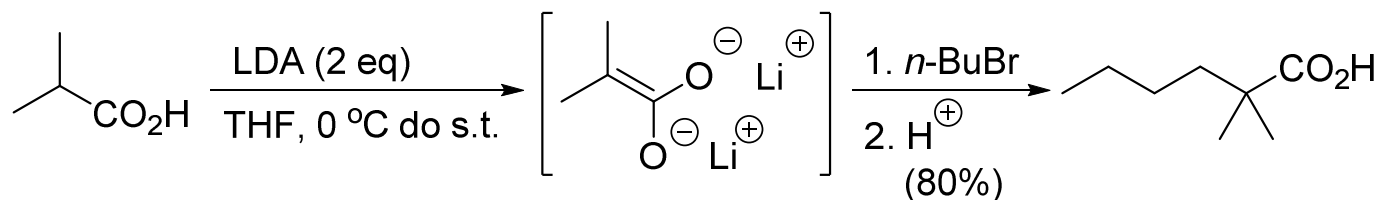
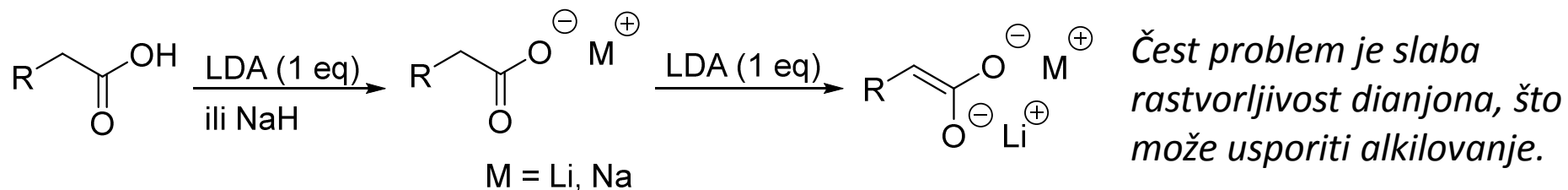

J. Am. Chem. Soc. **1981**, 103, 4136.

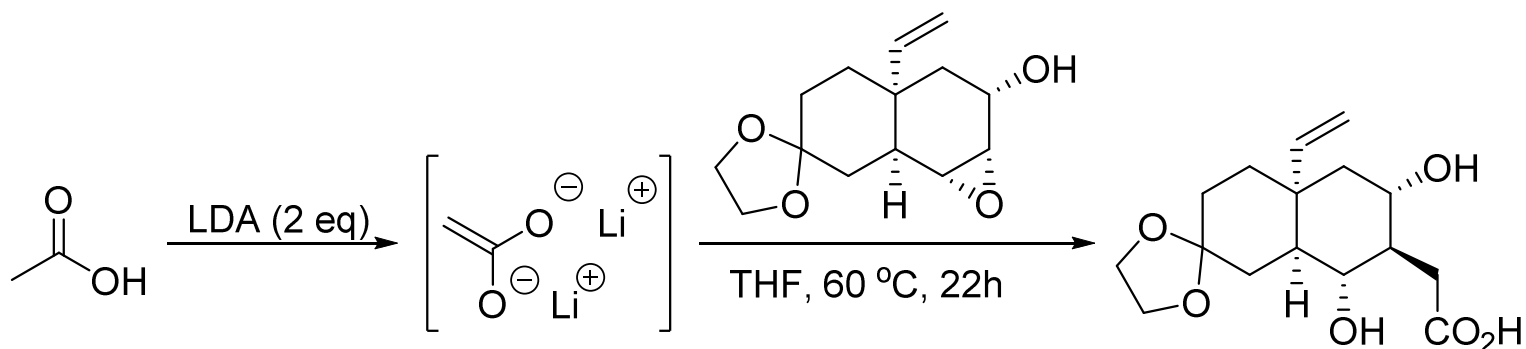

Alkilovanje dianjona karboksilnih kiselin

Dejstvom 2 eq LDA (ili 1 eq NaH + 1 eq LDA) na karboksilnu kiselinu dobijaju se stabilni karboksilatni dianjoni, koji se mogu alkilovati:

Estarski enolati mogu se koristiti i za otvaranje epoksida:

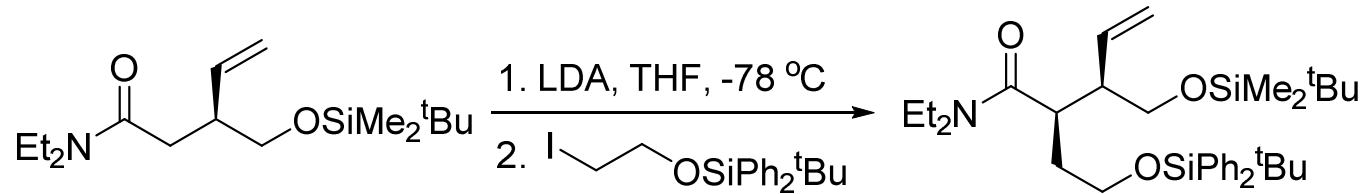

J. Am. Chem. Soc. **1976**, 98, 3028.

Pregledni članak o alkilovanju estarski enolata i dianjona karboksilnih kiselin: *Synthesis* **1982**, 521.

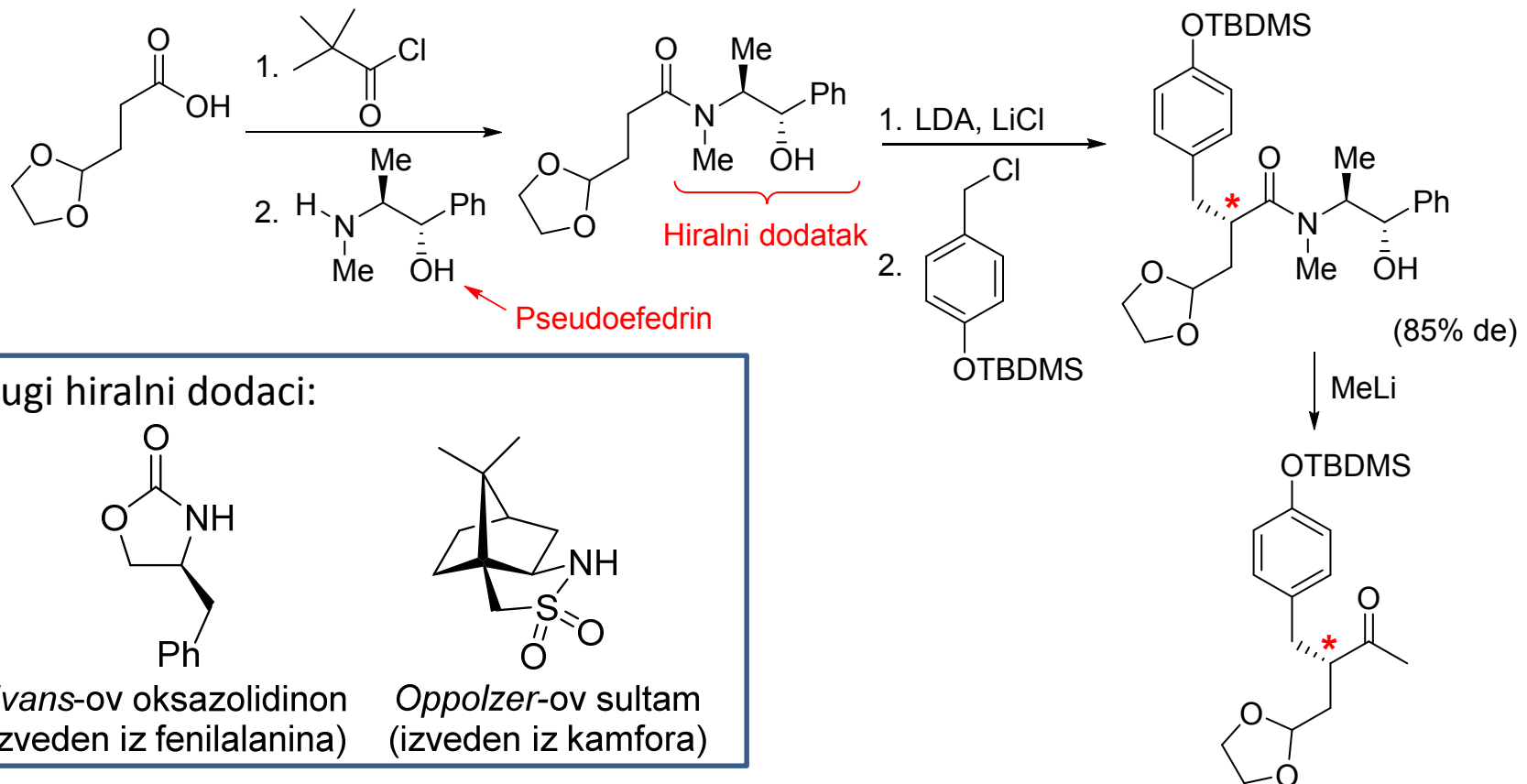

Alkilovanje amida

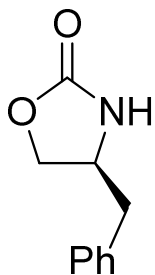

J. Am. Chem. Soc. **2001**, 123, 2139.

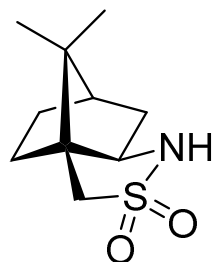
Myers-ovo asimetrično alkilovanje

Drugi hiralni dodaci:

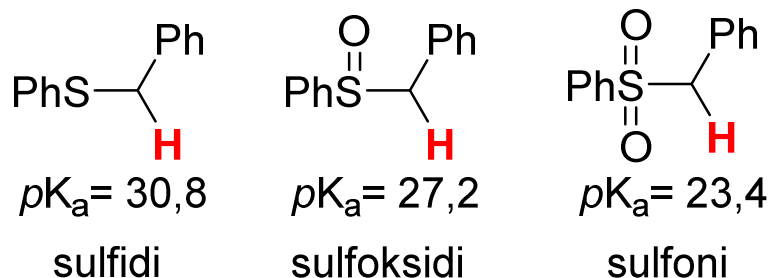

Evans-ov oksazolidinon
(izveden iz fenilalanina)

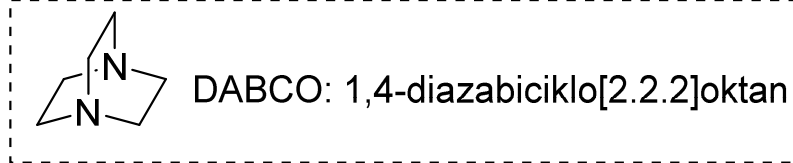
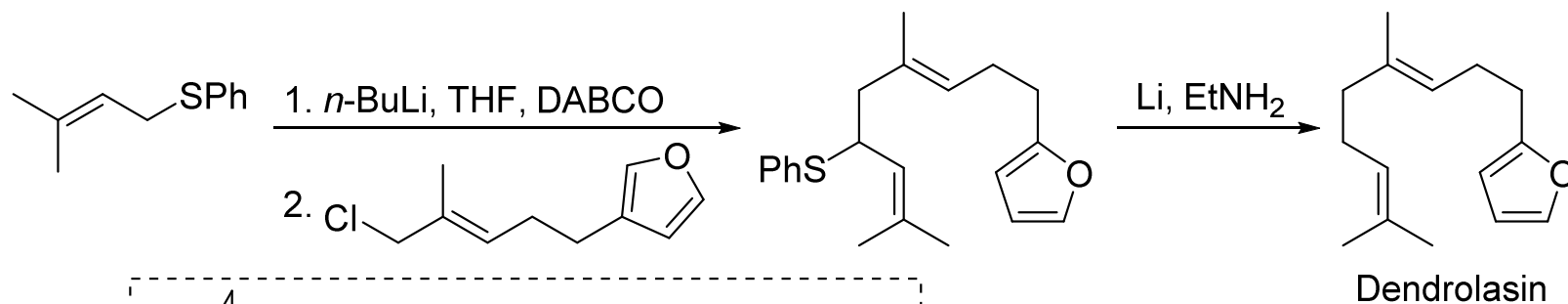
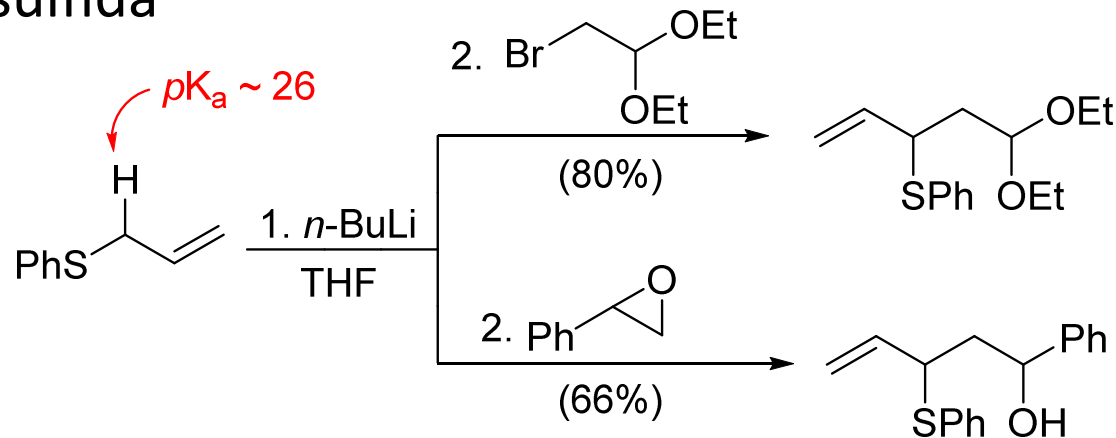
Oppolzer-ov sultam
(izveden iz kamfora)

Alkilovanje anjona stabilizovanih sumporom

1. Alkilovanje alkil-fenil-sulfida

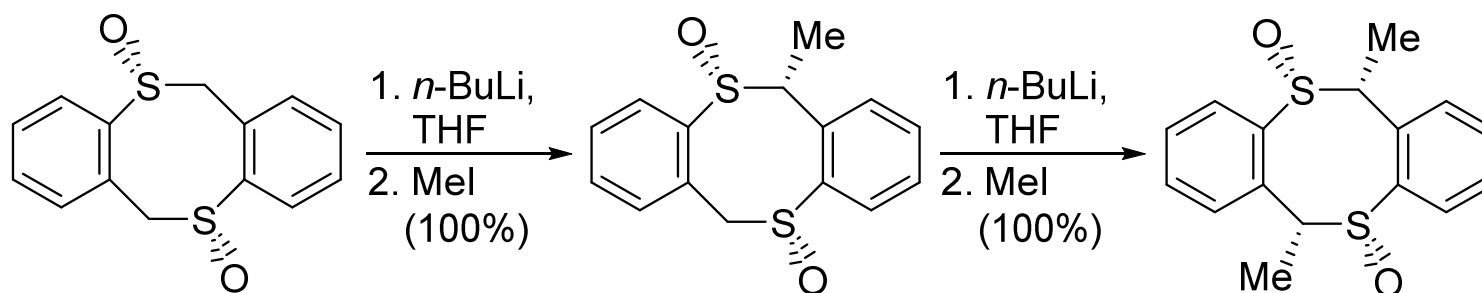
Sulfidi nisu naročito kiseli i za njihovo deprotonovanje mora se koristiti jaka baza (*n*-BuLi, *t*-BuLi). Nastali anjon je nukleofilan i veoma bazan.

Alkilovanje anjona stabilizovanih sumporom

2. Alkilovanje sulfoksida

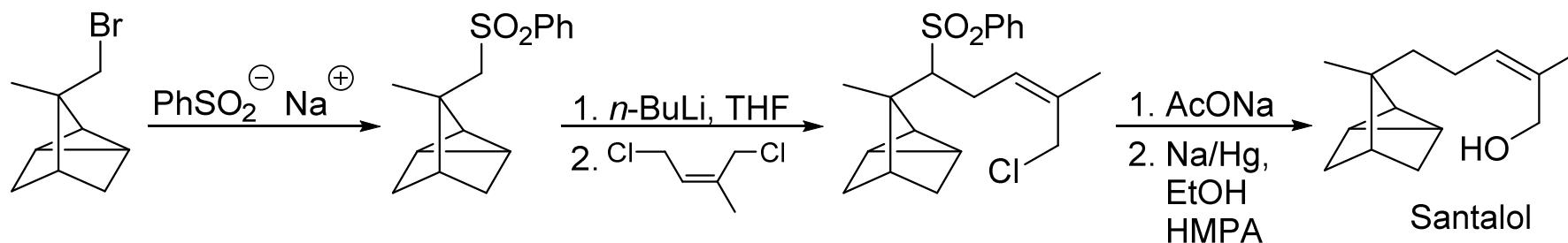
Sulfoksidi su konformaciono stabilni, te alkilovanjem mogu nastati diastereomeri, što ponekad može biti otežavajuća okolnost (prečišćavanje i karakterizacija):

Tetrahedron Lett. **1992**, 33, 2053-2054.

3. Alkilovanje sulfona

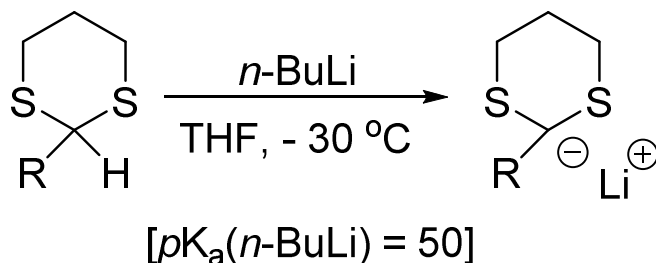
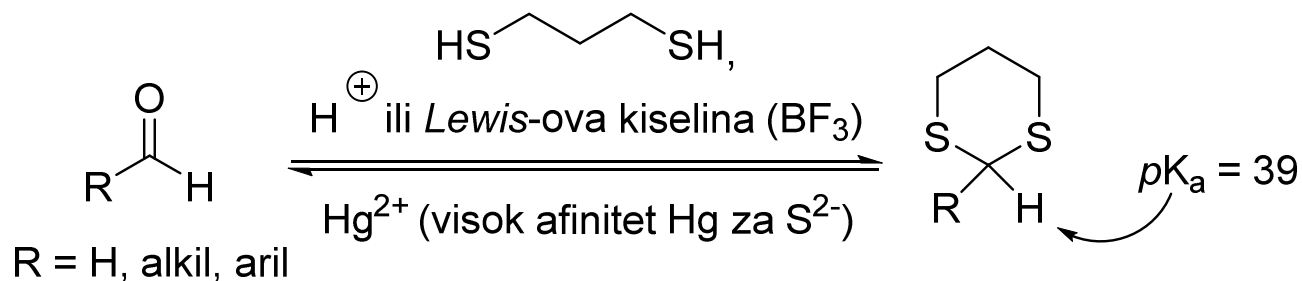
Usled delokalizacije elektrona, deprotonovani sulfoni su manje bazni i dobri nukleofili.

PhSO₂ grupa se uklanja bez traga (traceless) reduktivnim metodama (Na/Hg ili Al/Hg).

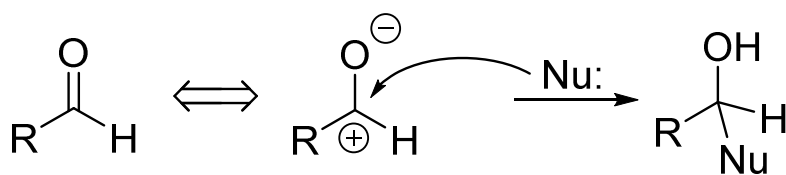
Alkilovanje ditiana – “Umpolung” reaktivnosti

- Dobijanje i struktura 1,3-ditiana

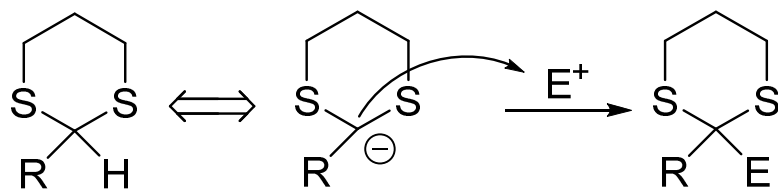

Stabilnost litiovanog 1,3-ditiana objašnjava se većom polarizabilnošću sumpora.

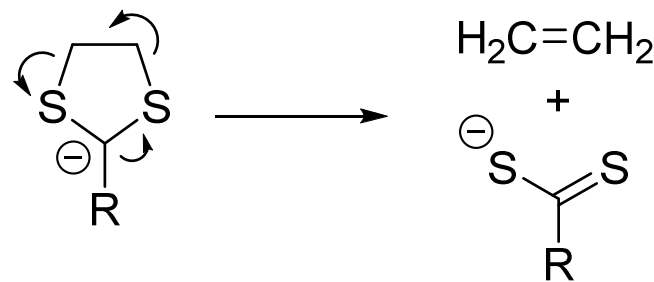
"Normalna" reaktivnost

"Umpolung" reaktivnosti

1,3-Ditiolani se ređe koriste, usled nestabilnosti:

Revijalni rad: *Tetrahedron*, **2003**, 59, 6147-6212.

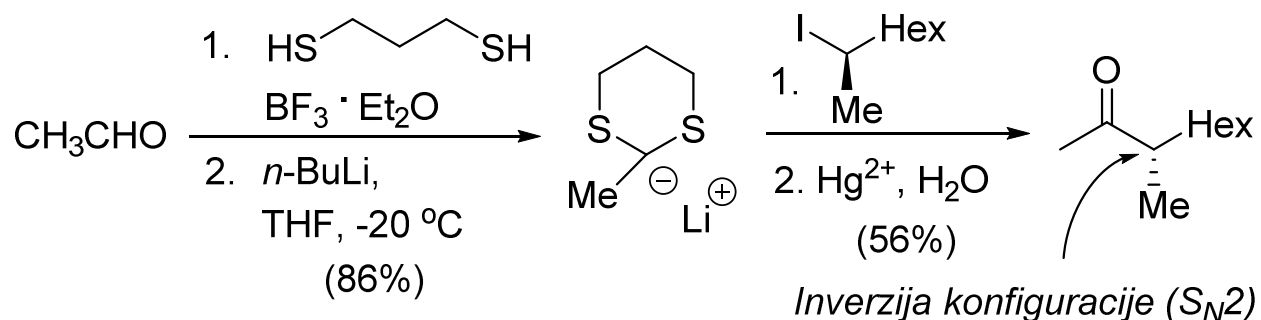
Alkilovanje ditiana – “Umpolung” reaktivnosti

- Reaktivnost 1,3-ditiana (reaguju sa R-X, epoksidima, C=O, C(O)X)

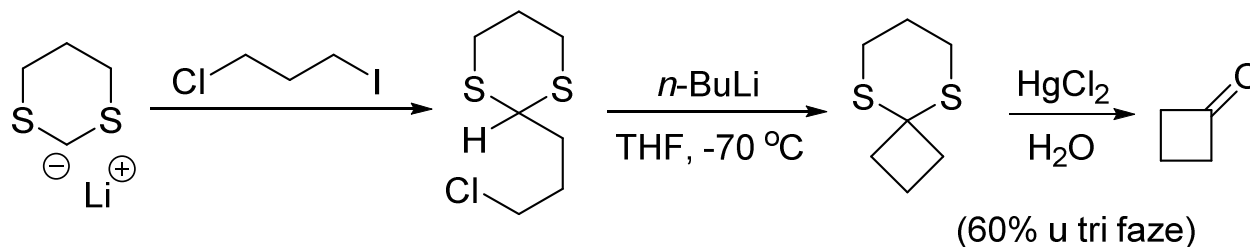
1. Reakcije sa alkil-halogenidima

Sintetički najznačajnije reakcije sa primarnim i sekundarnim alkil- i alil-bromidima i jodidima.

I > Br > Cl   alil > alkil

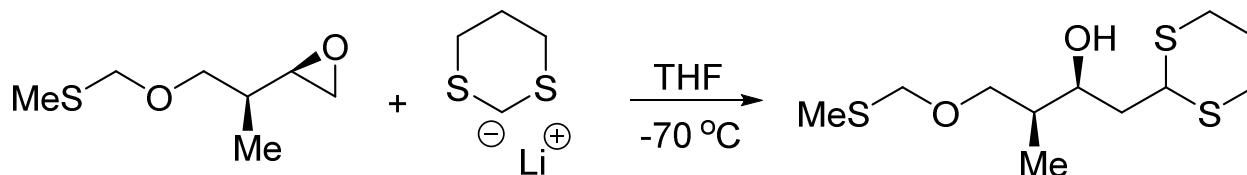

Moguće je i intramolekulsko alkilovanje: dobijanje cikličnih ketona.

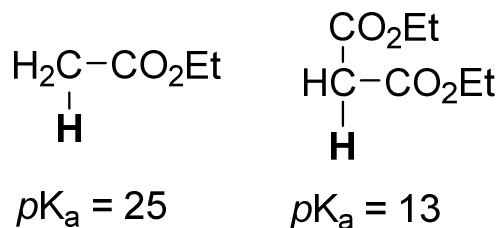
2. Reakcije sa epoksidima

Nukleofilni napad se vrši sa sterno slobodnije strane.

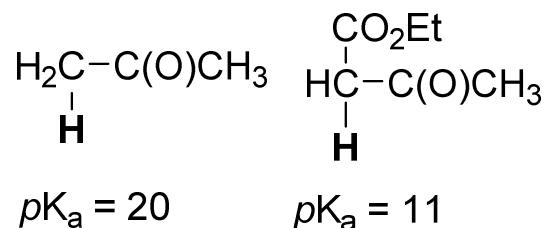
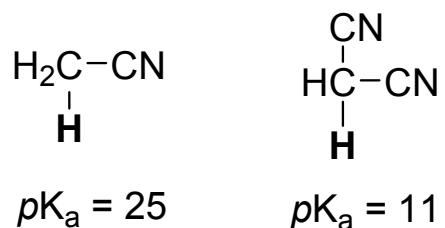

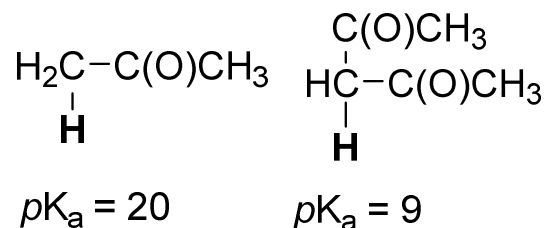
Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

- Alkilovanje malonskih estara

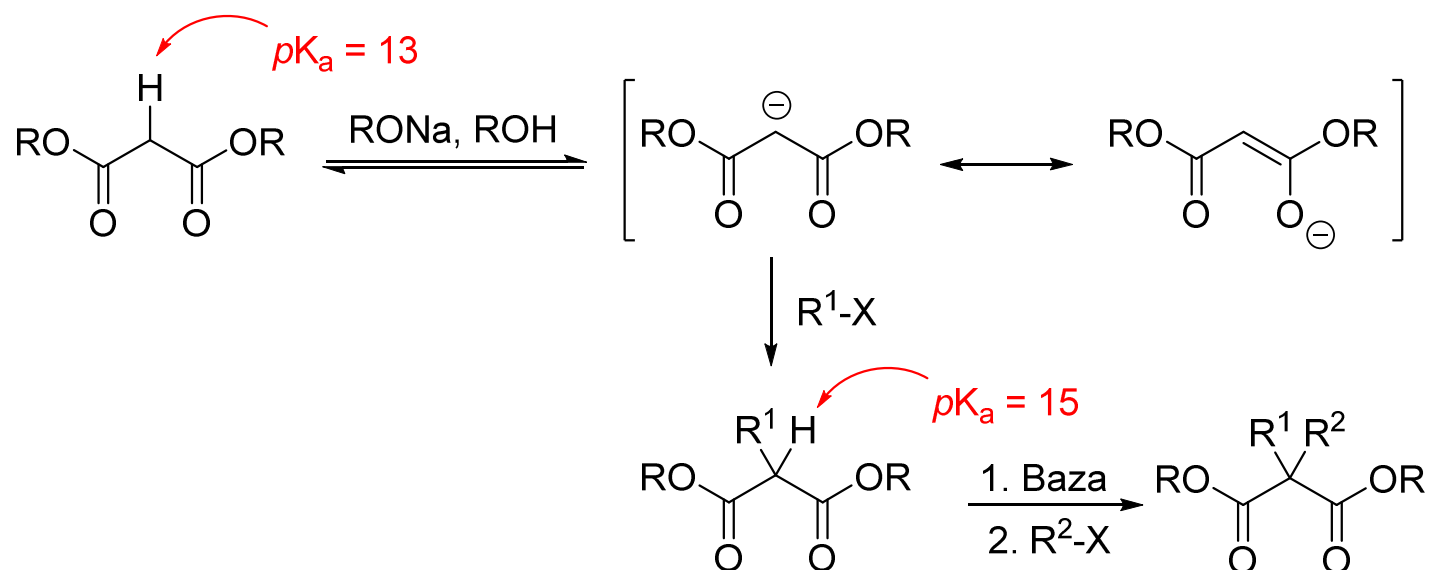
- Alkilovanje acetsirćetnih estara

- Alkilovanje 1,3-dikarbonilnih jedinjenja

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

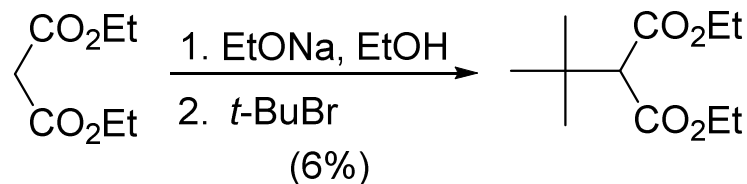
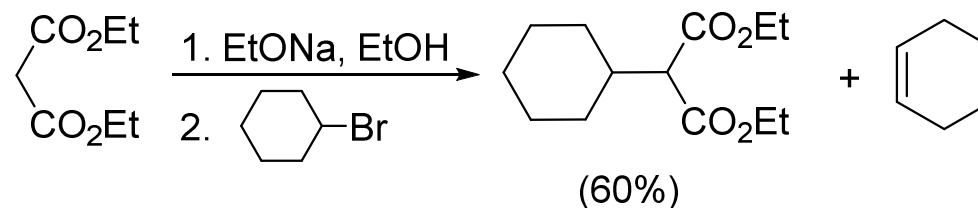
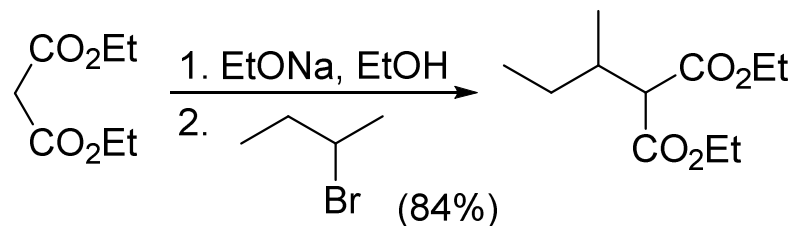
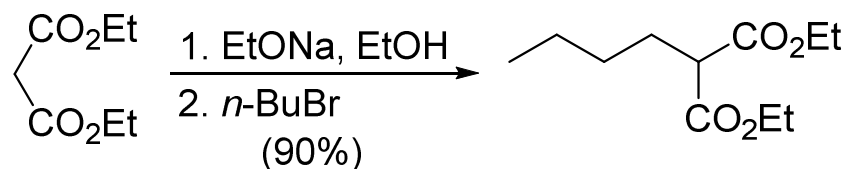
1. Alkilovanje malonskih estara

- Za deprotonovanje se uglavnom koriste relativno slabe baze: EtONa , MeONa , $t\text{-BuONa}$.
- Reakcije se izvode uglavnom u polarnim protičnim (EtOH , MeOH) ili aprotičnim (THF , DMSO , DMF) rastvaračima.
- Za deprotonovanje monoalkilovanih malonata mora se upotrebiti jača baza.
- R^1 , R^2 = alil, benzil, 1° i 2° alkil
- $\text{X} = \text{I} \sim \text{OTs} > \text{Br} > \text{Cl}$

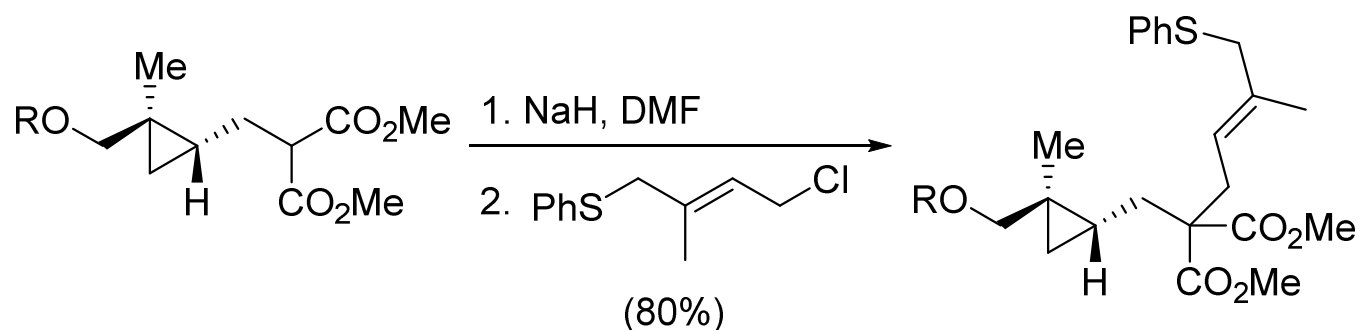
Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

1. Alkilovanje malonskih estara (monoalkilovanje)

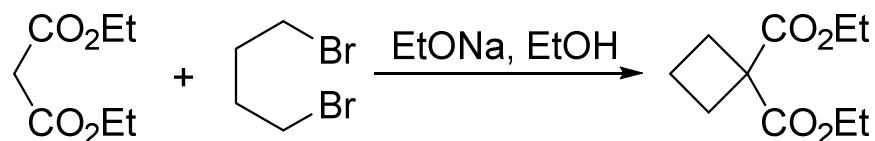

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

1. Alkilovanje malonskih estara (dialkilovanje)

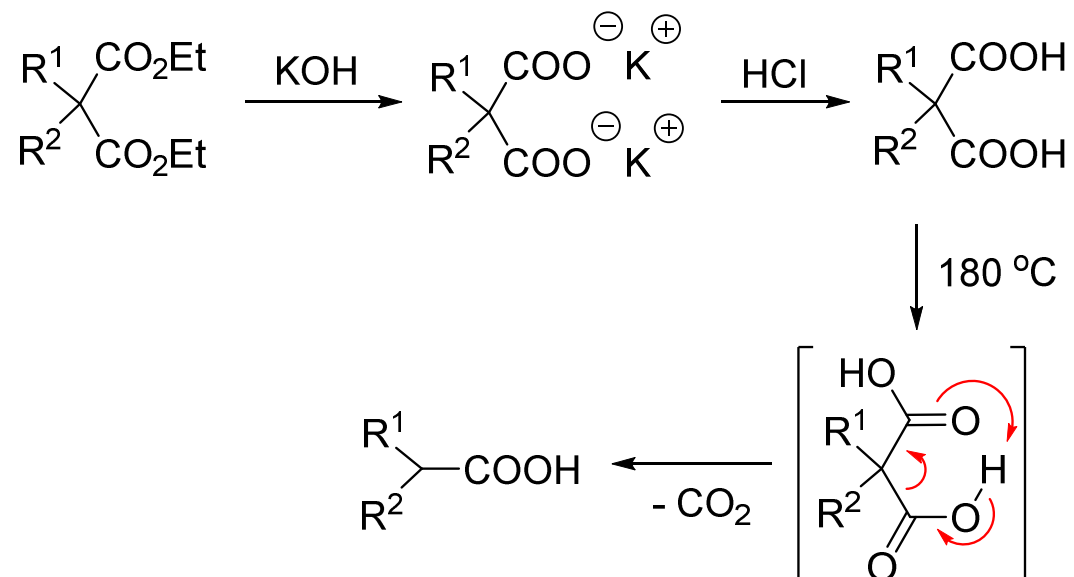

Alkilovanje α,ω -dihaloalkanima mogu se dobiti ciklični proizvodi.

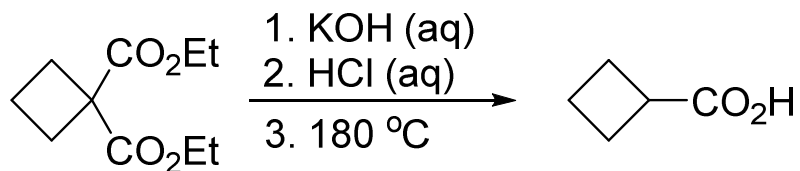

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

1. 2. Transformacije malonskih estara: hidroliza+dekarboksilacija

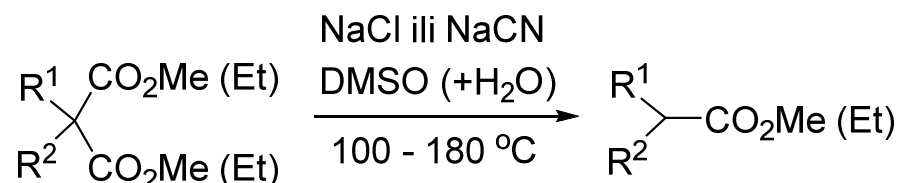

Reakcija ima ograničenu primenu: koriste se jake baze, jaka kiseline i visoka temperatura.

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

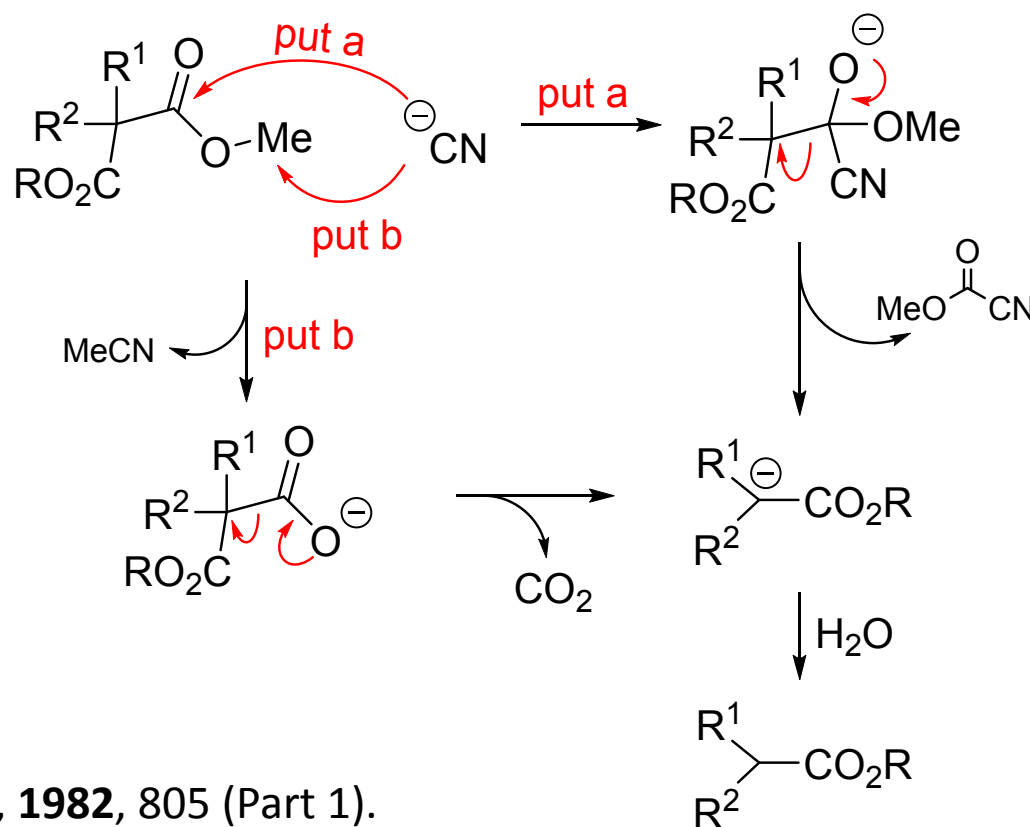
1. 2. Transformacije malonskih estara: dealkoksikarbonilovanje

Krapcho-vo dealkoksikarbonilovanje

Put a: relevantan za α -monosupstituisane estre ($R_2=H$)

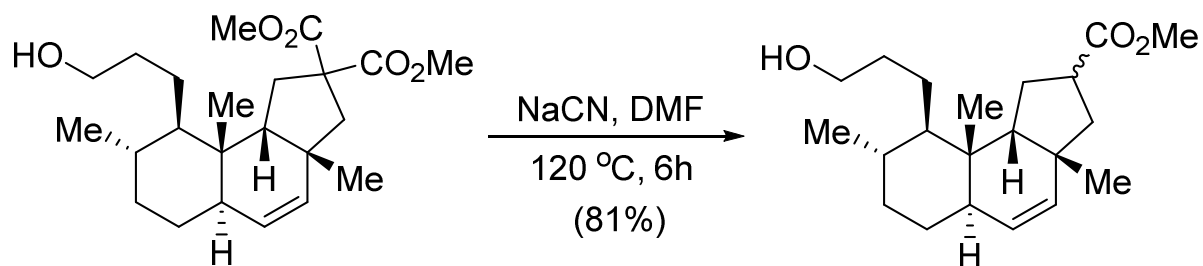
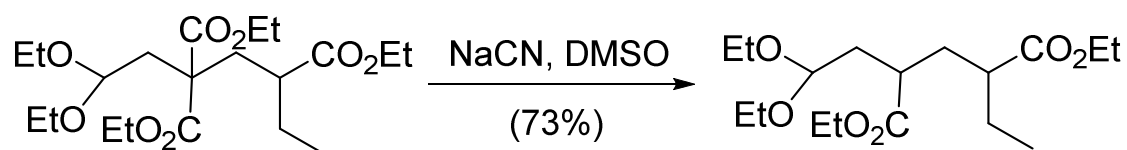
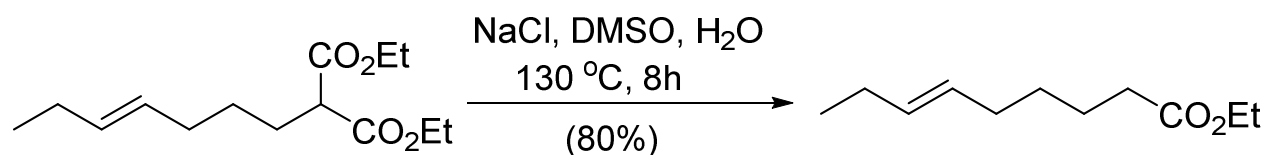
Put b: relevantan za α,α -disupstituisane estre

Pregledni članak: *Synthesis*, **1982**, 805 (Part 1).

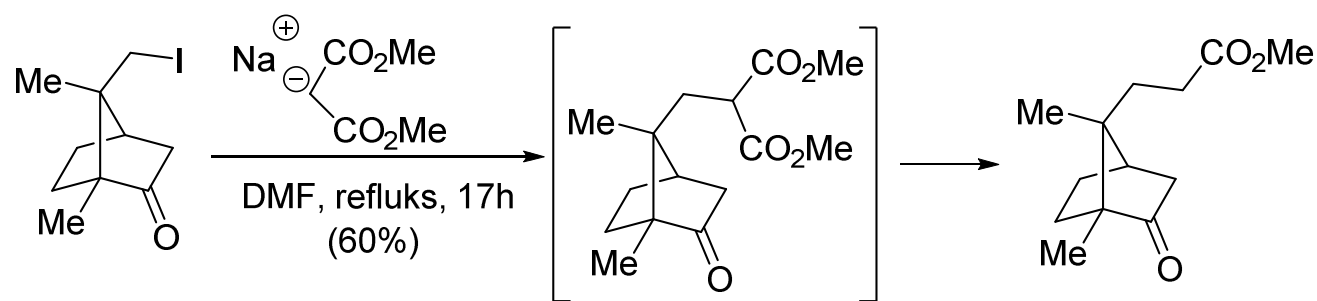
Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

1. 2. Transformacije malonskih estara: dealkoksikarbonilovanje

J. Org. Chem. **2006**, 71, 7370.

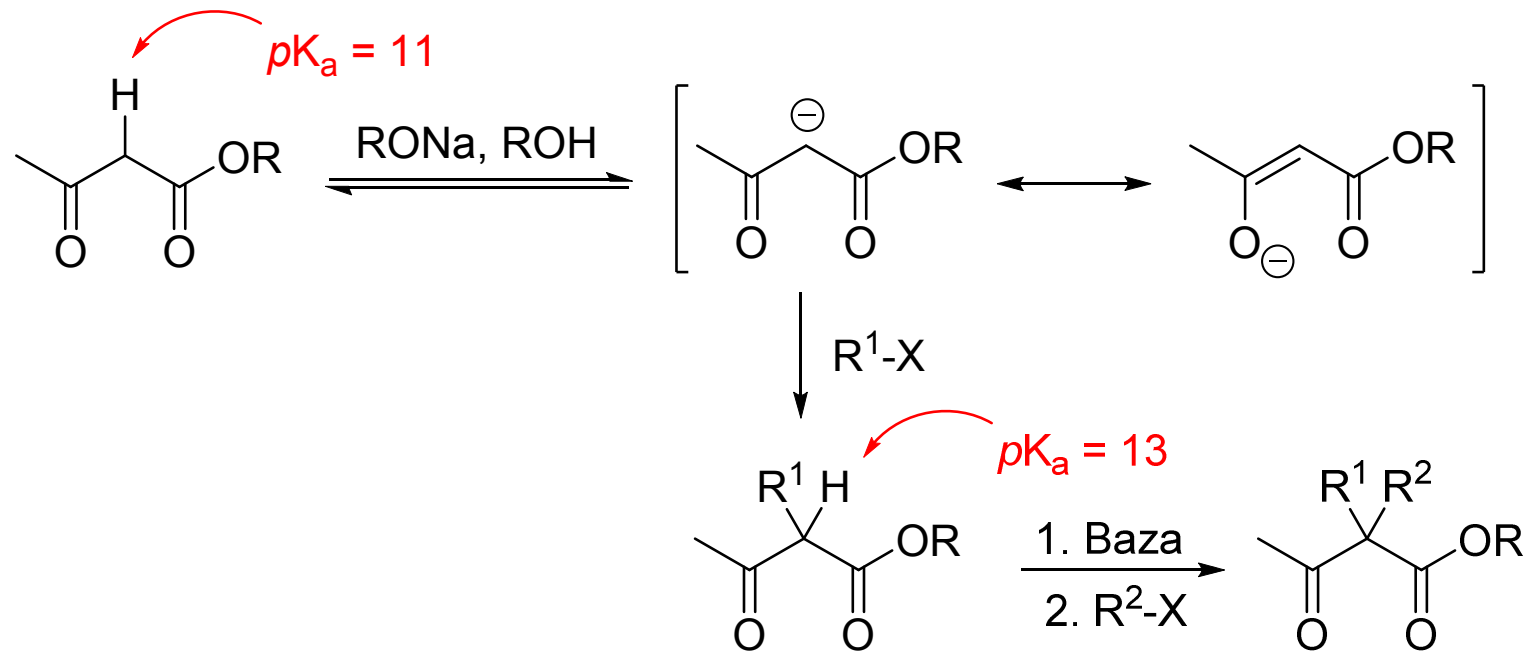
Obe faze se odvijaju u jednom reakcionom potezu (one pot); NaI nastaje u toku alkilovanja i vrši dealkoksikarbonilovanje.

J. Am. Chem. Soc. **1977**, 99, 6105.

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

2. Alkilovanje acetsirćetnih estara

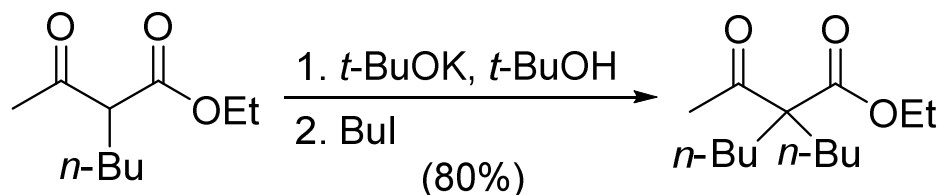
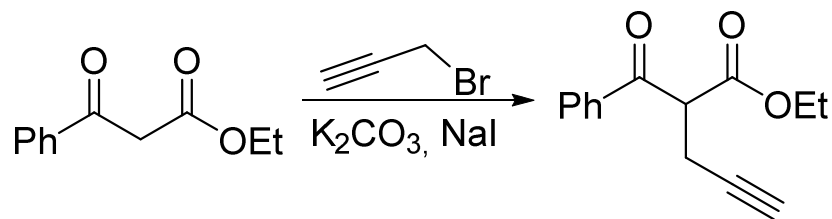
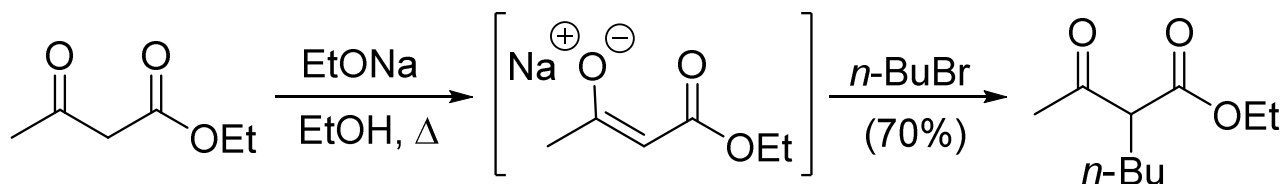
- Za deprotonovanje se uglavnom koriste relativno slabe baze: EtONa , MeONa , $t\text{-BuONa}$.
- Reakcije se izvode uglavnom u polarnim protičnim (EtOH , MeOH) ili aprotičnim (THF , DMSO , DMF) rastvaračima.
- Za deprotonovanje monoalkilovanih acetoacetata mora se upotrebiti jača baza.
- R^1 , R^2 = alil, benzil, 1° i 2° alkil
- $\text{X} = \text{I} \sim \text{OTs} > \text{Br} > \text{Cl}$

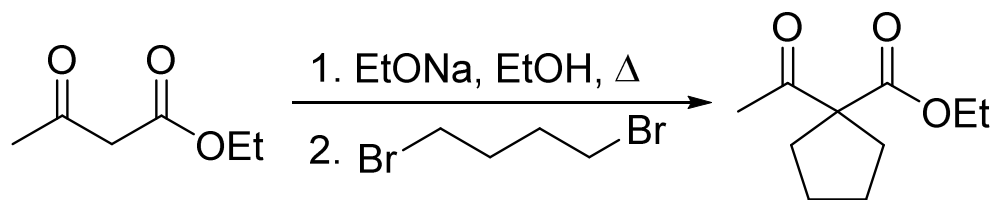
Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

2. Alkilovanje acetsirćetnih estara

- Alkilovanje primarnim R-X obično bez većih problema:

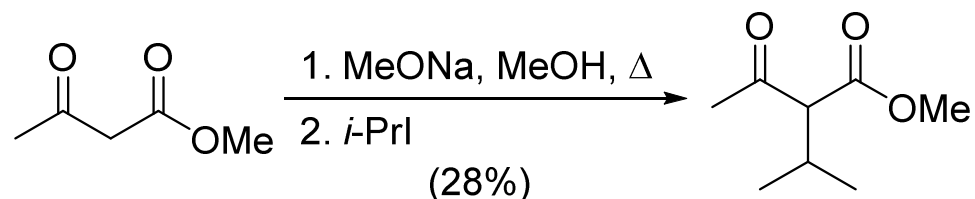
Korišćenjem dihalogenida mogu se dobiti ciklični proizvodi (intramolekulsko alkilovanje):

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

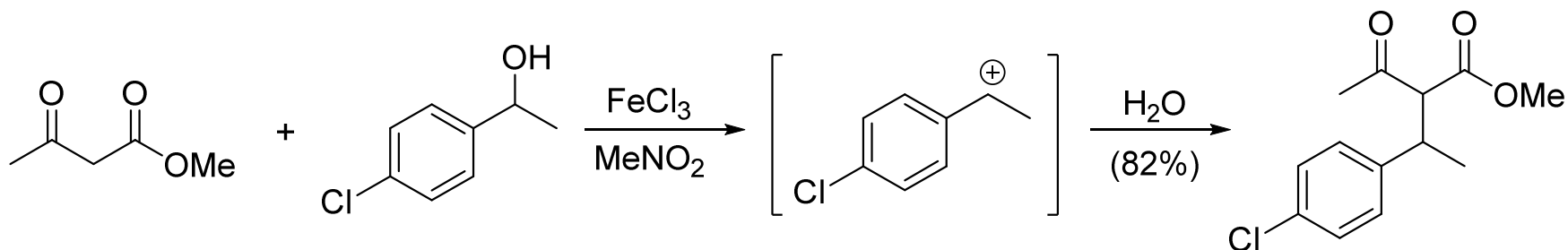
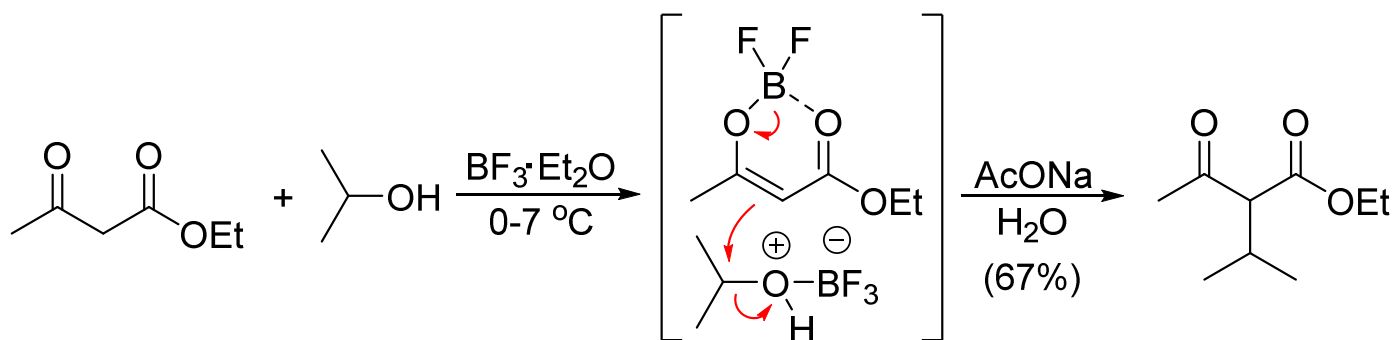
2. Alkilovanje acetsirćetnih estara

- Alkilovanje sekundarnim R-X uglavnom praćeno eliminacijom, te su prinosi obično niži:

Eur. J. Org. Chem. **2006**, 11, 2601-2608.

Alkilovanje pod kiselim uslovima (*Lewis*-ove kiseline):

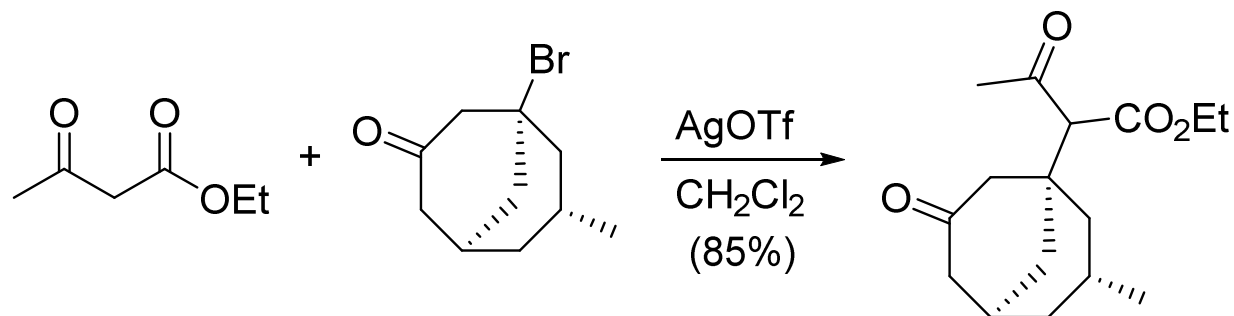
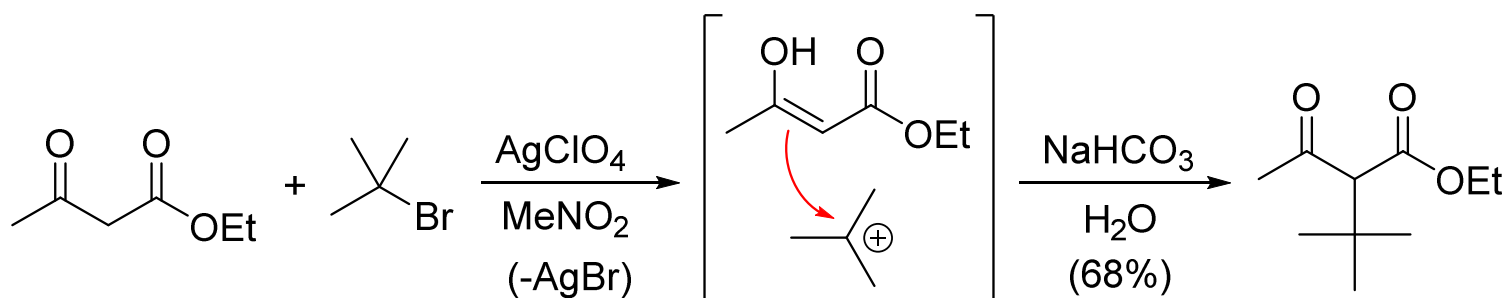

Adv. Synt. Cat. **2007**, 349, 865-870.

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

2. Alkilovanje acetsirćetnih estara

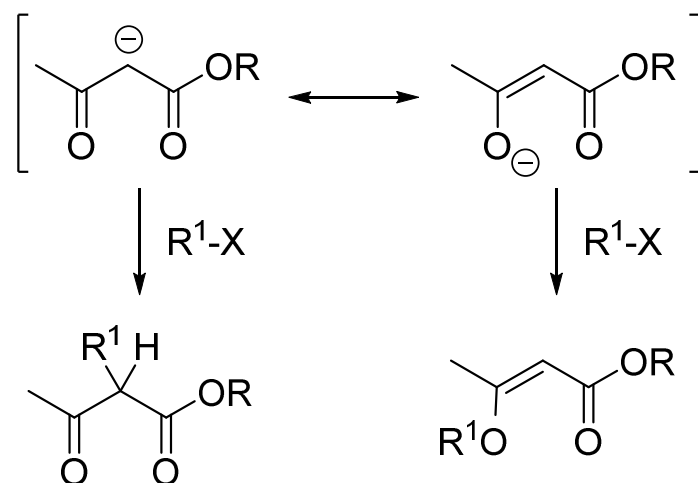
- Alkilovanje tercijskim halogenidima pod baznim uslovima nije moguće – alternativa su kiseli uslovi ($\text{BF}_3 \cdot \text{Et}_2\text{O}$) ili korišćenje Ag-soli:

J. Org. Chem. **1985**, *50*, 4605-4608.

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

2. Alkilovanje acetsirćetnih estara (C- vs. O-alkilovanje)

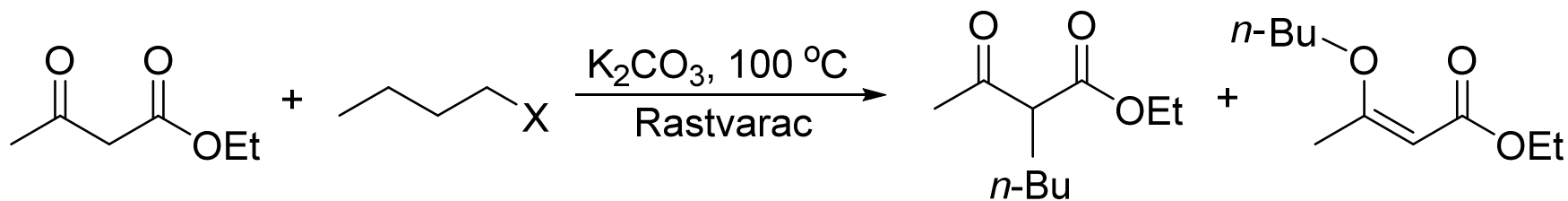
Odnos *C*- i *O*-alkilovanog proizvoda zavisi od eksperimentalnih uslova i izbora reakcionih partnera:

O-alkilovanje:

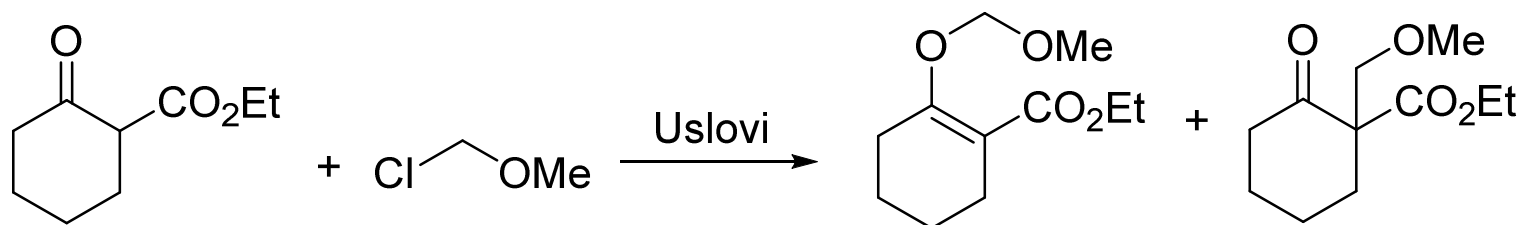
- $K > Na > Li$;
- $Cl > Br > I$;
- $DMSO, HMPA > THF$;
- voluminozni alkil-halogenidi.

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

2. Alkilovanje acetsirćetnih estara (C- vs. O-alkilovanje)

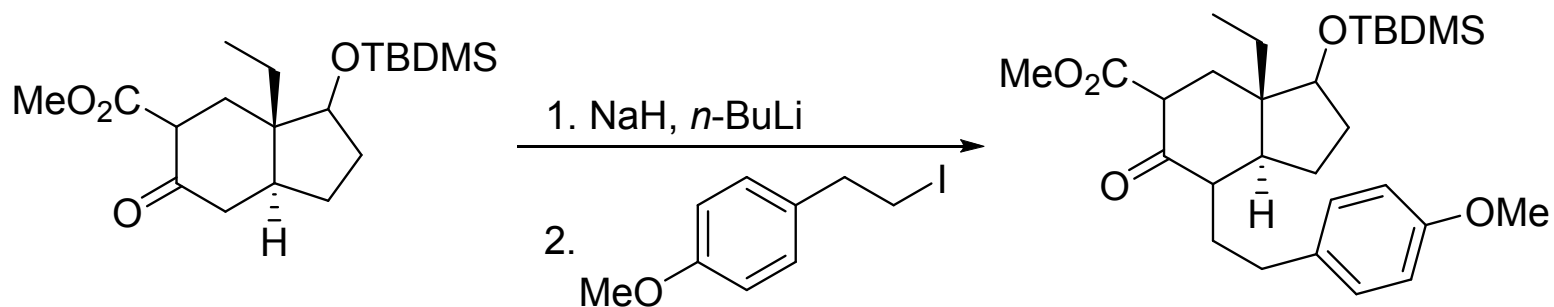
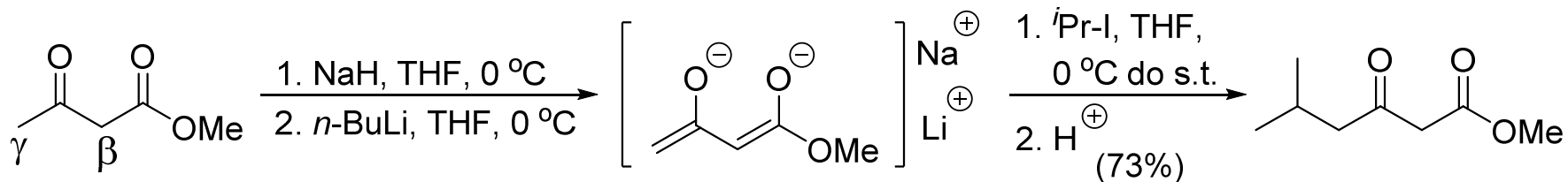
Uslovi:	Distribucija proizvoda (%)	
X = Cl; aceton	90	10
X = Cl; CH_3CN	81	19
X = Cl; DMSO	53	47
X = Br; DMF	67	33
X = I; DMF	>99	<1

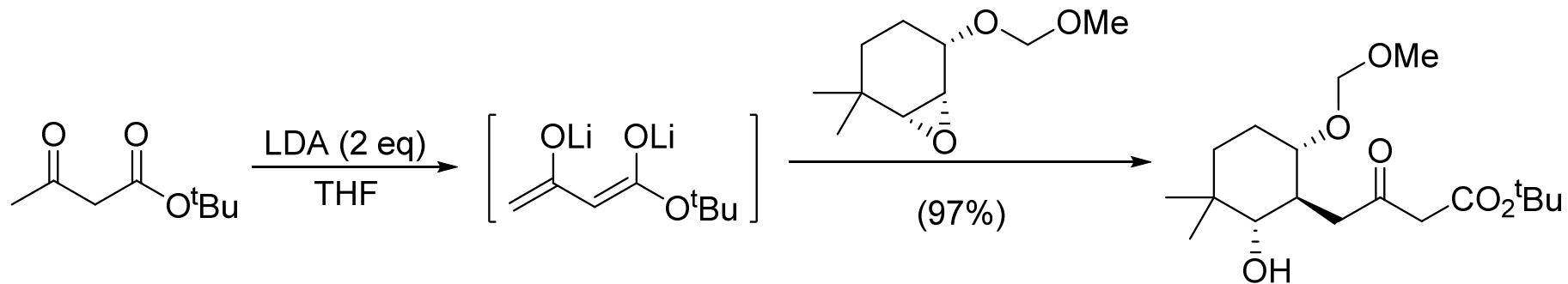
Uslovi:	Distribucija proizvoda (%)	
NaH, HMPA	97	3
NaH, DMSO	90	10
NaH, DME	75	25
Na, Et_2O	-	100

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

2. Alkilovanje acetsirćetnih estara (*Hauser*-ovo γ -alkilovanje)

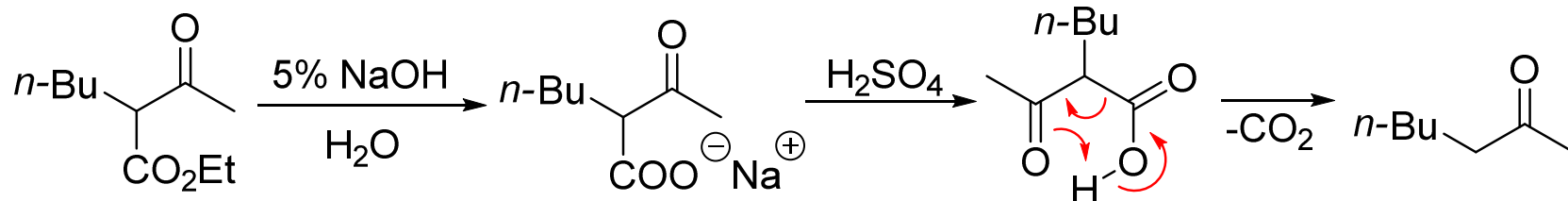

J. Am. Chem. Soc. **2002**, *124*, 12416.

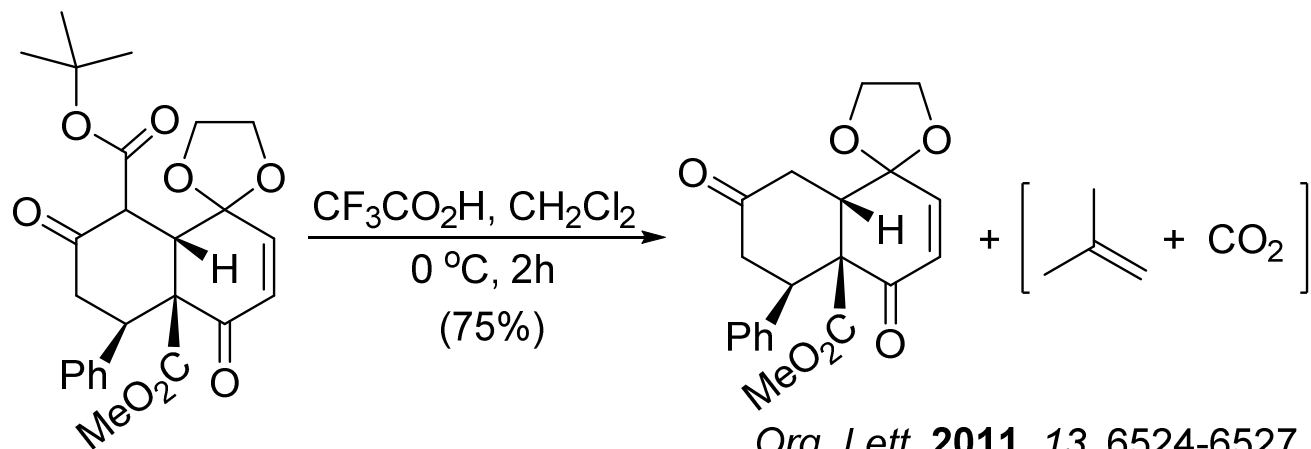
Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

2. 1. Transformacije acetoacetata: hidroliza+dekarboksilacija

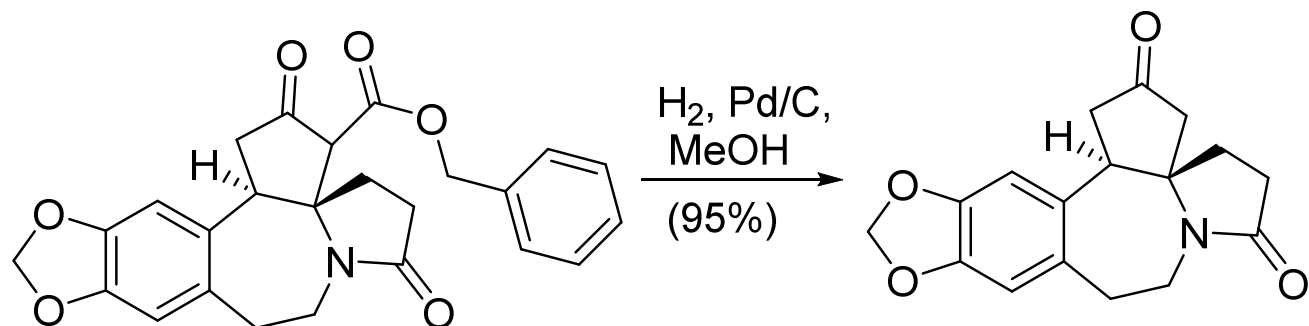
β-keto-kiseline su nestabilne i uglavnom podležu spontanoj dekarboksilaciji.

t-butil-estri β-keto kiselina mogu se lako hidrolizovati i dekarboksilovati pod blago-kiselim uslovima.

Org. Lett. **2011**, 13, 6524-6527.

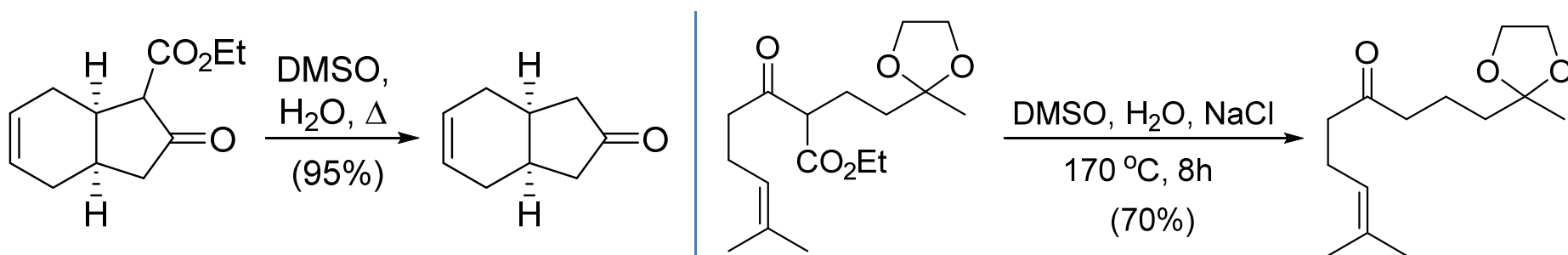
Benzil-estri β-keto kiselina mogu se hidrogenolitički fragmentisati.

Org. Lett. **2002**, 4, 885-888.

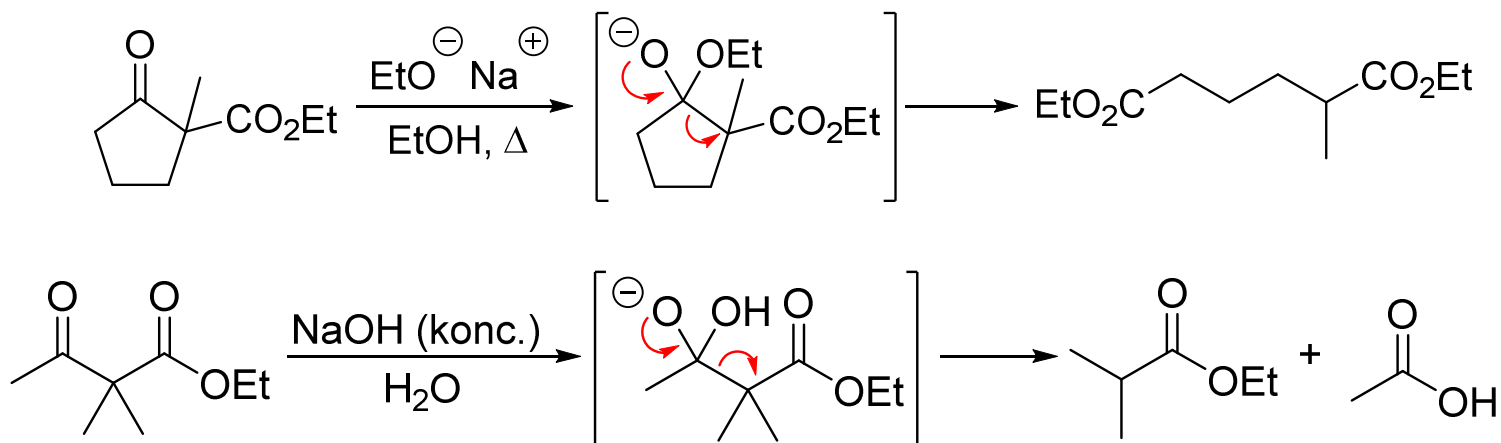
Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

2. 1. Transformacije acetoacetata: *Krapcho*-vo dealkoksikarbonilovanje

Pregledni članak: *Synthesis*, **1982**, 893 (Part 2).

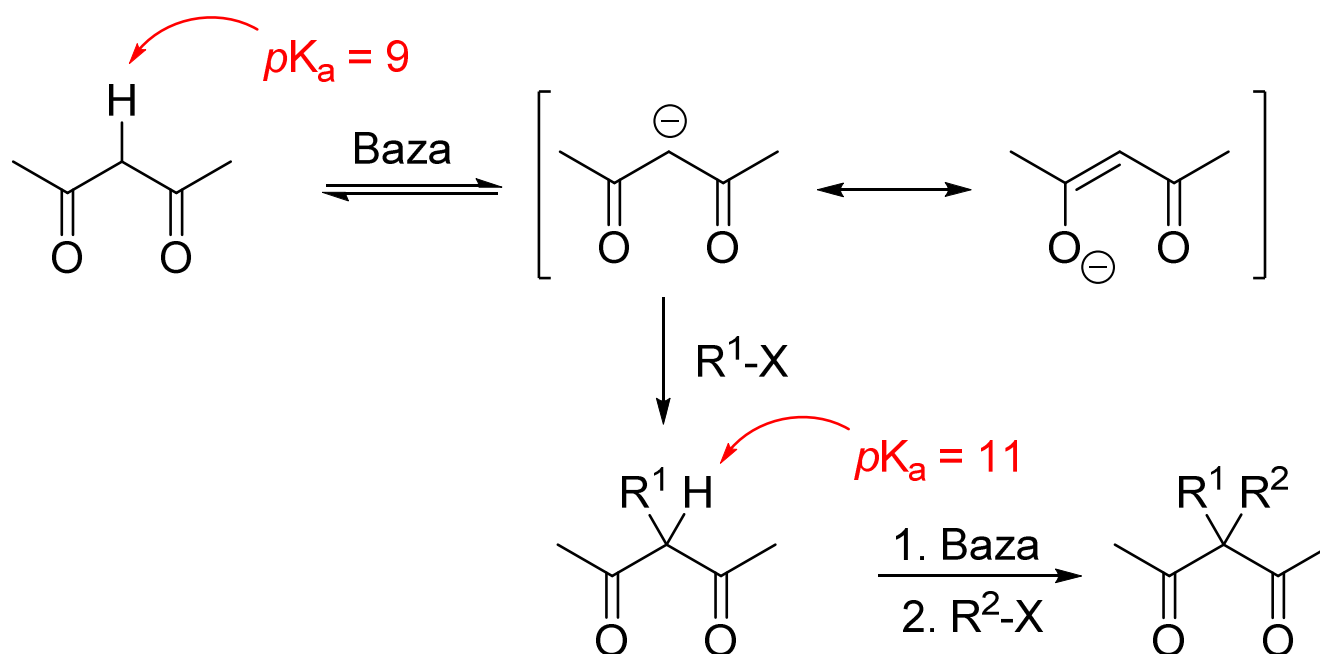
Sporedne reakcije pod jako baznim reakcionim uslovima (dominantne kod neenolizabilnih, tj. α,α -disupstituisanih β -ketoestara):

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

3. Alkilovanje 1,3-dikarbonilnih jedinjenja

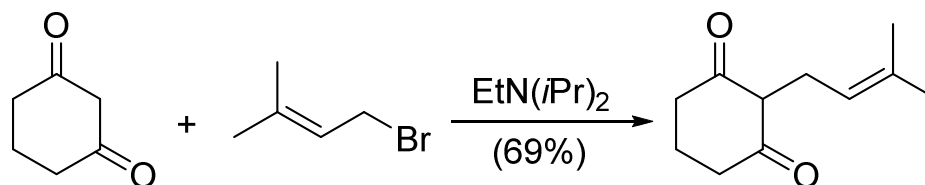
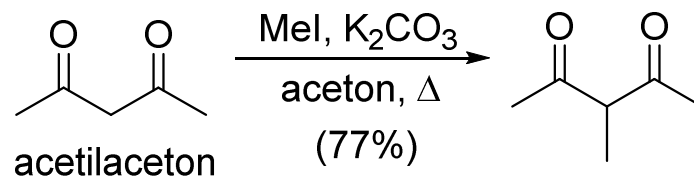

- Za deprotonovanje se uglavnom koriste slabije baze: K_2CO_3 , EtONa, KOH.
- Reakcije se izvode uglavnom u polarnim protičnim (EtOH, MeOH) ili aprotičnim (acetone, THF, DMSO, DMF) rastvaračima.
- Za deprotonovanje monoalkilovanih 1,3-dikarbonilnih jedinjenja mora se upotrebiti nešto jača baza.
- R^1, R^2 = alil, benzil, 1° i 2° alkil
- $X = I \sim OTs > Br > Cl$

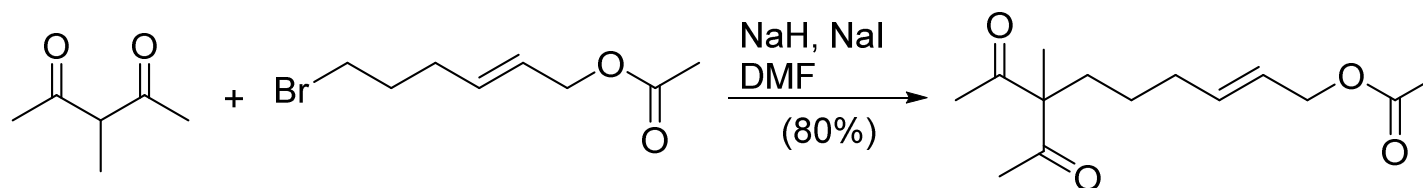
Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

3. Alkilovanje 1,3-dikarbonilnih jedinjenja

Alkilovanje je moguće primarnim i sekundarnim alkil-halogenidima.

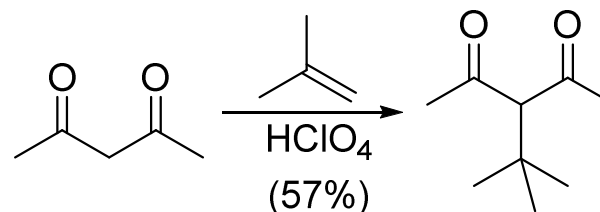

Org. Lett. **2010**, *12*, 5234-5237.

J. Organomet. Chem. **2001**, *624*, 136-142.

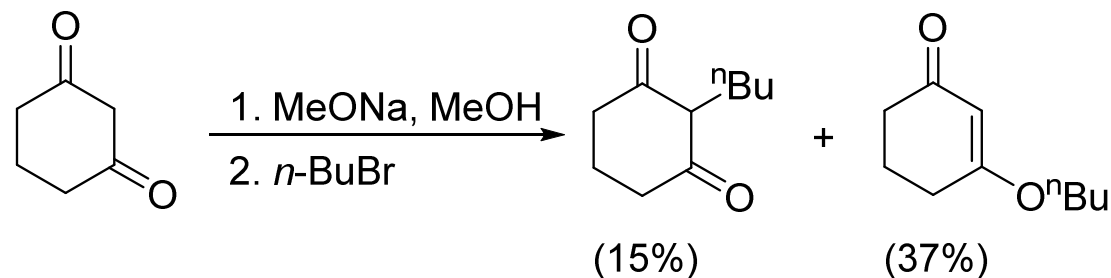
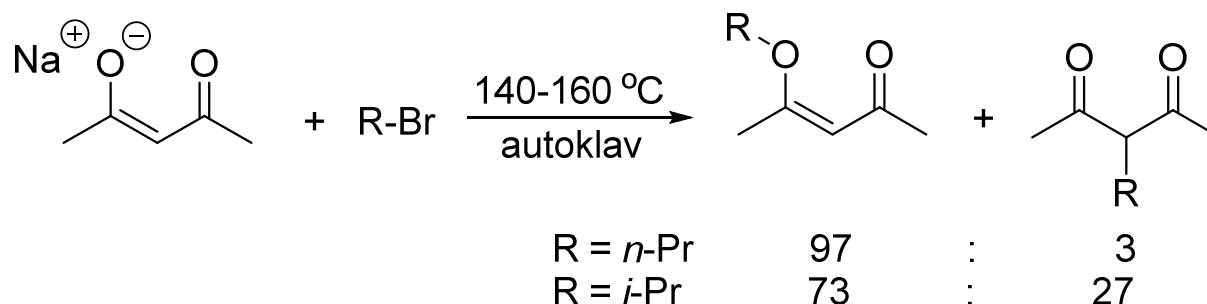
Alkilovanje 3° halogenidima moguće uz dodatak Ag⁺, ili preko alkena u kiselj sredini:

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

3. Alkilovanje 1,3-dikarbonilnih jedinjenja

O-alkilovanje 1,3-dikarbonilnih jedinjenja dosta izraženije nego kod β -keto-estara.

C-alkilovanje:

- Etarski rastvarači
- Tvrdi katjoni (Li, Na)
- Meki nukleofili (RI, RBr)
- Mali RX

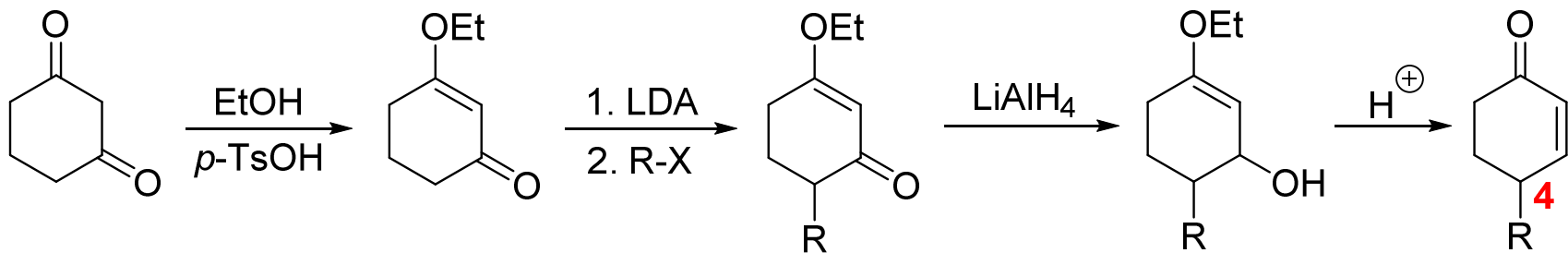
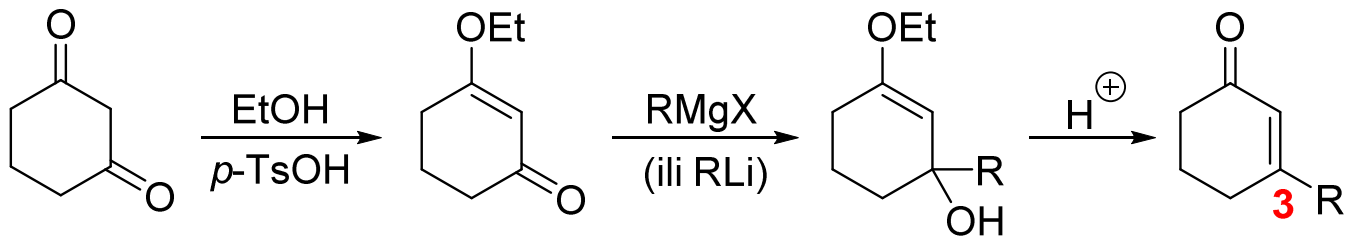
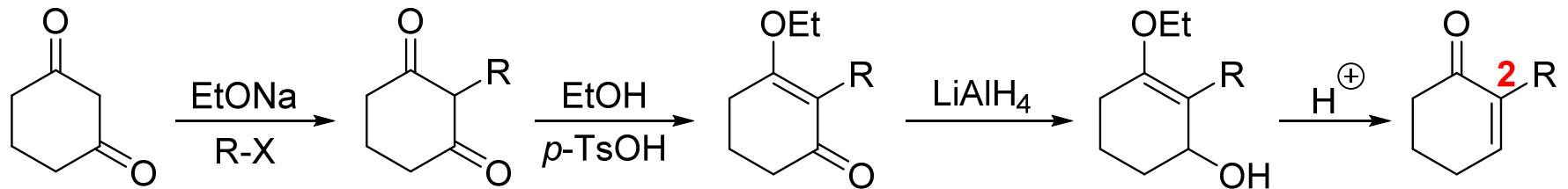
O-alkilovanje:

- Polarni rastvarači
- Voluminozni katjoni (K, NH_4^+)
- Tvrdi nukleofili (RCl, ROTs, R_2SO_4)
- Voluminozni RX

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

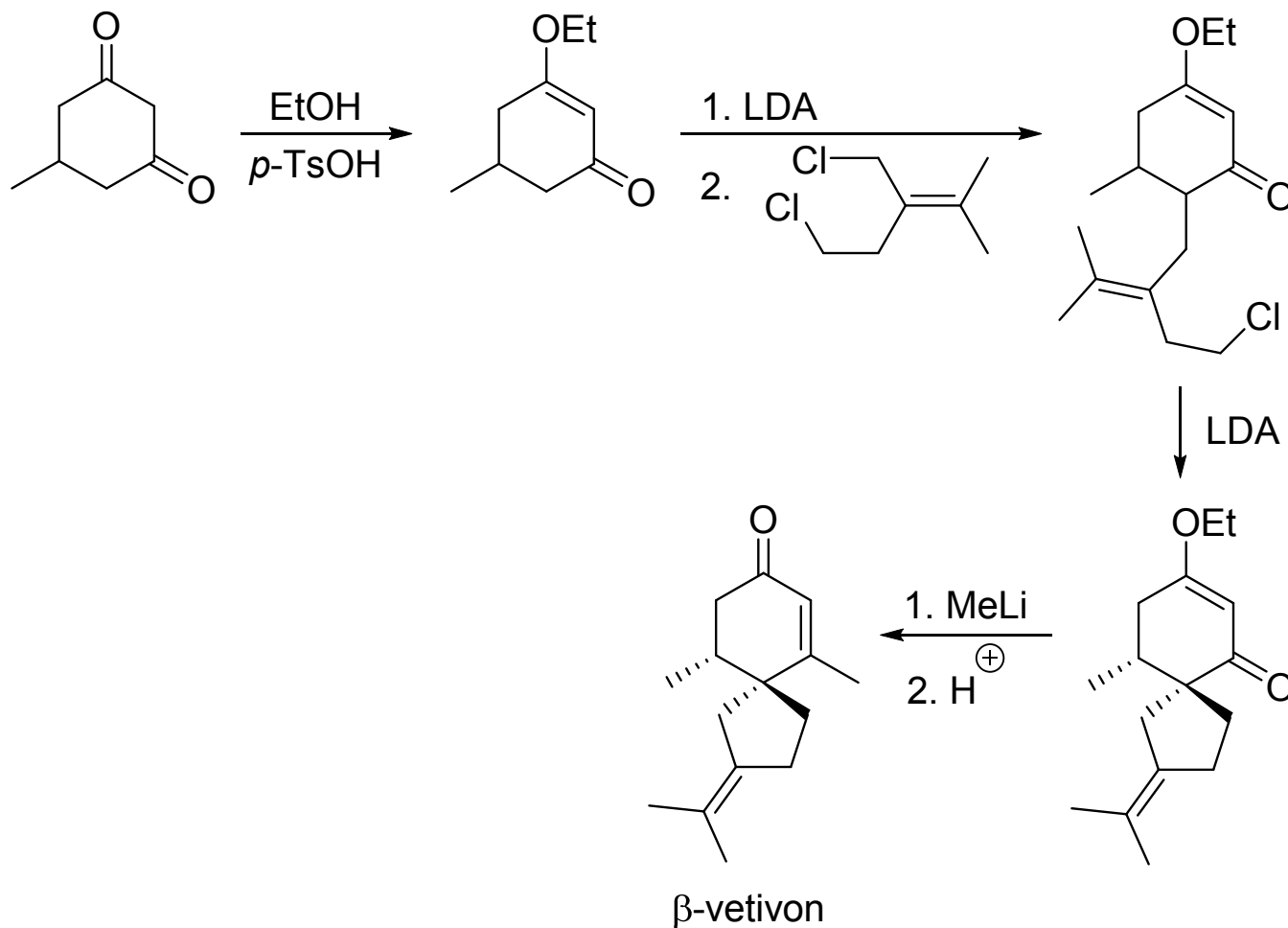
3. Alkilovanje 1,3-dikarbonilnih jedinjenja

Alkilovanje 1,3-cikloheksandiona: *Stork-Danheiser*-ova sinteza 2-, 3- i 4-supstituisanih cikloheksenona:

Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

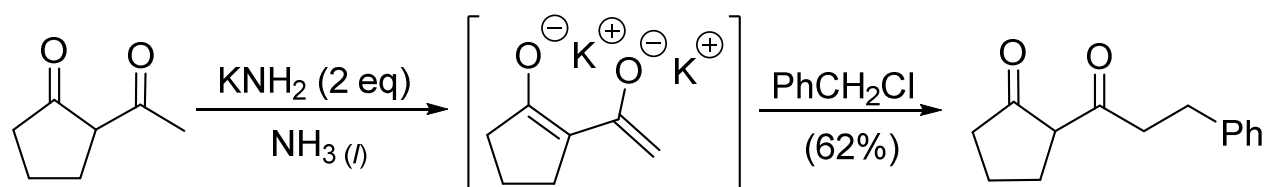
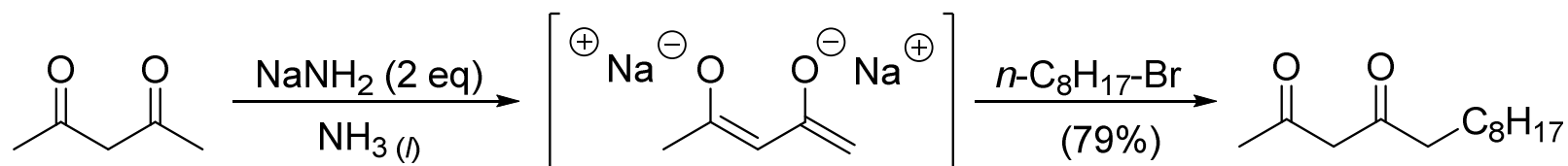
3. Alkilovanje 1,3-dikarbonilnih jedinjenja

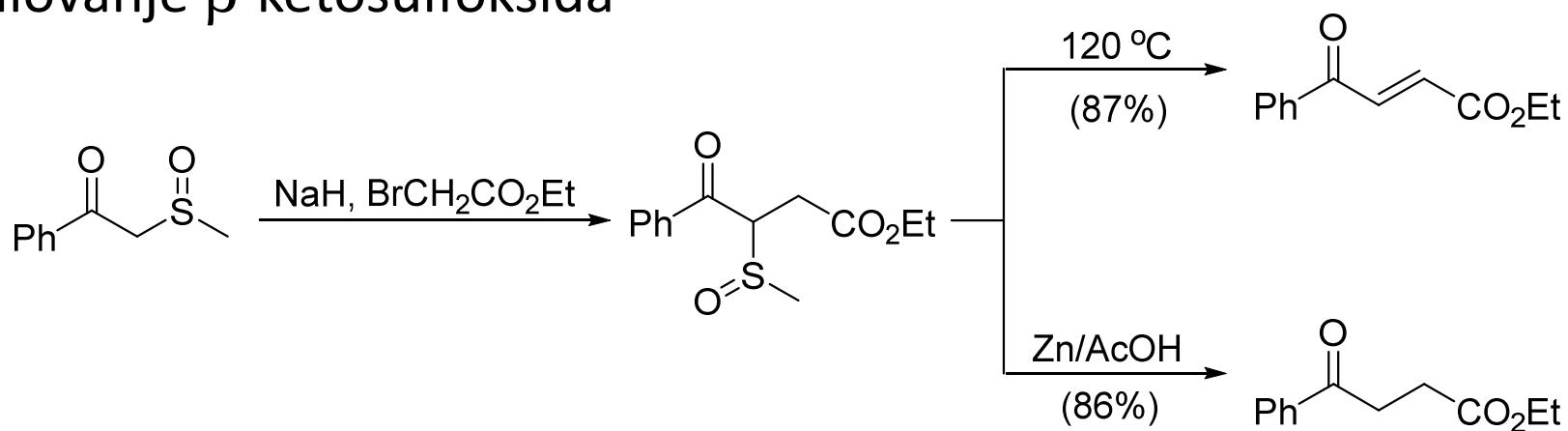
Alkilovanje bifunkcionalnih jedinjenja

3. Alkilovanje 1,3-dikarbonilnih jedinjenja

(γ -alkilovanje dianjona)

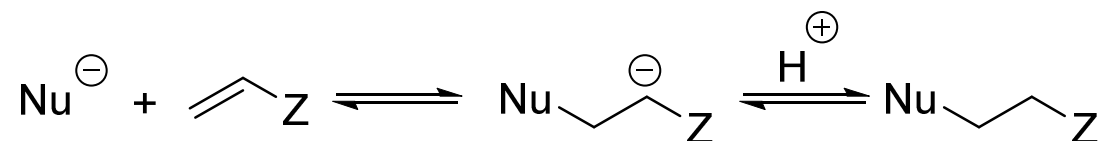

Alkilovanje β -ketosulfoksida

Slično se mogu alkilovati i β -ketofosfonati.

Michael-ova adicija

Z = NO₂, C(O)R, CHO, CO₂R, CN, SO₂R

Baze u katalitičkim ili stehiometrijskim količinama: R₃N, piridin, piperidin, R₃ONa...

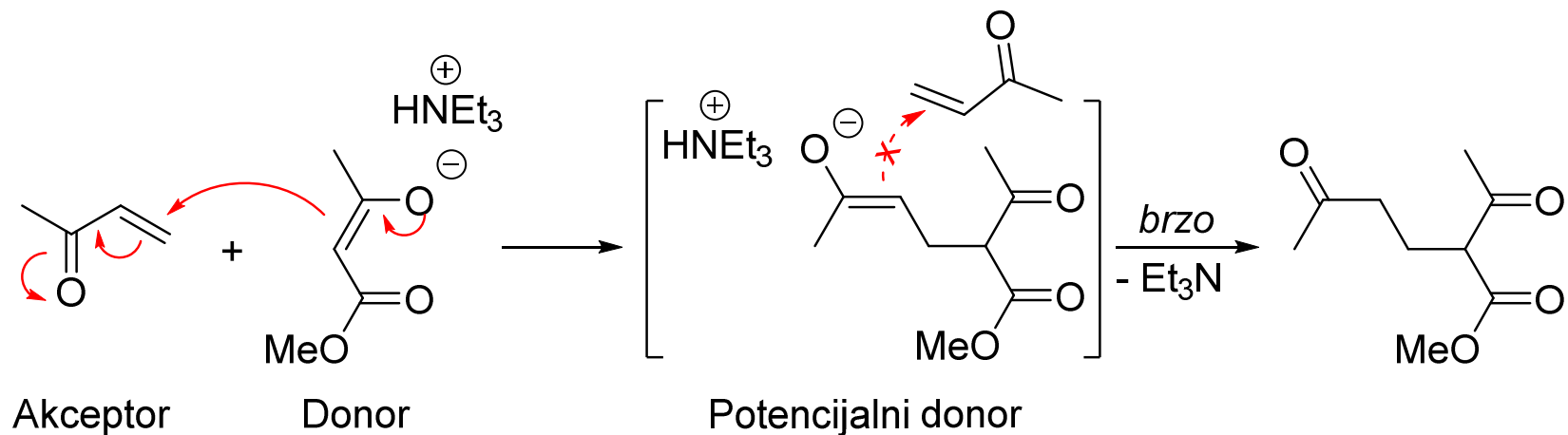
Rastvarači uglavnom polarni: ROH, Et₂O, THF, MeCN...

Nukleofili:

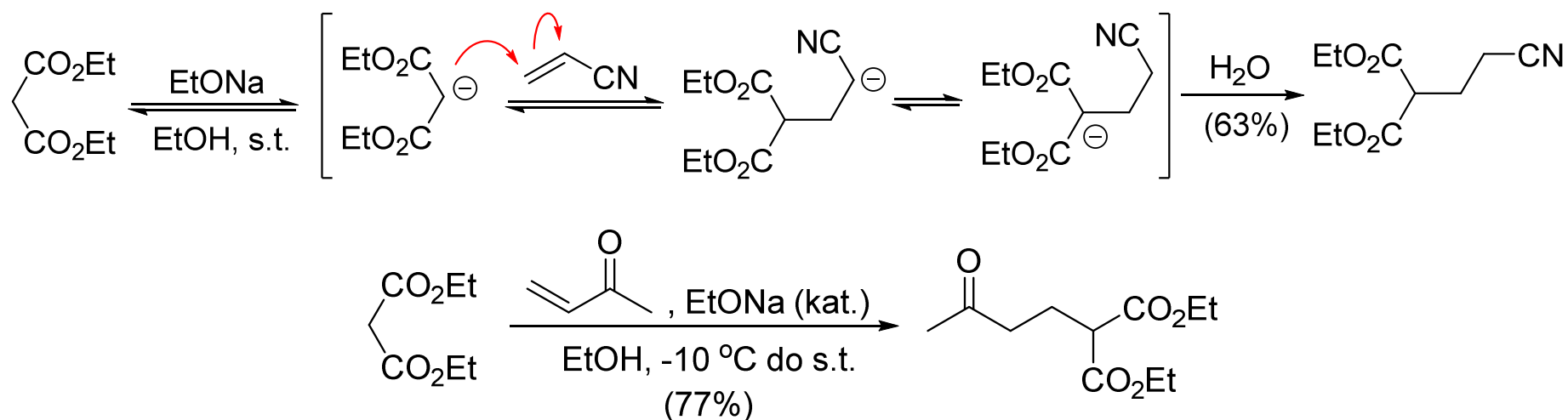
1. C-nukleofili: enolati, enamini, organometali...
2. heteronukleofili: alkoholi, amini, sulfidi... (hetero-Michael-ova reakcija)

Sve faze reakcije su povratne. Pogodnim izborom reakcionih partnera i eksperimentalnim uslovima mora se uticati na položaj ravnoteže i sprečiti retro-Michael-ova reakcija, kao i druge neželjene reakcije (npr. Michael-ova polimerizacija).

Micheal-ova adicija

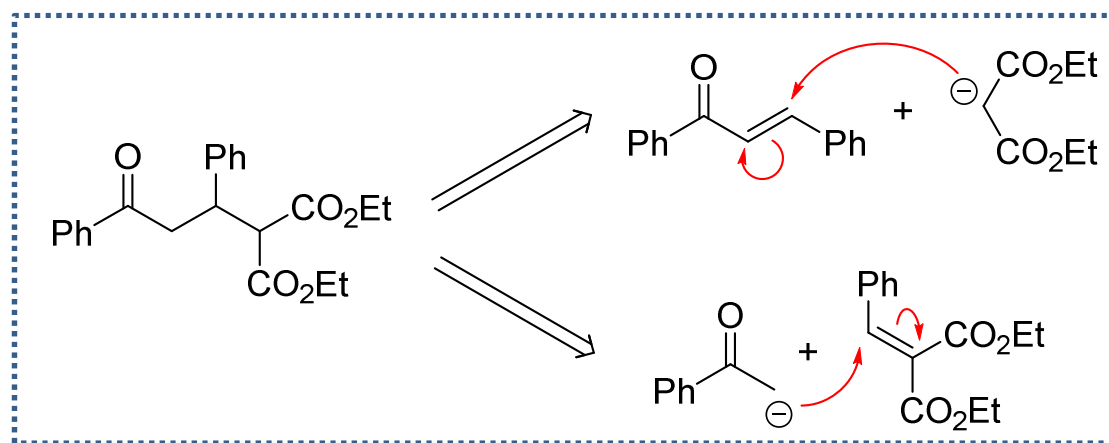
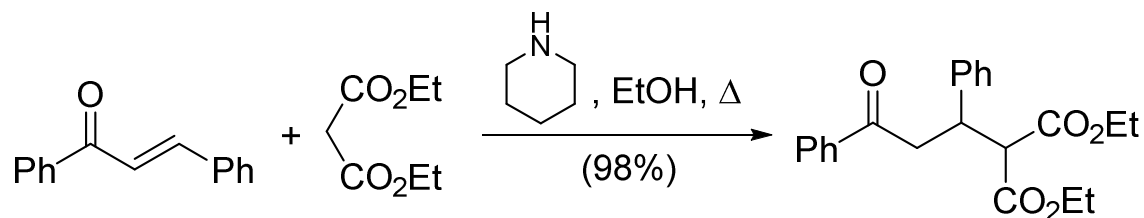

Korišćenjem slabijih baza obezbeđuje se enolizacija samo β -ketoestra i sprečavaju se sporedne reakcije:

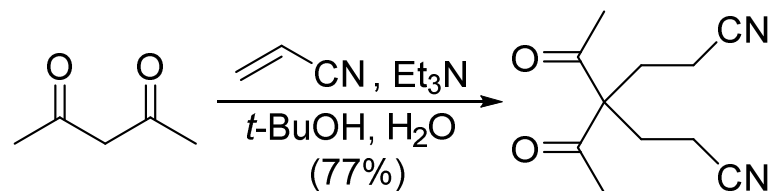

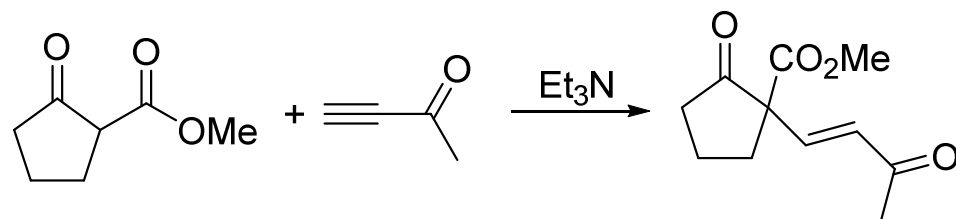
Michael-ova adicija

Promenom stehiometrije može se postići i dvostruko alkilovanje.

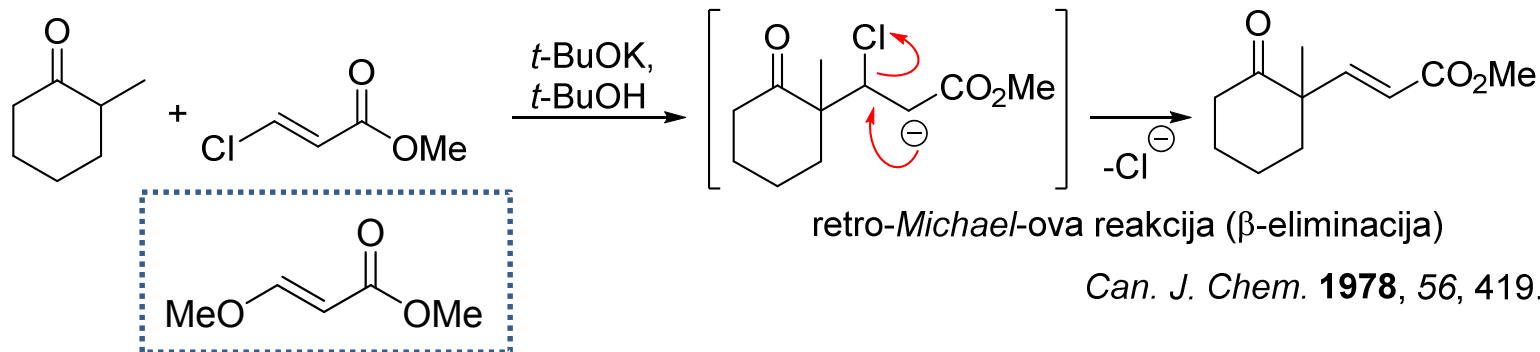
Konjugovani alkini se takođe mogu koristiti kao efikasni *Michael*-ovi akceptori.

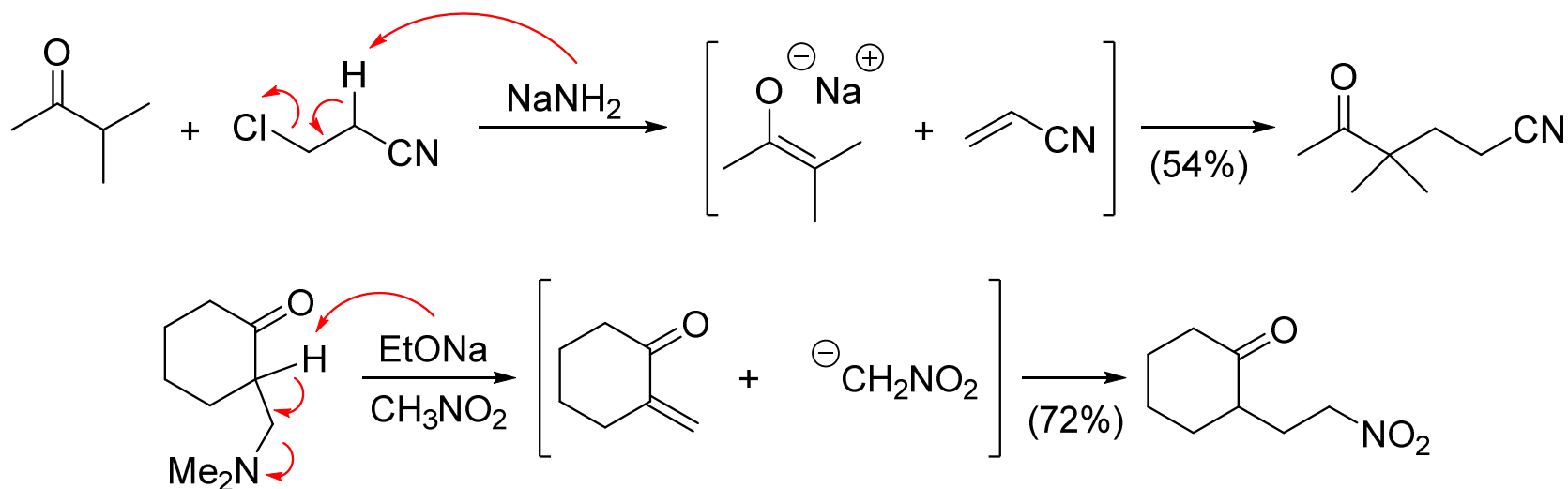
Tetrahedron Lett. **1976**, 4793.

Michael-ova adicija

Uvođenjem atoma hlora u β -položaj, intermedijerni enolat se ireverzibilno neutrališe: sprečavanje polimerizacionih procesa.

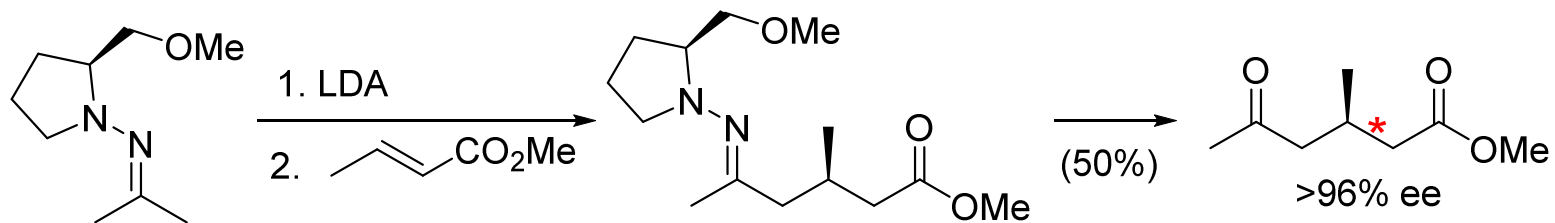
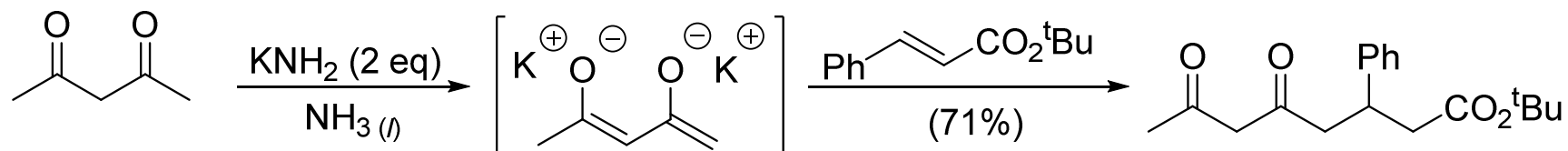

Visoko-reaktivni Michael-ovi akceptori skloni su polimerizaciji, te se mogu dobiti *in situ*, istovremeno sa građenjem enolata:

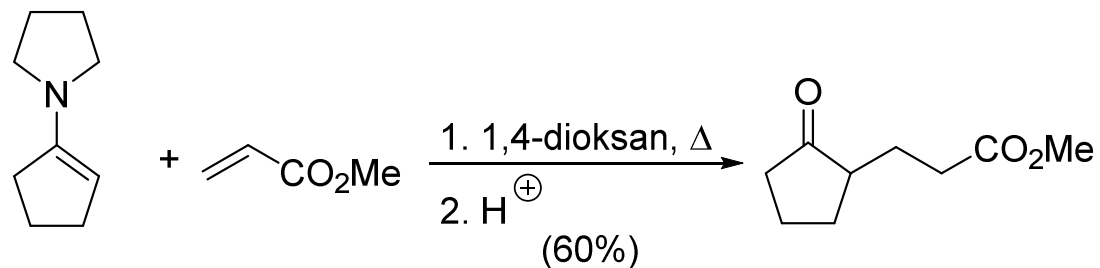
Michael-ova adicija

Michael-ove adicije preformiranih enolata:

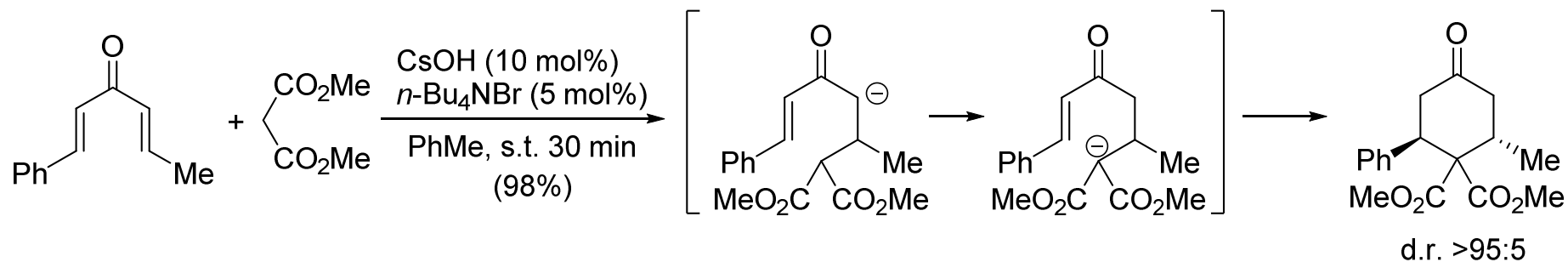
Tetrahedron Lett. **1983**, 24, 4967.

Michael-ove adicije enamina:

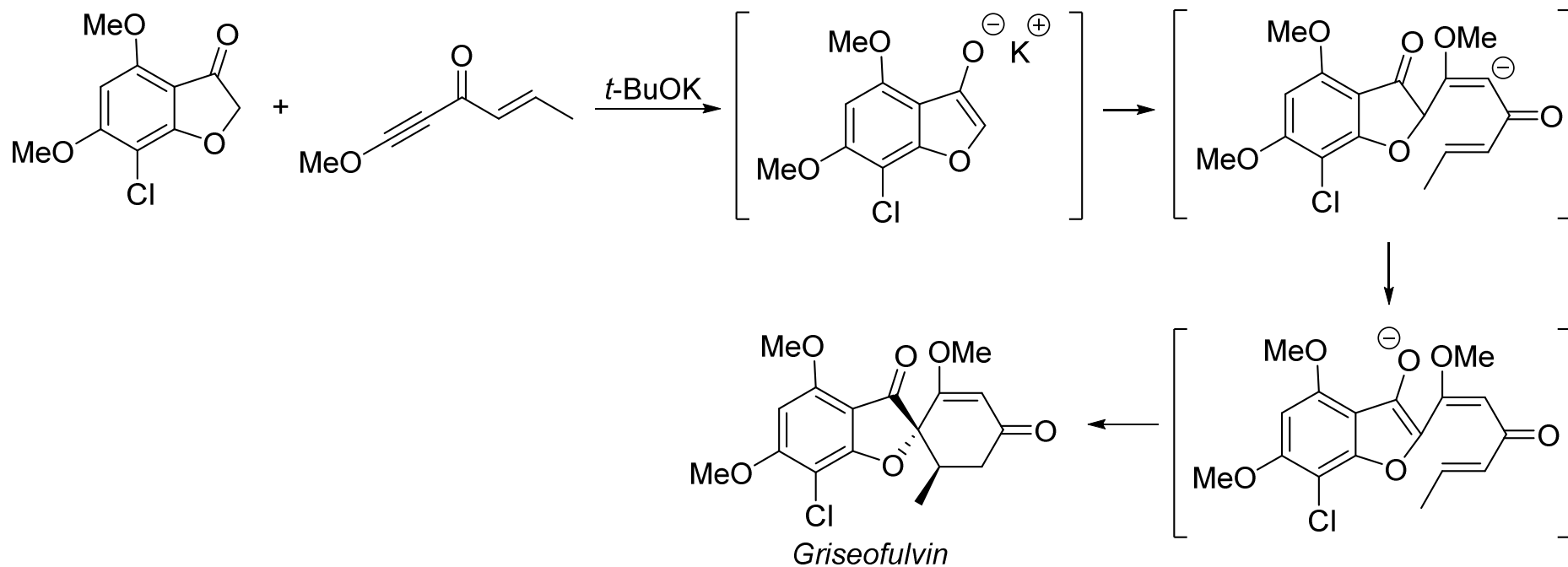

Michael-ova adicija

Domino reakcije: dvostruka *Michael*-ova reakcija

J. Org. Chem. **2010**, 75, 7491-7493.

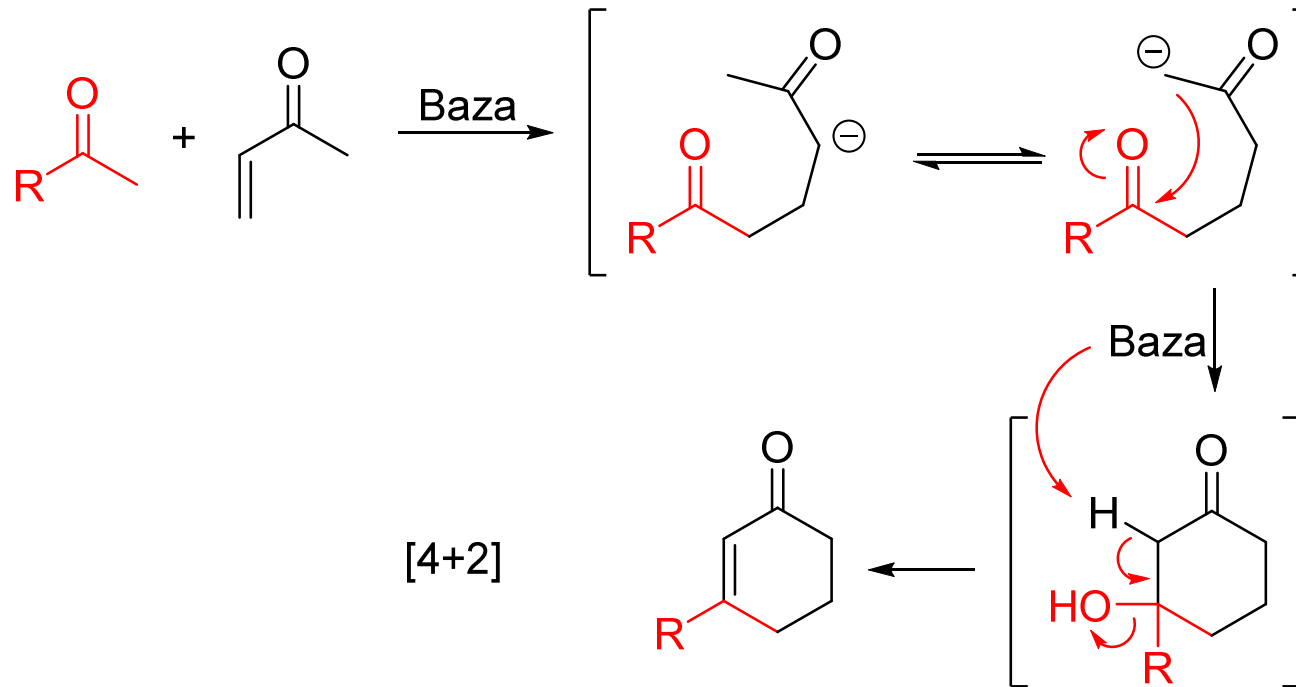

J. Am. Chem. Soc. **1962**, 84, 310-312.

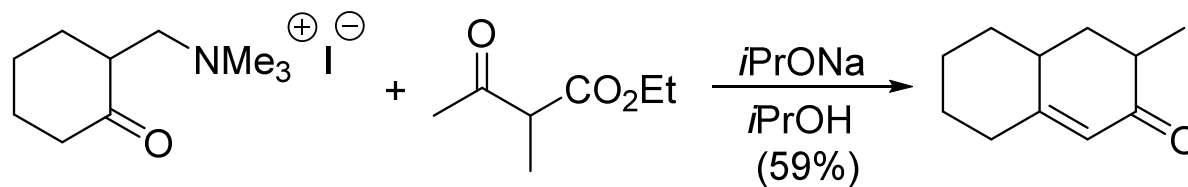
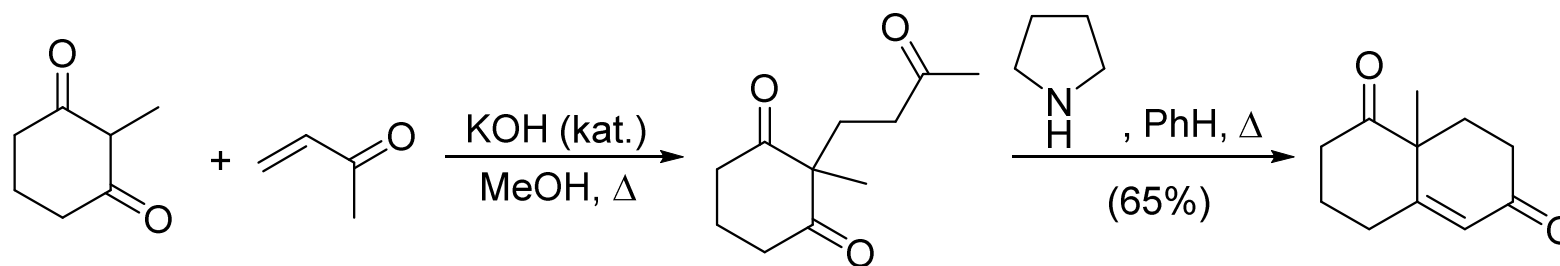
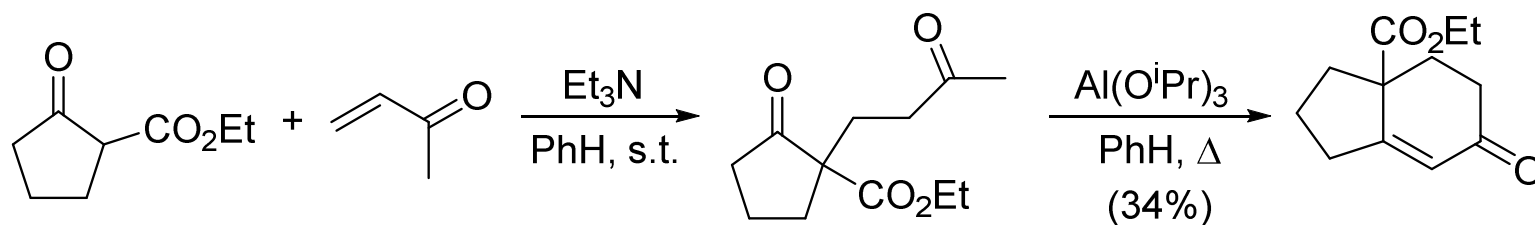
Micheal-ova adicija

Domino reakcije: *Robinson-ova* reakcija (anelacija)

Micheal-ova adicija

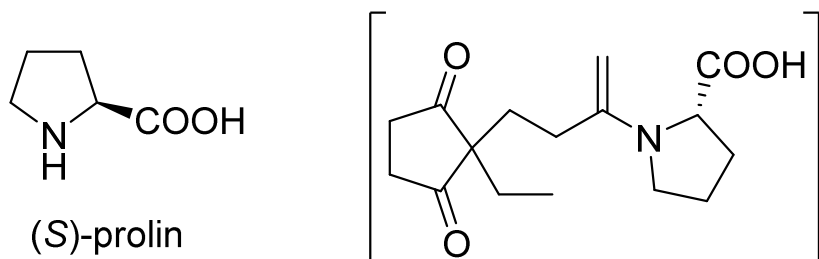
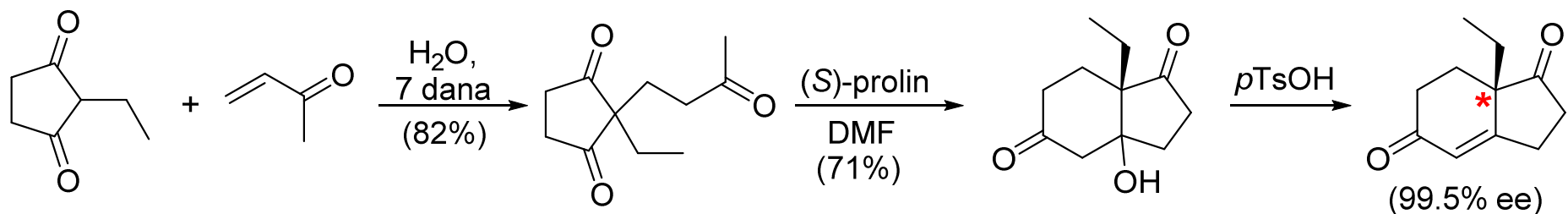
Domino reakcije: *Robinson-ova* reakcija (anelacija)

Micheal-ova adicija

Domino reakcije: *Robinson*-ova reakcija (anelacija)

Enantioselektivna varijanta *Robinson*-ove anelacije poznata je pod nazivom *Hajos-Parrish*-(-*Eder-Sauer-Wiechert*)-ova reakcija:

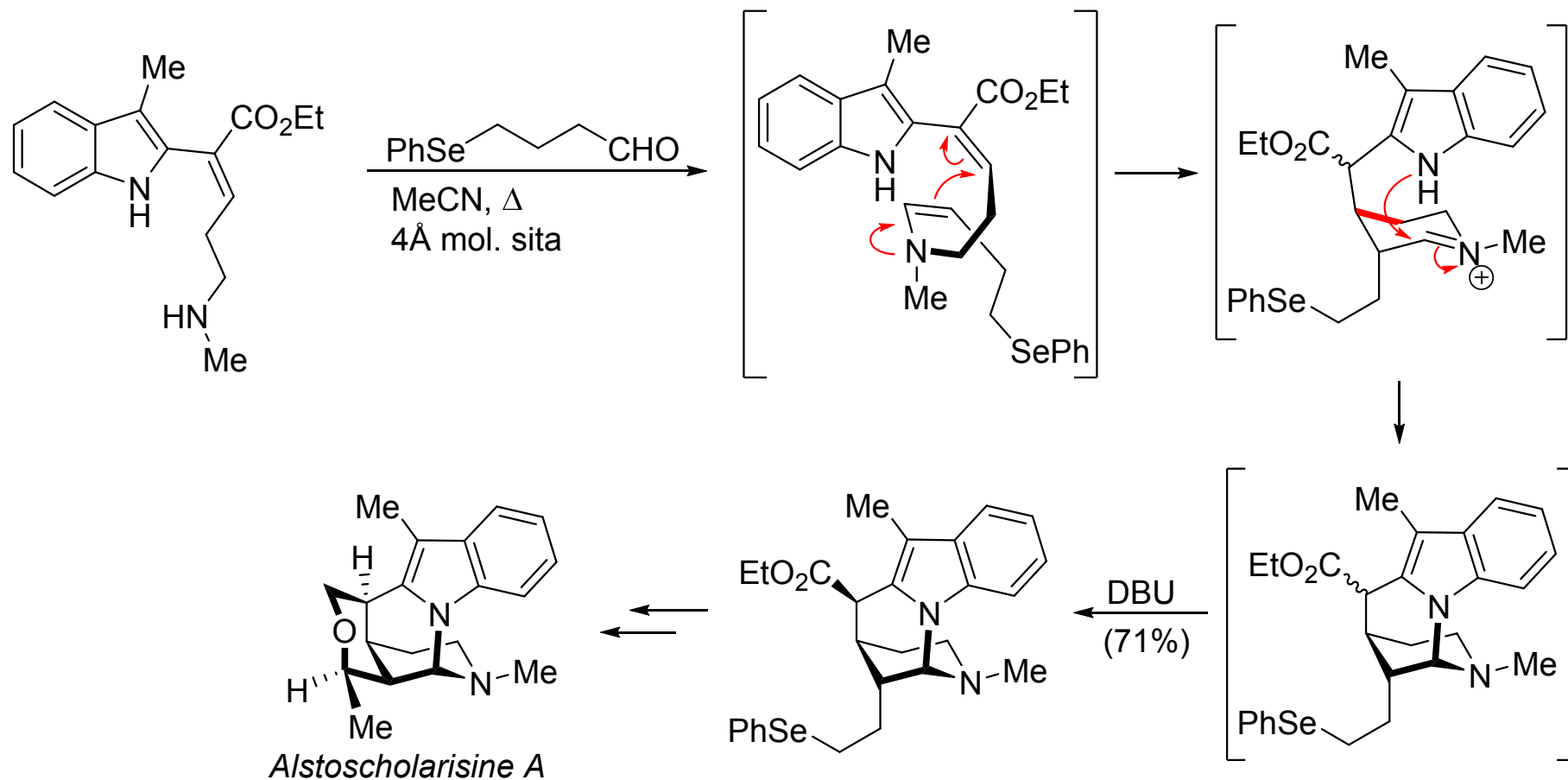

J. Am. Chem. Soc. **1999**, 121, 710.

Michael-ova adicija

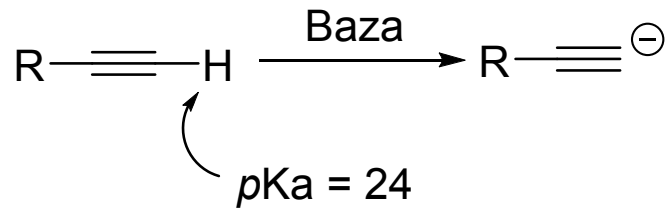
Domino reakcije: *Michael*-ova reakcija u sintezi kompleksnih molekula

Angew. Chem. Int. Ed. **2016**, *55*, 2569-2572.

Reakcije acetilidnog jona

1. Kiselist terminalnih acetilena

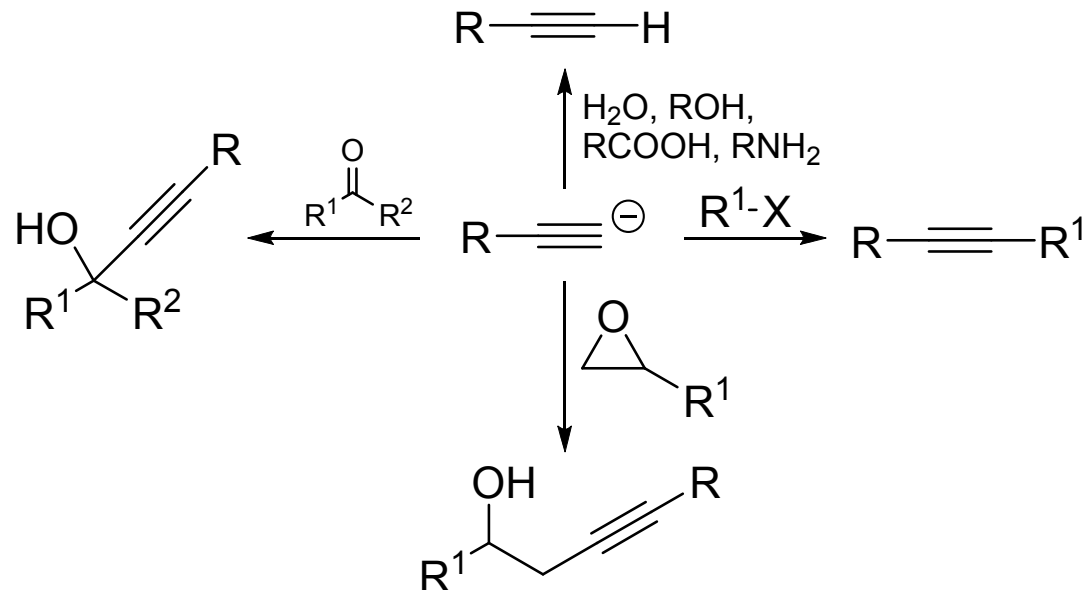
R = H, Alkil, Aril

Za deprotonovanje se koriste uglavnom jake baze:

- $n\text{-BuLi} \rightarrow \text{Li-acetilid}$
- $\text{NaNH}_2 \rightarrow \text{Na-acetilid}$
- $\text{RMgX} \rightarrow \text{Mg-acetilid}$

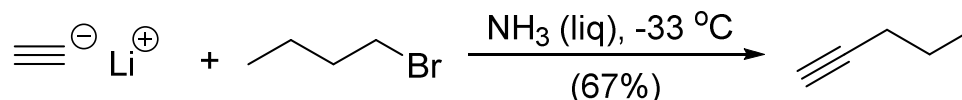
2. Reaktivnost acetilida

Acetilidi alkalnih i zemnoalkalnih metala su jake baze i dobri nukleofili.

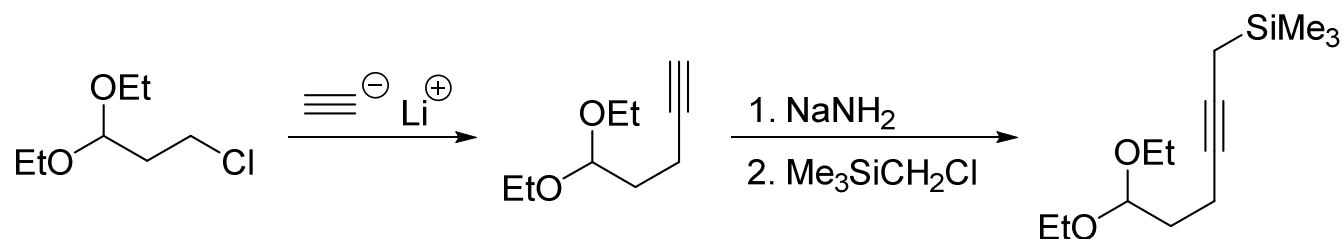
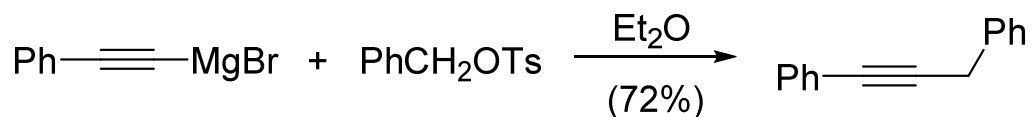

Reakcije acetilidnog jona

- Reakcija acetilida sa alkil-halogenidima

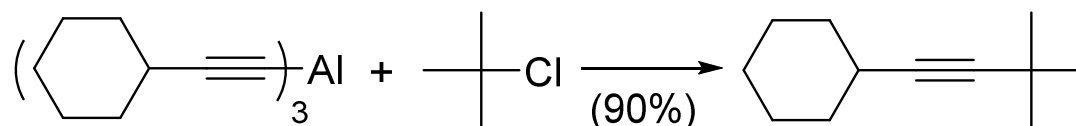
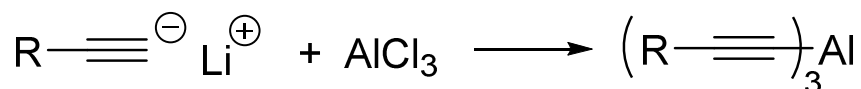

Reakcija ograničena na primarne R-X; sa sekundarnim i tercijarnim problem eliminacije HX.

J. Am. Chem. Soc. **1980**, 102, 5122.

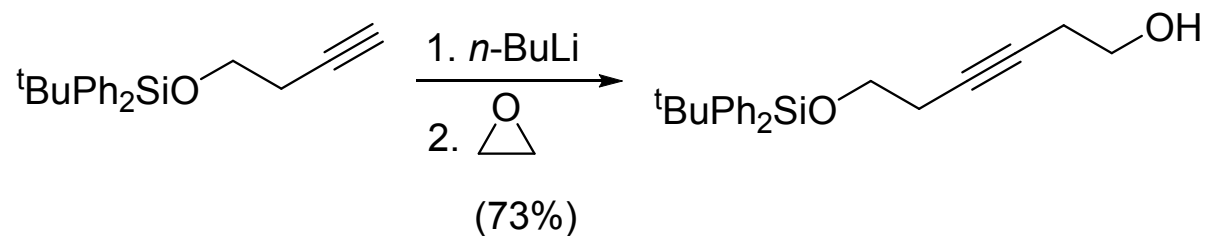
Aluminijumovi acetilidi su slabije baze i koriste se za alkilovanje sekundarnih i tercijarnih alkil-halogenida.

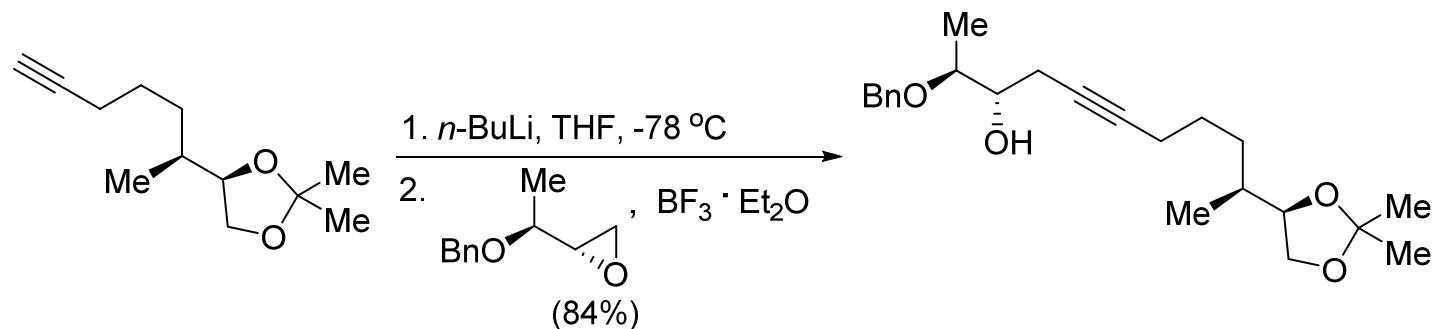
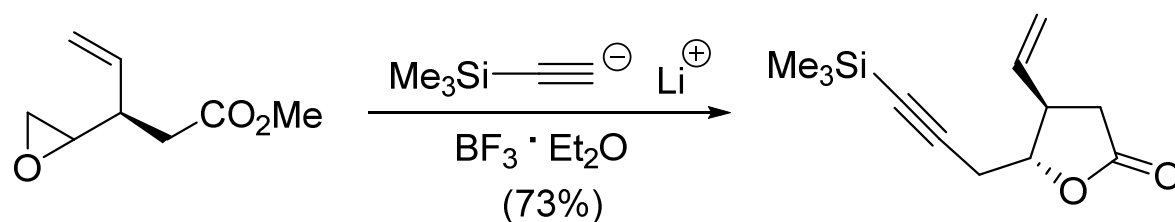
Reakcije acetilidnog jona

- Reakcija acetilida sa epoksidima

Kod nesimetričnih epoksida, napad se vrši sa sterno dostupnije strane.

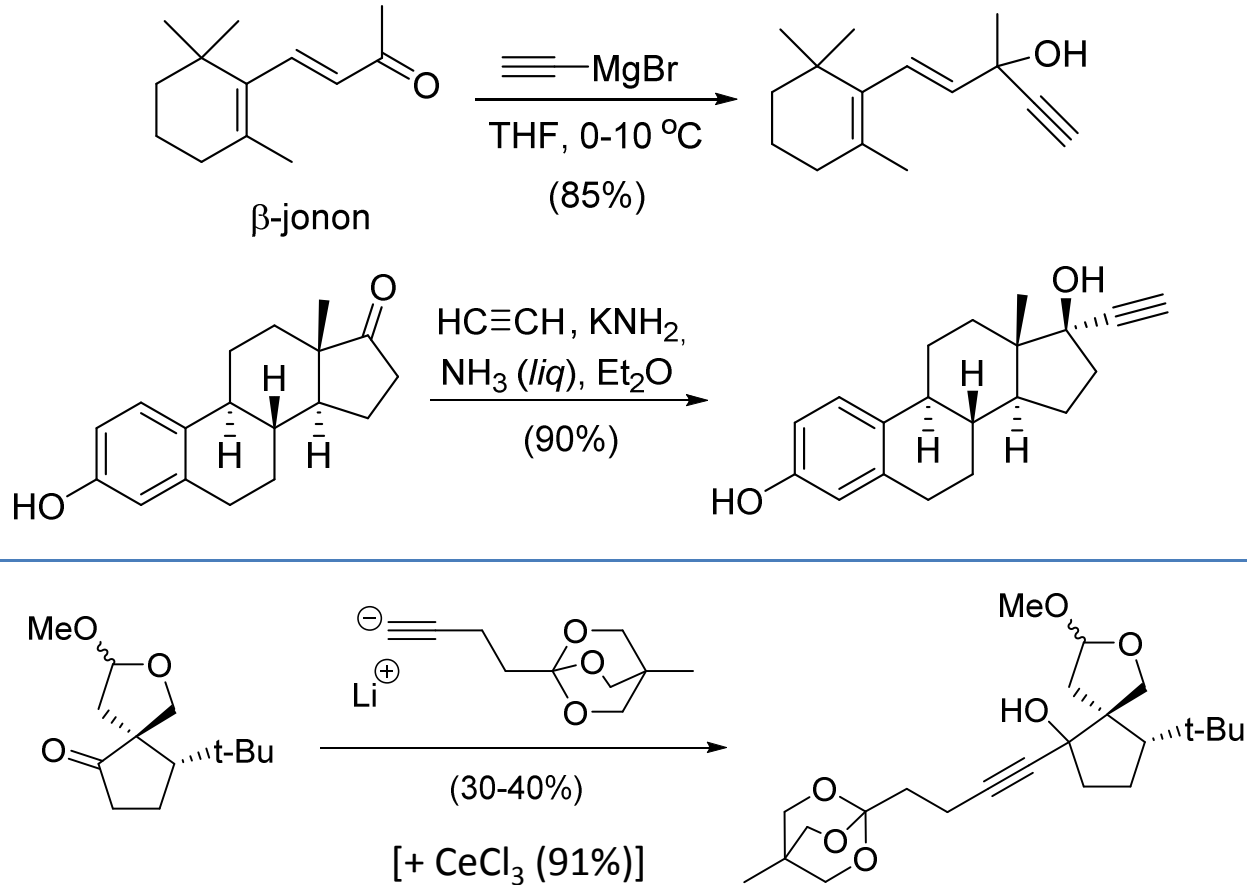
Reaktivnost epoksida se povisava dodatkom Lewis-ove kiseline, najčešće $\text{BF}_3 \cdot \text{Et}_2\text{O}$.

Tetrahedron Lett. **1998**, 39, 5261-5264.

Reakcije acetilidnog jona

- Reakcija acetilida sa karbonilnim jedinjenjima

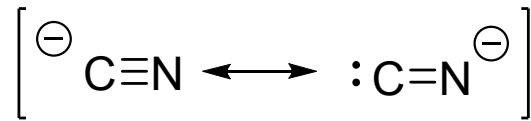
Nizak prinos posledica enolizabilnosti ketona: Li-acetilidi su jako bazni.

Rešenje problema: korišćenje znatno mekših (slabije baznih) cerijumovih acetilida.

Reakcije cijanidnog jona

- Struktura i reaktivnost cijanidnog jona

Ambifilna priroda cijanidnog jona:

C-nukleofil (nastaju nitrili)

N-nukleofil (nastaju izonitrili)

- Reakcija cijanida sa R-X (nukleofilna supstitucija)

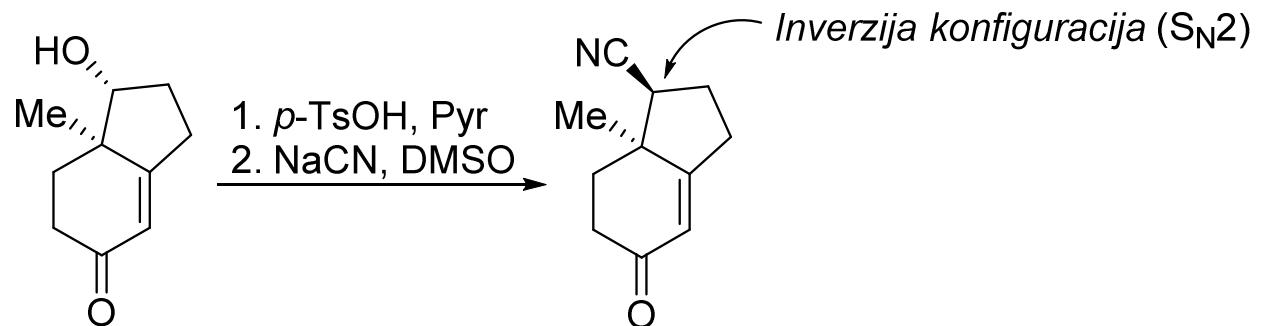
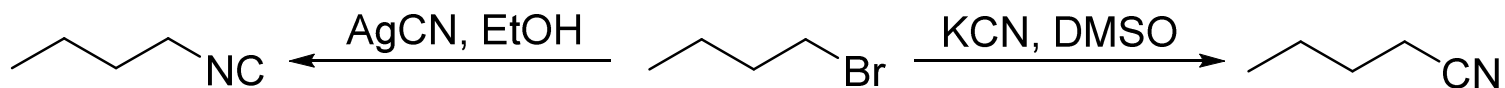
X = I, Br, Cl, OTs, OMs, OTf

Rastvarač: EtOH, DMSO

Izvor cijanidnog jona:

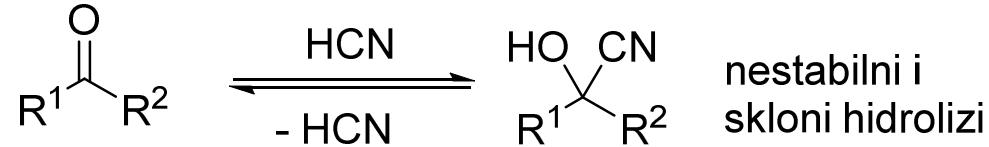
- NaCN, KCN (jonski; uglavnom daju nitrile)

- AgCN, CuCN (kovalentni; uglavnom daju izonitrile)

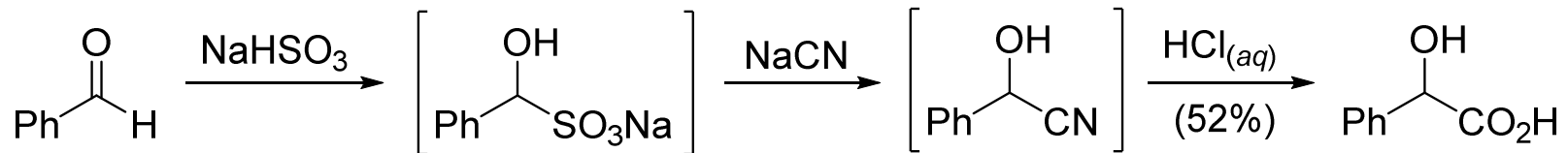
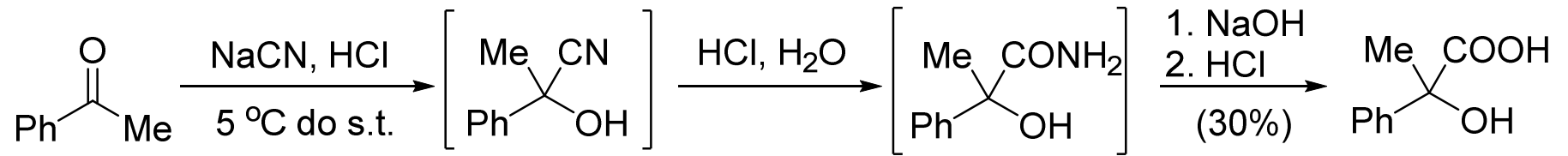
Reakcije cijanidnog jona

- Reakcija cijanida sa C=O (cijanhidrijska reakcija)

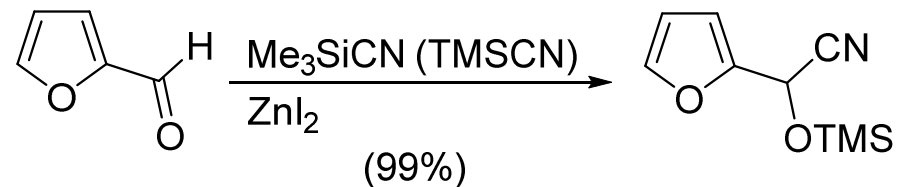

R₁ = alkil, aril

R₂ = H, alkil

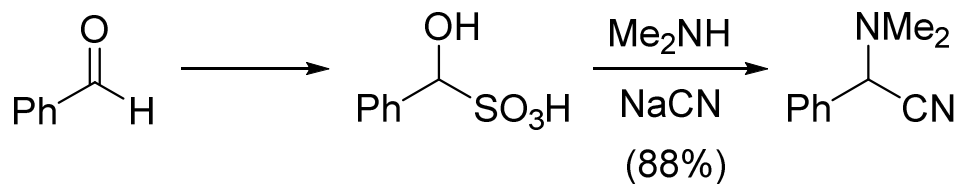
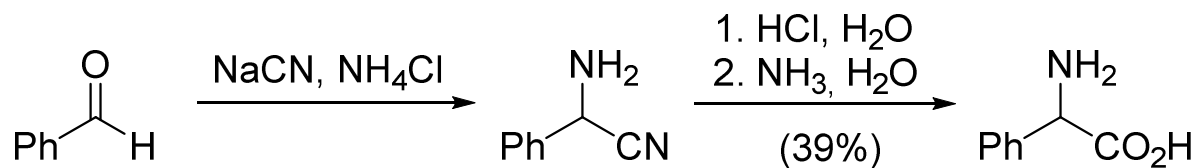
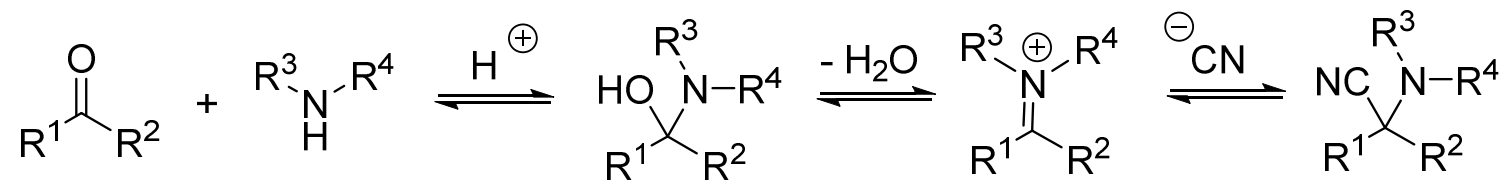

Trimetilsilil-cijanid (TMSCN) reaguje pod blagim uslovima sa aldehidima i ketonima, uz katalizu Lewis-ovom kiselinom (ZnI₂).

Reakcije cijanidnog jona

- Reakcija cijanida sa C=O (*Strecker*-ova sinteza aminokiselina)

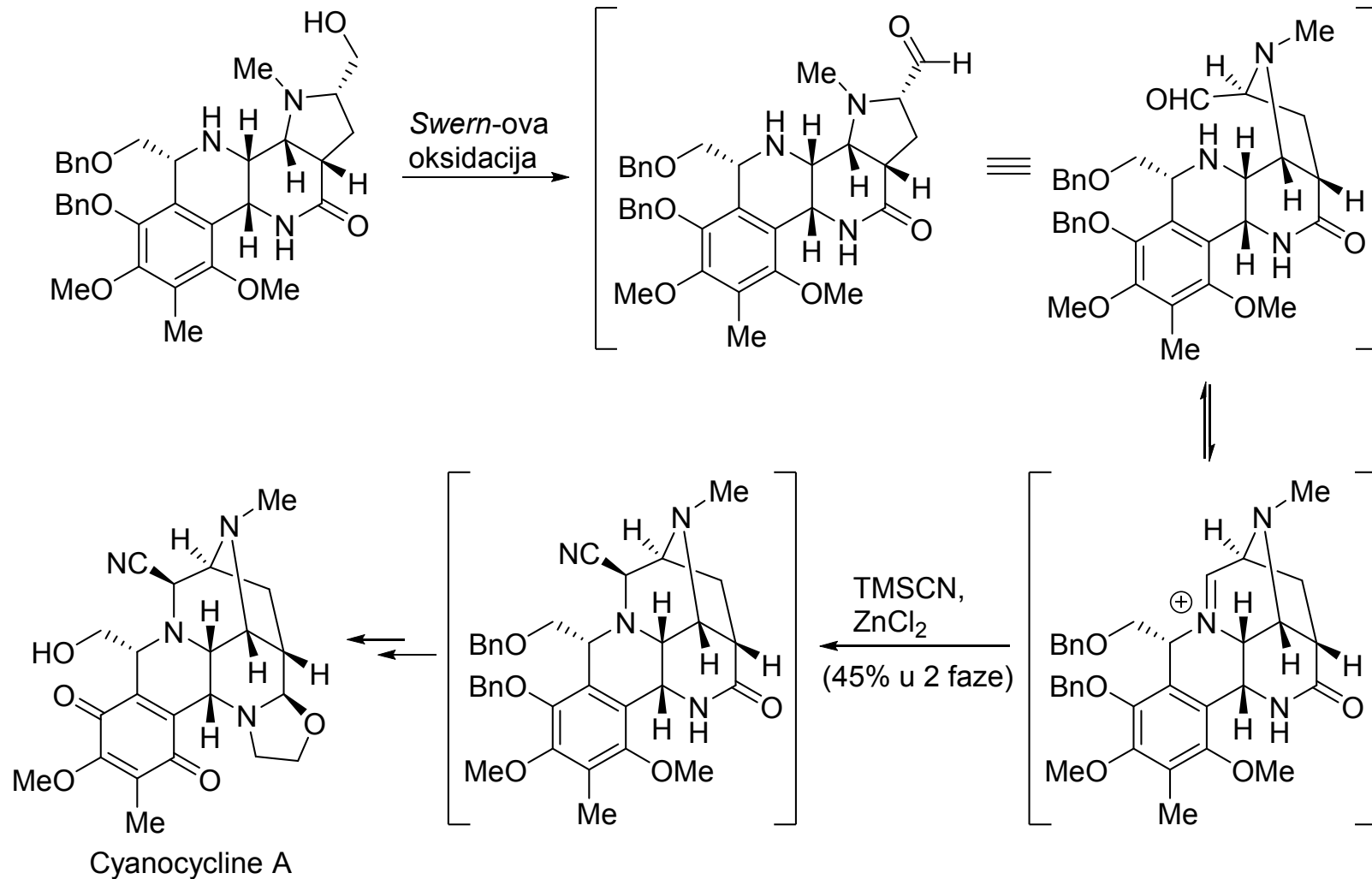

Reakcije cijanidnog jona

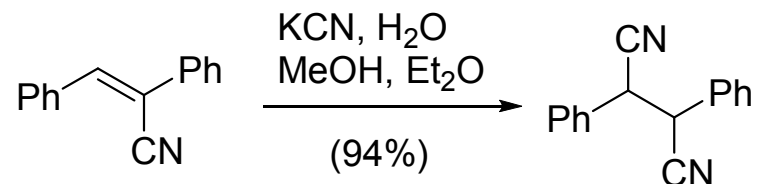
- Reakcija cijanida sa C=O (*Strecker*-ova sinteza aminokiselina)

Kao izvor cijanida može se koristiti i Me₃SiCN (TMSCN).

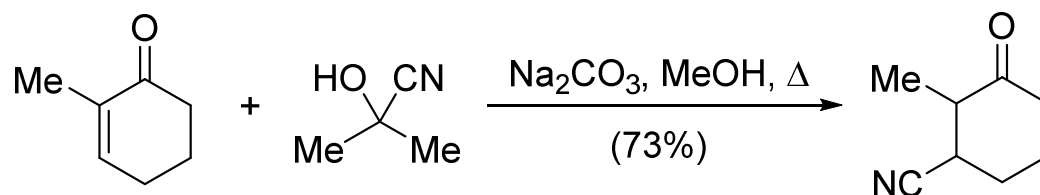

Reakcije cijanidnog jona

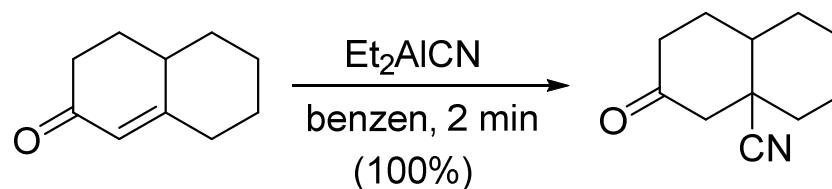
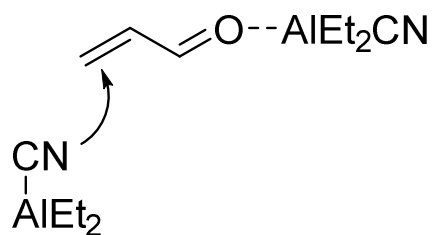
- 1,4-adicija cijanida (hidrocijanovanje dvostruke)

Kao izvor cijanida koristi se i aceton-cijanhidrin, koji se reverzibilno razlaže na aceton i HCN.

Et₂AlCN – Nagata-in reagens odličan za 1,4-adiciju cijanida

J. Am. Chem. Soc. **1972**, *94*, 4635.